

Studiestödet 2022

– en uppföljning av studiestödets
utveckling och effekter

Studiestödet 2022

– en uppföljning av studiestödets utveckling och effekter

Centrala studiestödsnämnden (CSN)

Producent CSN, Enheten Kunskap om studiestödet
851 82 Sundsvall
060-18 60 00

Kontaktpersoner Jonas Larsson
060-14 63 61
jonas.larsson@csn.se

Malin Lundquist
060-14 63 04
malin.lundquist@csn.se

Webbsida www.csn.se/om-csn/statistik-och-rapporter.html

Innehåll

Sammanfattning	4
1 Inledning	9
1.1 Uppgiften att följa och analysera studiestödets utveckling och effekter	9
1.2 Faktaunderlag.....	9
1.3 Avgränsningar	9
2 Regler och mål för studiestödet	10
2.1 Studiestödet i korthet	10
2.2 Indikatorer för studiestödets måluppfyllelse	11
3 Studiehjälp, lärlingsersättning och Rg-bidrag	14
3.1 Studiehjälp för studier i Sverige	15
3.2 Studiehjälp för studier utomlands.....	18
3.3 Studiehjälp totalt i Sverige och utomlands.....	19
3.4 Studiehjälp för utländska medborgare.....	20
3.5 Lärlingsersättning	22
3.6 Rg-bidrag.....	23
3.7 Återkrav av studiehjälp.....	24
3.8 Utvecklingen för indikatorerna inom studiehjälsområdet.....	26
4 Studiemedel	27
4.1 Antal studiemedelstagare och utbetalda belopp.....	27
4.2 Studiebidrag	37
4.3 Studielån	43
4.4 Antal använda studiemedelsveckor och studieskuld bland nya återbetalare	49
4.5 Studiemedlens köpkraft	53
4.6 Nyttjande av studiemedel.....	54
4.7 Studiemedel vid sjukdom, vård av barn eller vård av närstående	55
4.8 Studiemedel för utländska medborgare.....	57
4.9 Återkrav av studiemedel	59
4.10 Utvecklingen för indikatorerna inom studiemedelsområdet.....	61
5 Studiestartsstöd	65
5.1 De studerande	65
5.2 Studierna	67
5.3 Studiemedel efter studierna med studiestartsstöd.....	68
5.4 Återkrav av studiestartsstöd.....	69
5.5 Kommuner och medelstildelning	71
5.6 Antal med studiestartsstöd – utveckling av indikatorn	71
6 Återbetalning	72
6.1 Återbetalningsregler.....	72
6.2 Låntagare och fordran	73

6.3	Debitering och inbetalning	78
6.4	Nedsatta årsbelopp.....	84
6.5	Avskrivning av lån.....	87
6.6	Låntagare som inte betalar i tid.....	89
6.7	Reserveringar för låneförluster.....	91
6.8	Låntagare bosatta utomlands.....	95
6.9	Låntagare som saknar känd adress	98
6.10	Ränteutveckling	99
6.11	Återbetalning av återkrav	100
6.12	Utvecklingen för indikatorerna inom återbetalningsområdet	103
7	Studiestödets måluppfyllelse.....	106
7.1	Att mäta måluppfyllelsen genom indikatorer.....	106
7.2	Studiestödet ska rekrytera till studier	106
7.3	Studiestödet ska utjämna skillnader.....	108
7.4	Studiestödet ska ha en god effekt på samhällsekonomin	109
	Referenser.....	111

Sammanfattning

I och med avmattningen av covid-19-pandemin minskade antalet studerande med studiemedel och studiestartsstöd under 2022. Antalet utländska medborgare med studiemedel minskade kraftigt. Lånebenägenheten ökar, liksom det totala antalet låntagare med en studieskuld hos CSN. Samtidigt är återbetalningsgraden hög.

Färre studerande med studiemedel

Antalet studerande med studiemedel minskade under 2022, efter att ha varit rekordhøgt 2021. Under året studerade 550 500 personer med studiemedel, vilket innebar en minskning med drygt 6 procent sedan föregående år.

Minskningen är en väntad följd av att covid-19-pandemin mattades av under året. Procentuellt sett är nedgången klart större bland studiemedelstagare på grundskole- och gymnasienivå än på eftergymnasial nivå. Antalet utländska medborgare med svenskt studiemedel minskade med 19 procent. Antalet deltidstuderande minskade med 12 procent. Förändringarna kan till stor del förklaras av en förbättrad arbetsmarknadssituation i kölvattnet av pandemin, av att inkomstprövningen för studiemedel återinfördes andra halvåret 2022, och av att många som kom till Sverige 2014–2015, när antalet asylsökande var som högst, nu har avslutat sina studier.

En trend som håller i sig är att allt fler väljer att använda studiemedlens lånedel. Lånebenägenheten, som ökat under en rad av år, steg under året med 1,2 procentenheter. Det är en ovanligt stor ökning.

Antalet utlandsstuderande med studiemedel ökade efter en mångårig nedgång, som förstärktes under covid-19-pandemin. Under året fick 25 900 personer studiemedel för studier utomlands.

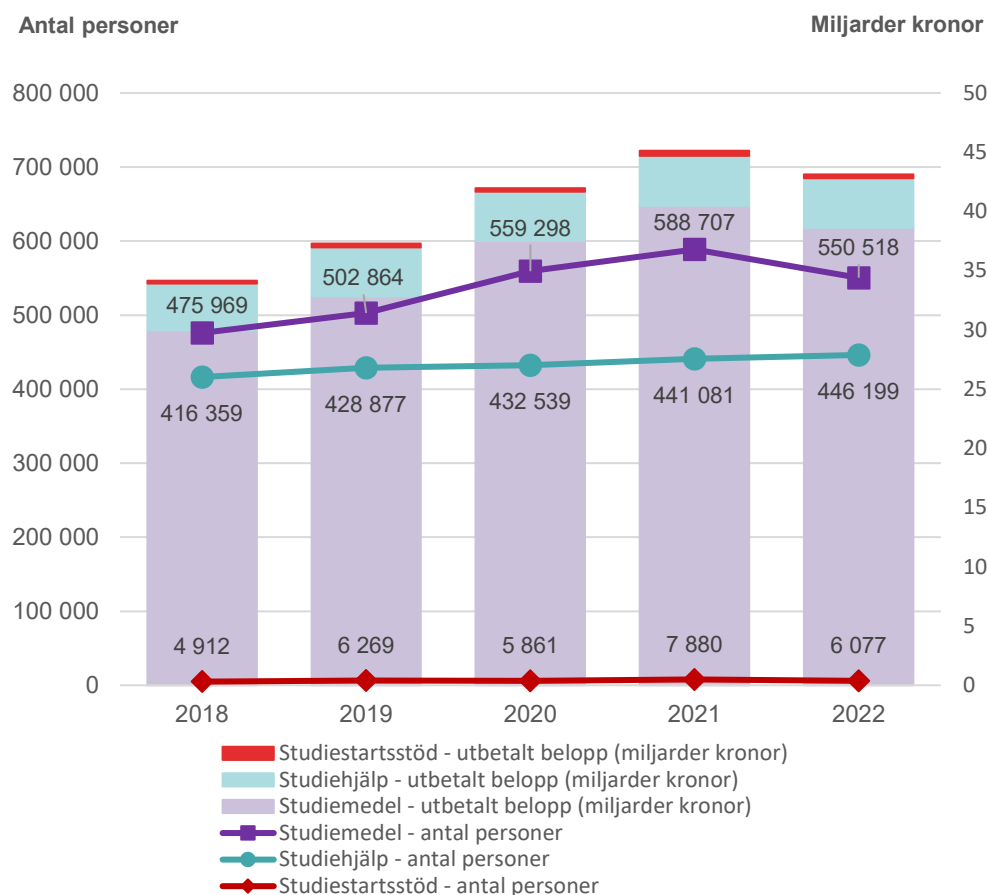
Fler studerar med studiebidrag på gymnasiet

Inom studiehjälpen ökar antalet studerande med studiebidrag, i takt med att de årskullar som når gymnasieålder blir allt större. Däremot fortsätter antalet extra tillägg till mycket inkomstsvaga hushåll att minska kraftigt. Under 2022 betalades studiehjälp ut till 446 200 ungdomar på gymnasienivå.

Färre studerande med studiestartsstöd

Antalet studerande med studiestartsstöd minskade med 23 procent och uppgick under 2022 till 6 100 personer. Minskningen kan bland annat förklaras av att budgeten för studiestartsstöd minskade och att de tillfälligt upplättade reglerna rörande arbetslöshetsvillkoret togs bort inför året. Andelen kvinnor med studiestartsstöd har ökat till 73 procent. Allt fler av dem som får stödet går en yrkesutbildning.

Diagram 1 Studiehjälp, studiemedel och studiestartsstöd 2018–2022
Antal personer och staplad summering av utbetalade belopp i miljarder kronor

Fortsatt ökning av antal låntagare och total fordran

Den 31 december 2022 hade 1,7 miljoner låntagare en studieskuld hos CSN, vilket var fler än någonsin tidigare. I och med införandet av ett nytt annuitetslån 2022 minskade antalet låntagare med det tidigare annuitetslånet. Det beror dels på att det tidigare annuitetslånet slutade betalas ut, dels på att många låntagare valde att slå ihop sina äldre annuitetslån med det nya annuitetslånet.

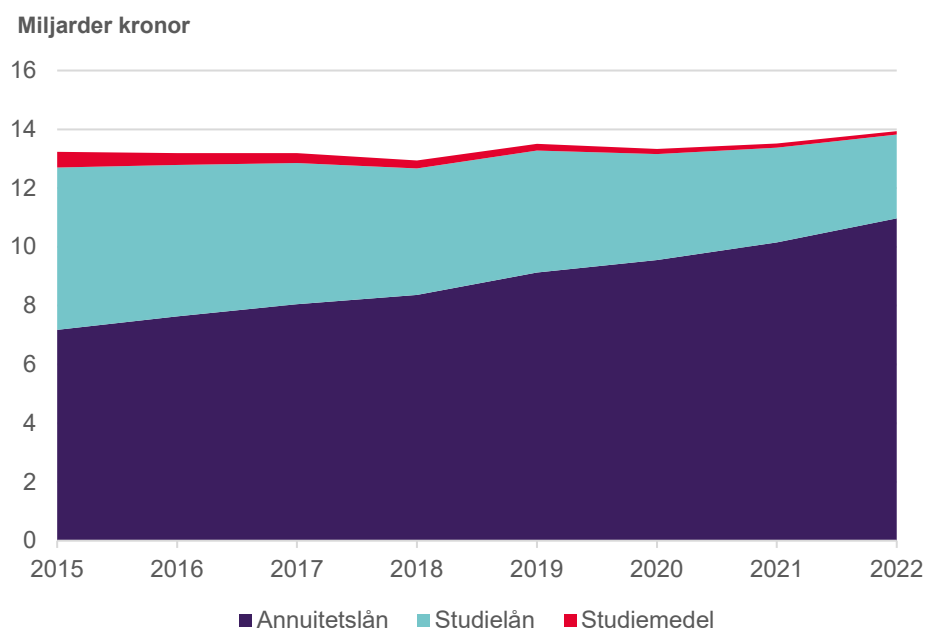
Den totala fordran för alla lånetyper sammanslaget var i slutet av året 263 miljarder kronor. Fordran ökade med 10,3 miljarder under 2022.

Hög återbetalningsgrad

Återbetalningsgraden, det vill säga hur stor andel av de debiterade årsbeloppen som årligen betalas tillbaka, är rekordhög. De senaste två åren har den totala återbetalningsgraden legat på 92,6 procent. Bland utlandsbosatta låntagare har den fortsatt att öka, och var under året 80,9 procent.

De totala inbetalda beloppen på lån ökade till 14 miljarder kronor. Inbetalningar av återkrav minskade däremot kraftigt under 2022. Det beror på att färre personer fick återkrav, som en följd av den under 2020 tillfälligt slopade inkomstprövningen.

Diagram 2 Inbetalade belopp på studielån 2015–2022¹
Staplad summering av lånetyper, belopp i miljarder kronor

¹ Inbetalningar för lånetypen annuitetslån fr.o.m. 2022 uppgick till 26 miljoner kronor under 2022 och ingår här i annuitetslån.

Måluppfyllelse

De tre övergripande målen för studiestödet är att det ska vara rekryterande, utjämnande, samt ha en god effekt på samhällsekonomin. Rapportens sista kapitel beskriver måluppfyllelsen i förhållande till de indikatorer som beslutats för dessa tre mål. Utfallet av indikatorerna sammanfattas i nedanstående tabeller.

Det rekryterande målet

Indikator	Utfall
Andel vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå med studiemedel av det totala antalet studerande på dessa nivåer, även fördelat efter kön.	Uppgifter för att kunna bedöma utfallet för denna indikator redovisas senast den 20 augusti 2023.
Andel studerande med studiemedel av det totala antalet studerande på eftergymnasial nivå, även fördelat efter kön.	Uppgifter för att kunna bedöma utfallet för denna indikator redovisas senast den 20 augusti 2023.
Andelen studerande utomlands med studiemedel på gymnasial och eftergymnasial nivå av samtliga studerande med studiemedel på dessa nivåer, även fördelat efter kön.	Andelen som får studiemedel för studier utomlands på gymnasienivå är oförändrad jämfört med 2021, och har ökat med 1 procentenhet på eftergymnasial nivå. Det gäller både kvinnor och män.
Studiemedlens allmänna köpkraft i en jämförelse med konsumentprisindex.	Studiemedlens köpkraft är lägre 2022 än under föregående år.
Antal studerande som tog studielån i förhållande till antal studerande med studiebidrag (s.k. lånebenägenhet) på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå, även fördelat efter kön.	Lånebenägenheten ökar på eftergymnasial nivå oavsett kön. På övriga utbildningsnivåer minskar lånebenägenheten bland män, medan den ökar bland kvinnor.
Andel studerande med tilläggsån av det totala antalet studerande med studiemedel på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå.	Andelen studerande med tilläggsån är oförändrad jämfört med 2021 på samtliga utbildningsnivåer.

Det utjämnande målet

Indikator	Utfall
Andel studerande med inackorderingstillägg och extra tillägg.	Andelen studerande med inackorderingstillägg är oförändrad, medan andelen med extra tillägg minskar.
Antal vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå med studiestartsstöd, även fördelat efter kön.	Antalet studerande med studiestartsstöd minskar på samtliga utbildningsnivåer och bland både män och kvinnor.
Andel studerande med den högre bidragsnivån av det totala antalet studerande med studiemedel på grundläggande och gymnasial nivå.	Andelen studerande som får det högre bidraget ökar både på grundskole- och gymnasienivå.
Andelen studerande med tilläggsbidrag på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå av det totala antalet studerande med studiemedel på dessa nivåer.	Andelen studerande som får tilläggsbidrag ökar på grundskole- och gymnasienivå. På eftergymnasial nivå är andelen med tilläggsbidrag oförändrad.

God effekt för samhällsekonomin

Indikator	Utfall
Andel förväntade förluster, tidigare benämnda osäkra fordringar, av den totala studieskulden.	Den andel av fordran som reserveras för förväntade förluster minskar marginellt.
Andel inbetalt årsbelopp för samtliga låntagare, fördelat efter bosättning.	Andelen inbetalt belopp av debiterat belopp ökar för bosatta utomlands, men är oförändrad för låntagare bosatta i Sverige och totalt.
Andel av låntagarna som har beviljats nedsättning av årsbeloppet vid årets slut av samtliga återbetalningsskyldiga låntagare och totalt värde på nedsättningen.	Andelen av låntagarna som får nedsättning av sitt årsbelopp minskar, liksom det nedsatta beloppet.
Antal beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl och totalt avskrivet belopp.	Både antalet beviljade avskrivningsärenden och det avskrivna beloppet ökar.
Total fordran på utomlands bosatta återbetalare, varav andel reserveringar för låneförluster, tidigare kallade osäkra fordringar.	Den totala fordran för låntagare bosatta utomlands ökar något, medan den andel som reserveras för låneförluster minskar.

1 Inledning

1.1 Uppgiften att följa och analysera studiestödets utveckling och effekter

Den här rapporten är en redovisning av CSN:s uppgift att följa och analysera studiestödets utveckling och effekter.¹ Uppföljningen och analysen ska öka kunskaperna om hur studiestödet har utvecklats i förhållande till målen för studiestödet. Redogörelsen ska framför allt ta upp sådana långsiktiga och kortsiktiga förändringar som myndigheten ser som väsentliga. I uppföljnings- och analysarbetet ska kvinnors och mäns villkor särskilt beaktas.

1.2 Faktaunderlag

Underlaget till denna rapport utgörs av registerdata. Uppgifterna kommer ursprungligen från CSN:s system för handläggning av studiestöd samt från myndighetens ekonomisystem.

En stor del av de uppgifter som presenteras i rapporten är också tillgängliga genom den officiella statistiken inom området studiestöd. Den officiella statistiken publiceras i en databas på CSN:s webbplats.² Statistik som avser föregående kalenderår publiceras i februari varje år.

1.3 Avgränsningar

Denna rapport avser utvecklingen och effekterna inom det svenska studiestöds-systemet. Andra ersättningar och lån som CSN administrerar behandlas inte i den här rapporten.³ För information om CSN:s service och handläggning hänvisas till CSN:s årsredovisning.⁴

Samtliga beloppsuppgifter och regler som redovisas avser kalenderåret 2022, om inget annat anges. Statistik om utbetalningar och antal studerande redovisas utifrån året för utbetalning, förutom när statistiken avser utlandsstudier. Statistik om utlandsstudier har istället sin utgångspunkt i den period då studierna bedrevs (studieåret), om inte något annat anges. Detta beror på att utbetalningar för utlandsstudier kan ske i förtid, vilket innebär att data som fördelas efter utbetalningstidpunkt kan bli felaktig.

I siffror som redovisas i löptext förekommer avrundningar.

¹ 7 § förordningen [2017:1114] med instruktion för Centrala studiestödsnämnden.

² CSN. [Officiell statistik om studiestöd](#). 2023.

³ Körtörslån, hemutrustningslån, samt ersättning vid teckenspråksutbildning för föräldrar med barn som är beroende av teckenspråk för att kommunicera, redovisas inte i denna rapport.

⁴ CSN. [Årsredovisning 2022](#). 2023.

2 Regler och mål för studiestödet

2.1 Studiestödet i korthet

Studiestöd är ett samlingsnamn för flera olika stöd som CSN betalar ut. Studiestöd ges som bidrag eller lån och är avsett att finansiera studerandes levnadsomkostnader under studietiden. Målet för studiestödet är bland annat att verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Målet är också att studiestödet ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden.⁵

Studiestödssystemet ska vara effektivt, sammanhållet, flexibelt och rättssäkert. Det ska också vara enhetligt och överblickbart för den enskilde. De utbetalningar som görs från systemet ska vara korrekta, och den del av studiestödet som utgörs av lån ska återbetalas fullt ut.⁶

De olika typer av studiestöd som CSN administrerar är

- studiehjälp
- lärlingsersättning
- Rg-bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan
- studiemedel
- studiestartsstöd
- omställningsstudiestöd

Studiehjälp består av tre olika bidrag som lämnas till heltidsstuderande mellan 16 och 20 år, framför allt i gymnasieskolan. Studiebidraget ges till alla studerande medan extra tillägg kan lämnas till studerande från inkomstsvaga hushåll. Det finns även ett inackorderingstillägg, som kan lämnas till vissa studerande som inte kan bo kvar på hemorten under sin studietid.

Lärlingsersättning är en kostnadsersättning som ges till studerande inom gymnasial lärlingsutbildning.⁷ Den ges även till studerande inom lärlingsliknande utbildningar inom gymnasieskolans introduktionsprogram. Ersättningen ska täcka extra kostnader i form av mat och resor som en lärlingsutbildning kan medföra.

⁵ Målen för studiestödet slogs fast i samband med studiestödsreformen 2001 (prop. 1999/2000:10, bet. 1999/2000:UbU7, rskr. 1999/2000:96) och förtydligades i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:UbU2, rskr. 2015/2016:58).

⁶ Ibid.

⁷ Den fullständiga benämningen är ”Kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning och lärlingsliknande utbildning inom introduktionsprogram”.

Rg-bidrag lämnas för kostnader vid viss gymnasieutbildning för döva och hörsel-skadade studerande vid riksgymnasierna, samt till svårt rörelsehindrade studerande i särskilt anpassad utbildning.

Studiemedel ges till vuxna studerande på grundskole- och gymnasienivå samt till studerande på eftergymnasiala utbildningar. Studiemedel lämnas även till studerande utomlands. Studiemedlen består av en **bidragsdel** och en frivillig **lånedel**. I vissa fall kan en studerande med studiemedel även få *tilläggsbidrag*, *tillägglån* och *merkostnadslån*. Tilläggsbidrag lämnas till studerande med barn, medan tillägglån kan lämnas till studerande som är 25 år eller äldre och som har haft en arbetsinkomst över en viss nivå före studierna. Merkostnadslån kan lämnas för merkostnader som den studerande har i samband med sina studier, exempelvis för resor och undervisningsavgifter.

Studiestartsstöd är ett bidrag som riktar sig till den som har en kort tidigare utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet kan sökas av personer som är eller har varit arbetslösa, från och med det kalenderår de fyller 25 år.

Omställningsstudiestödet är ett nytt studiestöd, för vuxna mitt i arbetslivet, som studerar för att bredda sin kompetens och bli mer attraktiva på arbetsmarknaden. Det består dels av ett bidrag på upp till 80 procent av lönen (upp till ett maxbelopp), dels av en frivillig lånedel. Eftersom omställningsstudiestödet inte började betalas ut förrän 2023 följs det inte upp i den här rapporten.

Studerande som har fått studiestöd felaktigt utbetalt kan genom ett **återkrav** bli skyldig att betala tillbaka det som betalats ut för mycket.

De lån som ges vid studier ska återbetalas när studierna med studiemedel är avslutade. **Återbetalningen** av studielån administreras också av CSN. Det finns fyra typer av lån för studier:

- Studiemedel, lån utbetalda före den 1 januari 1989
- Studielån, lån utbetalda mellan den 1 januari 1989 och den 30 juni 2001
- Annuitetslån utbetalda mellan den 1 juli 2001 och den 31 december 2021
- Annuitetslån utbetalda från och med den 1 januari 2022.

Annuitetslånen betalas normalt tillbaka på 25 år. Räntan på lånen beräknas med utgångspunkt i statens upplåningskostnad under de senaste tre åren.⁸ Åldersgränsen för uträkning av årsbelopp och tidpunkten för avskrivning höjdes i och med det nya lånet som infördes 2022.

2.2 Indikatorer för studiestödets måluppfyllelse

I uppgiften att följa studiestödets utveckling och effekter ingår bland annat att öka kunskapen om hur studiestödet har utvecklats i förhållande till målen för

⁸ Från och med 2023 tillkommer även ett räntepåslag för att finansiera kreditförluster.

studiestödet.⁹ Målen anger att studiestödet ska vara rekryterande, utjämnande och ha god effekt på samhällsekonomin. För att bedöma måluppfyllelsen används vissa bestämda indikatorer som varje år anges i budgetpropositionen.

Det finns en nära koppling mellan det rekryterande och det utjämnande målet, på så sätt att båda målen handlar om att studiestödet ska bidra till att personer som inte annars skulle ha börjat studera gör det. Det rekryterande målet är dock av mer generell karaktär och innebär att studiestödet ska rekrytera bredare grupper till studier. Det utjämnande målet är selektivt rekryterande, vilket innebär att studiestödet ska vara utformat på ett sådant sätt att det rekryterar särskilda grupper till studier.

När det gäller att studiestödet ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden har fokus lagts på att den del av studiestödet som utgörs av lån ska återbetalas fullt ut.

2.2.1 Indikatorer för att mäta den rekryterande effekten

De indikatorer som används för att mäta studiestödets rekryterande effekt är

- andel vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå med studiemedel av det totala antalet studerande på dessa nivåer, även fördelat efter kön
- andel studerande med studiemedel av det totala antalet studerande på eftergymnasial nivå, även fördelat efter kön
- andelen studerande utomlands med studiemedel på gymnasial och eftergymnasial nivå av samtliga studerande med studiemedel på dessa nivåer, även fördelat efter kön
- studiemedlens allmänna köpkraft i en jämförelse med konsumentprisindex
- antal studerande som tog studielån i förhållande till antal studerande med studiebidrag (s.k. lånebenägenhet) på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå, även fördelat efter kön
- andel studerande med tillägglån av det totala antalet studerande med studiemedel på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå.

2.2.2 Indikatorer för att mäta den utjämnande effekten

De indikatorer som används för att mäta den utjämnande effekten av studiestödet är

- andel studerande med inackorderings tillägg och extra tillägg
- antal vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå med studiestartsstöd, även fördelat efter kön
- andel studerande med den högre bidragsnivån av det totala antalet studerande med studiemedel på grundläggande och gymnasial nivå och

⁹ Målen för studiestödet slogs fast i samband med studiestödsreformen 2001 (prop. 1999/2000:10, bet. 1999/2000:UbU7, rskr. 1999/2000:96) och förtydligades i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:UbU2, rskr. 2015/2016:58).

- andelen studerande med tilläggsbidrag på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå av det totala antalet studerande med studiemedel på dessa nivåer.

2.2.3 Indikatorer för att mäta den goda effekten på samhällsekonomin

De indikatorer som används för att mäta den goda effekten på samhällsekonomin är

- andel förväntade förluster, tidigare benämnt osäkra fordringar, av den totala studieskulden
- andel inbetalt årsbelopp för samtliga låntagare, fördelat efter bosättning
- andel av låntagarna som har beviljats nedsättning av årsbeloppet vid årets slut av samtliga återbetalningskyldiga låntagare och totalt värde på nedsättningen
- antal beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl och totalt avskrivet belopp och
- total fordran på utomlands bosatta återbetalare, varav andel reserveringar för låneförluster, tidigare kallade osäkra fordringar.

3 Studiehjälp, lärlingsersättning och Rg-bidrag

Antalet studerande med studiehjälp fortsätter att stiga, i takt med att de årskullar som når gymnasieålder blir större. Antalet studerande med extra tillägg fortsätter dock nedåt, särskilt bland utländska medborgare. Återkraven av studiehjälp ökar, efter en nedgång under pandemin. Ogiltig frånvaro är den klart vanligaste orsaken till återkrav.

Studiehjälp ges normalt till ungdomar för heltidsstudier på gymnasieskolor, folkhögskolor och inom komvux. Det här kapitlet beskriver utvecklingen av studiehjälpens stödformer, det vill säga *studiebidrag*, *extra tillägg* och *inackorderingstillägg*. Samtliga dessa stöd kan ges till ungdomar som studerar i Sverige eller utomlands.¹⁰ I vissa fall kan CSN även ge bidrag för dagliga resor utomlands. Kapitlet tar dessutom upp **lärlingsersättning** och **Rg-bidrag**, eftersom även dessa stödformer riktar sig till ungdomar som studerar på gymnasienivå.

Syftet med studiehjälp är att ge ekonomiska förutsättningar för gymnasiala studier och erbjuda alla lika möjligheter att studera, oberoende av bostadsort eller social och ekonomisk bakgrund. I linje med de politiska målen för studiestödet i sin helhet ska studiehjälpen därmed verka rekryterande och utjämnande.

De allra flesta studerande får **studiehjälp** endast i form av *studiebidrag*, ett generellt stöd på 1 250 kronor i månaden, som går till studerande mellan 16 och 20 år. Studiebidrag lämnas normalt under tio månader per läsår. För studerande i Sverige beviljas studiebidrag utan att någon ansökan behöver göras. Sammantaget ska studiehjälpens bidra till att rekrytera studerande till studier på gymnasienivå.

Det *extra tillägget* ska förbättra studiemöjligheterna för ungdomar i mycket inkomstsvaga hushåll. Tillägget bidrar därmed till att undanröja sociala hinder för utbildning. Vårdnadshavarnas och den studerandes inkomst, samt en del av deras eventuella förmögenhet, ligger till grund för beräkningen av ett ekonomiskt underlag. Extra tillägg beviljas endast om det ekonomiska underlaget understiger 125 000 kronor under det aktuella läsåret. Beloppen och inkomstgränserna har inte ändrats sedan 1994.¹¹

¹⁰ Utöver de som får studiehjälp i enlighet med det svenska regelverket finns även studerande som får studiestöd inom ramen för EU:s förordningar om samordning av familjeförmåner, vilka berör studiebidrag och det extra tillägget inom studiehjälp.

¹¹ Det extra tillägget varierar mellan 285 och 855 kronor i månaden beroende på familjens ekonomi.

Inackorderingstillägget är ett ekonomiskt stöd till gymnasiestuderande som läser på annan ort än hemorten.¹² Det syftar till att undanröja geografiska hinder för gymnasieutbildning. En studerande anses behöva inackordering om den utbildning som hen ska gå inte finns på hemorten och om skolan ligger på ett sådant avstånd att det inte är möjligt att resa varje dag. Inackorderingsbeloppet bestäms av avståndet mellan hemmet och skolan. Det finns nio olika avstånds- och beloppsklasser.¹³ Beloppen har inte ändrats sedan 1995.

Lärlingsersättning betalas ut till studerande som har rätt till studiehjälp och som deltar i en gymnasial lärlingsutbildning eller en lärlingsliknande utbildning inom ett introduktionsprogram.¹⁴ Lärlingsersättningen ska täcka den studerandes kostnader för resor och måltider under den tid som utbildningen är förlagd till en arbetsplats.

Rg-bidrag ges till studerande vid riksgymnasierna för döva och hörselskadade i Örebro, vid riksgymnasierna för rörelsehindrade i Göteborg, Kristianstad, Stockholm och Umeå, samt till döva och hörselskadade elever som läser en för dem särskild vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år. Bidraget syftar till att täcka skäligena kostnader för resor, kost, logi och annan service i samband med boendet, samt andra skäligena kostnader i samband med studierna som är merkostnader på grund av funktionsnedsättningen. Bidraget ges endast till studerande som inte kan bo kvar på hemorten under studietiden.¹⁵

3.1 Studiehjälp för studier i Sverige

I detta avsnitt beskriver vi i tur och ordning utvecklingen av studiehjälpens tre stödformer för studerande med studiehjälp i Sverige: studiebidrag, extra tillägg och inackorderingstillägg.

3.1.1 Fler får studiebidrag

Antalet studerande med studiebidrag ökar för sjätte året i rad. Eftersom de allra flesta elever som går ut grundskolan börjar studera på gymnasiet så följer utvecklingen av antalet studerande med studiebidrag i stort sett storleken på årskullarna i åldrarna 16–20 år. Aktuella uppgifter om folkmängd fördelad på ålder visar att ökningen kommer att fortsätta åtminstone de närmaste fem åren.¹⁶

Antalet studerande med studiebidrag i Sverige uppgick 2022 till 445 200 personer. Det totala utbetalade beloppet var drygt 4 miljarder kronor.

¹² CSN administrerar inackorderingstillägg för studerande på fristående gymnasieskolor och folkhögskolor, medan kommunerna ansvarar för stöd till inackordering för studerande vid skolor med offentlig huvudman. En statlig utredning utredde 2020 ett förslag om att CSN ska få det samlade ansvaret för stöd till inackordering vid gymnasial utbildning. Något beslut i frågan har dock ännu inte fattats.

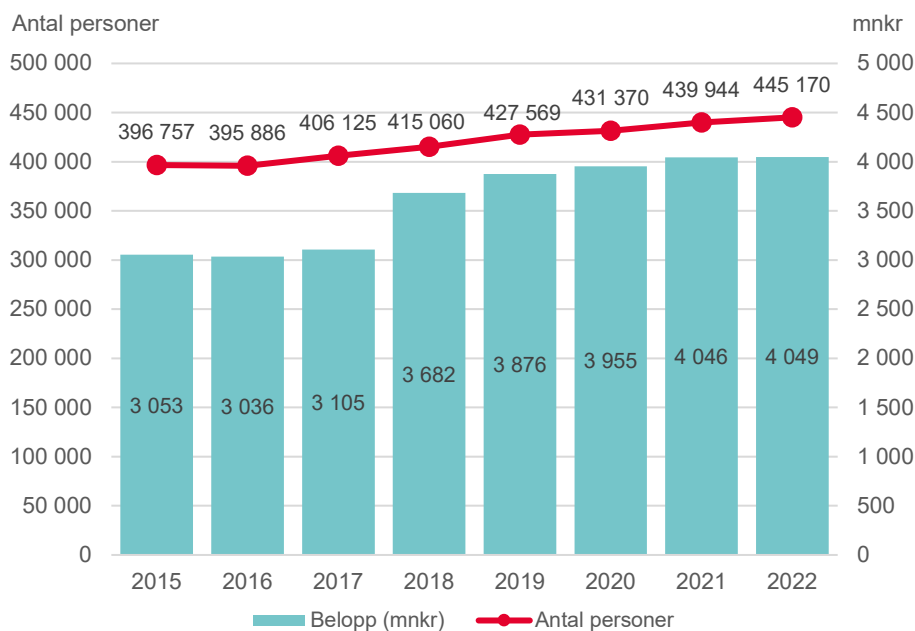
¹³ Om avståndet från hemmet till skolan är upp till 44 kilometer får en inackorderad elev 1 190 kronor per månad i inackorderingstillägg. Det är det lägsta beloppet. Det högsta beloppet är 2 350 kronor per månad. Det betalas ut när avståndet till skolan är längre än 1 300 kilometer.

¹⁴ Lärlingsersättning lämnas enligt förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning. Sedan 1 augusti 2018 lämnas lärlingsersättning även för lärlingsliknande utbildning inom gymnasieskolans introduktionsprogram.

¹⁵ Rg-bidrag lämnas enligt förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan.

¹⁶ Statistiska centralbyrån. [Statistikdatabasen – Folkmängden efter ålder och kön. År 1860–2021](#).

Diagram 3.1 Studiebidrag för studier i Sverige 2015–2022
Antal personer och utbetalt belopp, miljoner kronor

De allra flesta som får studiebidrag går på gymnasiet. En knapp tredjedel av dessa går på en fristående gymnasieskola. 5 100 personer med studiebidrag gick på en folkhögskola och 6 100 går på komvux. Antalet studerande på komvux minskade med 13 procent i jämförelse med 2021.

Andelen studiebidragstagare är nästan helt jämnt fördelad mellan könen. Fler kvinnor än män får dock studiebidrag för studier på komvux¹⁷ och folkhögskola¹⁸.

Ogiltig frånvaro och indragen studiehjälp

Studiehjälp ges normalt endast för heltidsstudier. Den kan därför dras in om den studerande är frånvarande utan giltigt skäl i sådan omfattning att heltidsstudier inte längre bedrivs.¹⁹

Läsåret 2021/2022 fick 27 800 elever i gymnasieskolan sin studiehjälp indragen på grund av ogiltig frånvaro. Andelen gymnasieelever med indragen studiehjälp ökade därmed från 6,4 procent till 7,9 procent. I de flesta fall är det studiebidrag som dras in.

Den låga andelen indragen studiehjälp under läsåret 2020/2021 kan kopplas till den ökade distansundervisningen under covid-19-pandemin. Innan pandemin ökade andelen indragen studiehjälp på grund av ogiltig frånvaro under elva år i rad.

¹⁷ Andelen kvinnor på komvux: 56 procent (av alla med studiebidrag).

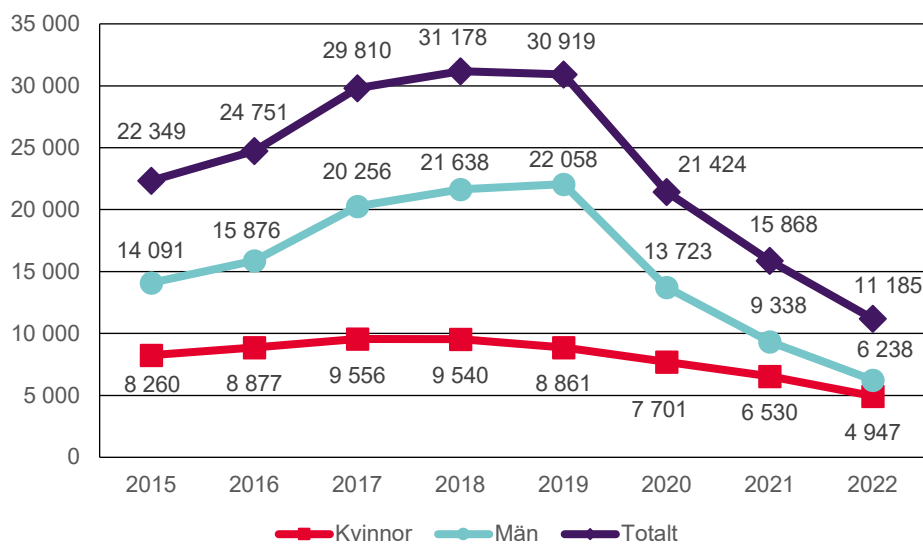
¹⁸ Andelen kvinnor på folkhögskola: 60 procent (av alla med studiebidrag).

¹⁹ 2 kap. 5 § studiestödslagen (1999:1395). 2 kap. 4 § studiestödsförordningen (2000:655).

3.1.2 Fortsatt kraftig minskning av extra tillägg

Antalet studerande som får extra tillägg har minskat kraftigt sedan 2019. Under 2022 erhöll 11 200 studerande extra tillägg, vilket var nästan 5 000 färre än 2021. I förhållande till det totala antalet studerande med studiehjälp ligger nu den andel som får extra tillägg på under 2 procent (2019 var andelen 7 procent).

Diagram 3.2 Antal studerande med extra tillägg för studier i Sverige 2015–2022
Fördelade efter kön

Fler manliga än kvinnliga studerande får extra tillägg, men den tidigare så sneda könsfördelningen är på väg att jämnas ut. Detta beror på att många ensamkommande flyktingbarn som kommit till Sverige är pojkar, men att många från denna grupp nu blivit för gamla för att fortsatt vara berättigade till extra tillägg.

En annan orsak till att antalet studerande med extra tillägg minskat, sett över en längre tidsperiod, är att inkomstgränserna för att få tillägget inte har förändrats sedan mitten på 1990-talet. Detta medför att betydligt färre studerande nu är berättigade till denna form av stöd.

Den grupp som får extra tillägg har förändrats mycket över tid. Ursprungligen var det främst studerande i familjer bestående av ensamstående mödrar med barn som fick extra tillägg.²⁰ På senare år har gruppen i allt högre utsträckning kommit att utgöras av studerande i nyanlända familjer eller ensamkommande flyktingbarn.

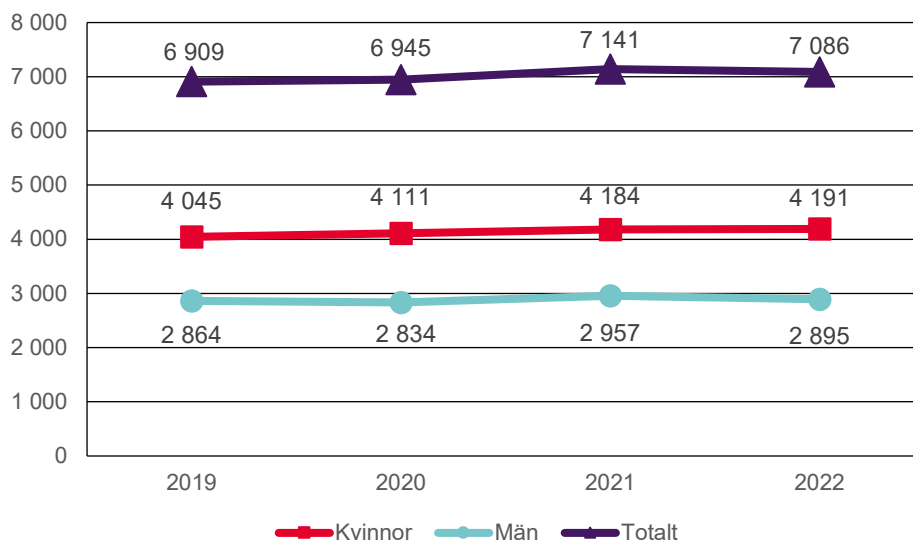
De totala utbetalda beloppen för extra tillägg har minskat i takt med antalet mottagare. Under 2022 utbetalades 64 miljoner kronor i extra tillägg, vilket innebär en minskning med 30 procent sedan föregående år. För tre år sedan uppgick utbetalningarna till 179 miljoner kronor.

²⁰ CSN. *Studerande med extra tillägg – en grupp i förändring*. 2012.

3.1.3 Oförändrade inackorderingstillägg

Antalet studerande med inackorderingstillägg har varit i stort sett oförändrat de senaste åren. Omkring 60 procent av de 7 100 personer som får inackorderingstillägg är kvinnor.

Diagram 3.3 Antal studerande med inackorderingstillägg i Sverige 2019–2022
Fördelade efter kön

Totalbeloppet för utbetalade inackorderingstillägg i Sverige 2022 var 66 miljoner kronor.

3.2 Studiehjälp för studier utomlands

Under vissa förutsättningar går det att få studiehjälp för gymnasiestudier utomlands. Till skillnad från vad som gäller i Sverige måste en utlandsstuderande ansöka om studiebidrag vid utlandsstudier. Förutom studiebidrag går det även att få inackorderingstillägg, extra tillägg och bidrag för dagliga resor²¹ vid studier utomlands.

Såväl svenska som utländska medborgare har möjlighet att få studiehjälp för gymnasiestudier utomlands, dock under olika förutsättningar.²² Förutsättningarna att få studiehjälp för utlandsstudier skiljer sig även åt beroende på om studierna bedrivs inom eller utanför EU/EES-området och Schweiz.²³

²¹ Bidrag för dagliga resor lämnas till studerande utomlands om den studerande har rätt till studiehjälp, har minst sex kilometer mellan bostaden och skolan och om resorna inte bekostas av hemkommunen.

²² Studiehjälp för studier utomlands regleras i 2 kap. 9 § första stycket i studiestödslagen (1999:1395) och i 2 kap. 15 och 16 §§ i studiestödsförordningen (2000:655).

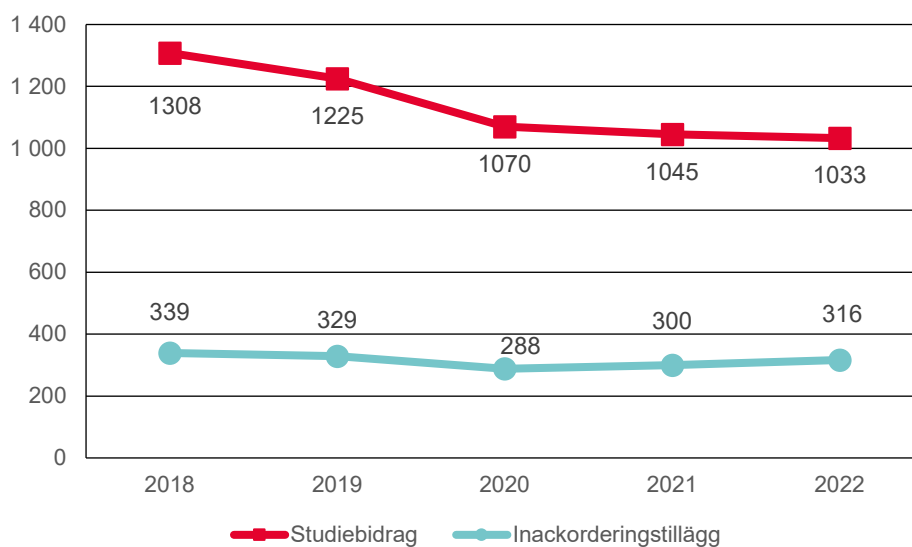
²³ Utöver de som får studiehjälp för utlandsstudier i enlighet med det svenska regelverket finns det studerande som får studiestöd inom ramen för EU:s förordningar om samordning av familjeförmåner (2022 handlade det om drygt 400 personer).

3.2.1 Utvecklingen av studiehjälpen för utlandsstudier

Under den senaste femårsperioden syns en viss nedgång av antalet studerande med studiebidrag för studier utomlands.²⁴ Inom studiehjälpen följer förändringarna inte covid-19-pandemin på samma tydliga sätt som när det gäller studiemedel.²⁵

Drygt 1 000 studerande per år har de senaste åren fått studiebidrag för studier utomlands. Antalet studerande med inackorderingstillägg låg under 2022 på lite över 300.

Diagram 3.4 Antal studerande med studiebidrag och inackorderingstillägg för studier utomlands 2018–2022

Av de totalt 1 100 studerande²⁶ som fick någon form av studiehjälp för utlandsstudier var 64 procent kvinnor.

Extra tillägg och ersättning för dagliga resor betalades ut till ett tiotal respektive ett femtiotal studerande utomlands.

Det totala utbetalda beloppet för studiehjälp utomlands var knappt 12 miljoner kronor, varav studiebidraget stod för 8 miljoner.

3.3 Studiehjälp totalt i Sverige och utomlands

Under 2022 fick totalt 446 200 ungdomar i Sverige eller utomlands studiehjälp. Av dem hade 445 700 studiebidrag, 7 400 inackorderingstillägg och 11 200 extra tillägg. Ett femtiotal utlandsstuderande fick bidrag för dagliga resor.

²⁴ Här sker redovisningen per kalenderår, på samma sätt som i studiehjälpkapitlet i övrigt. Statistik om utlandsstuderande redovisas annars ofta per studieår (se förklaring i avsnittet 1.3 Avgränsningar).

²⁵ När det gäller studiemedel för studier utomlands så minskade antalet studerande 2020–2021, för att sedan öka 2022. Att det antal som fått studiehjälp för studier utomlands inte förändrats på samma sätt beror sannolikt på att många ungdomar i denna grupp redan innan pandemin varit bofasta utomlands, tillsammans med sina föräldrar.

²⁶ Antalet unika individer.

Till det totala antalet som fick studiestöd för gymnasiestudier tillkommer även omkring 400 personer som fått studiehjälp utbetalt via rekvisition från Försäkringskassan med hänvisning till EU:s samordningsförfordningar.²⁷ En majoritet av dessa studerade utomlands.

Studiehjälp betalades ut till ett sammanlagt belopp av 4,2 miljarder kronor. Merparten betalades ut i form av studiebidrag. Utbetalningar av inackorderingstillägg och extra tillägg uppgick till 69 respektive 64 miljoner kronor. De utbetalningar av studiehjälp som gjordes via Försäkringskassan uppgick till 5,3 miljoner kronor.²⁸

3.4 Studiehjälp för utländska medborgare

Utländska medborgare kan beviljas studiehjälp efter att CSN prövat om personen uppfyller villkoren för att få rätt till svenskt studiestöd. Utländska medborgare kan antingen beviljas rätt till studiehjälp utifrån nationella bestämmelser eller utifrån EU-rätten. Vilka villkor som måste uppfyllas beror bland annat på om studierna ska ske utomlands eller i Sverige.

Studiehjälp för studier utomlands kan som huvudregel endast lämnas till svenska medborgare. Utländska medborgare kan dock jämföras med svenska medborgare om de uppfyller något villkor enligt EU-rätten. Utländska medborgare har då rätt till studiehjälp för utlandsstudier på samma villkor som en svensk medborgare. Utländska medborgare som uppfyller nationella bestämmelser kan också ha rätt till studiehjälp för utlandsstudier om studierna är förlagda i Norden.

3.4.1 Antalet utländska medborgare med studiehjälp minskar

Under 2022 studerade 24 400 utländska medborgare med studiehjälp.²⁹ Det är en minskning med 2 800 personer, motsvarande 10 procent, jämfört med 2021. Antalet utländska medborgare med studiehjälp följer (med viss eftersläpning) utvecklingen av antalet barn som söker asyl i Sverige. Jämfört med 2014 - 2015 (då antalet asylsökande var som högst) har färre barn sökt asyl i Sverige de senaste åren.³⁰

Majoriteten av de utländska medborgare som studerar med studiehjälp är män. Under 2022 uppgick andelen män till 52 procent, vilket är en minskning med 2 procentenheter jämfört med 2021. De tre vanligaste nationaliteterna för de utländska medborgare som studerade med studiehjälp 2022 var Syrien, Afghanistan och Eritrea.³¹

²⁷ Uppgiften avser enbart personer för vilka Sverige är primärt utbetalningsland. För de personer där Sverige är sekundärt utbetalningsland finns inga uppgifter tillgängliga.

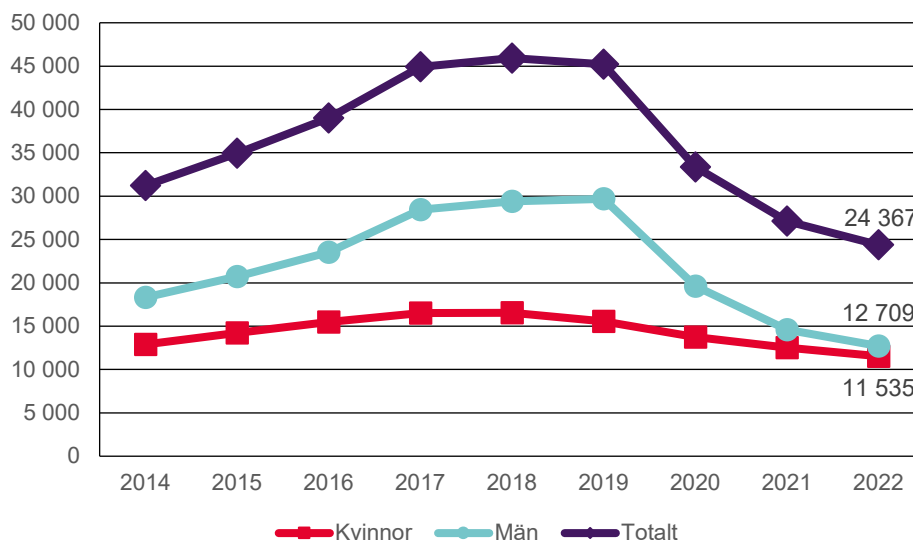
²⁸ Avser enbart utbetalningar där Sverige är primärt utbetalningsland.

²⁹ De studerande var utländska medborgare när deras rätt prövades, men kan senare ha blivit svenska medborgare.

³⁰ Migrationsverket. Statistik om asylsökningar. Tabell: [Asylsökande till Sverige 2000 – 2021](#).

³¹ Uppgift om medborgarskap saknas för 575 personer. Att en utländsk medborgare saknar nationalitet beror vanligtvis på att personens nationalitet är under utredning.

Diagram 3.5 Antal utländska medborgare med studiehjälp 2014 - 2022
Fördelade efter kön

Under 2022 var det 5 100 utländska medborgare som fick extra tillägg. Det innebär att antalet utländska medborgare med extra tillägg minskat med 79 procent sedan 2018, då antalet var som högst. Av de utländska medborgare som studerade med extra tillägg var 57 procent män. Antalet män har minskat mer än antalet kvinnor. Av samtliga utländska medborgare som studerade med studiehjälp under 2022 hade 21 procent extra tillägg, vilket är en minskning med 8 procentenheter jämfört med 2021.

Jämfört med svenska medborgare är det fortfarande en hög andel utländska medborgare som får extra tillägg. Den höga andelen visar att många av dem lever i hushåll med mycket låga inkomster. Det kan sannolikt bero på att en stor del av de barn och ungdomar som kommer till Sverige som asylsökande är ensamkommande, där majoriteten av de ensamkommande barnen är pojkar.³²

Mindre än 1 procent av samtliga utländska medborgare med studiehjälp hade inackorderingstillägg under 2022. Under 2022 fick 1 040 utländska medborgare lärlingsersättning, vilket är en marginell minskning jämfört med 2021.

Av de utländska medborgare som fick studiehjälp under 2022 var det 130 personer som studerade utomlands, vilket är en minskning med 30 personer jämfört med 2021. Utöver de studerande som får studiehjälp för utlandsstudier utbetalt från CSN, får ett antal studerande även studiehjälp via Försäkringskassan. Detta sker utifrån bestämmelserna i EU:s förordningar om samordning av familjeförmåner.³³ Det var 410 utländska medborgare som fick studiehjälp för studier utomlands via Försäkringskassan. Det är stödformerna studiebidrag och extra tillägg som faller inom ramen för detta regelverk. Uppgifter finns dock endast tillgängliga för de studerande där Sverige är så kallat primärt utbetalningsland.

³² Migrationsverket. Statistik om asylsökningar. Tabell: [Asylsökande till Sverige under 2000-2021](#).

³³ Rätten till familjeförmåner regleras i EU-förordningar, bland annat Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

3.5 Lärlingsersättning

Lärlingsersättning är en kostnadsersättning till lärlingar i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Ersättningen kan även lämnas för studier på en lärlingsliknande utbildning vid ett introduktionsprogram.³⁴ Syftet är att stärka attraktionskraften hos berörda utbildningar genom ett ekonomiskt bidrag för sådana extra kostnader i form av mat och resor som en lärlingsutbildning kan medföra. Avsikten är att ingen ska behöva välja bort en lärlingsutbildning av ekonomiska skäl. Även om lärlingsersättningen inte är en del av studiehjälpen så måste den studerande ha rätt till studiehjälp för att kunna få lärlingsersättning.

Lärlingsersättningen uppgår till 1 000 kronor per studiemånad och kan lämnas när delar av utbildningen bedrivs på en arbetsplats.³⁵ Beloppet är en schablonersättning och eleven behöver inte visa att hen har extra kostnader för mat eller resor.

3.5.1 Jämn ökning av antalet studerande med lärlingsersättning

Antalet studerande med lärlingsersättning har ökat stadigt sedan stödformen infördes. Under det gångna året fick 21 600 studerande lärlingsersättning, till ett sammanlagt värde av 128 miljoner kronor. Antalet studerande har mer än fördubblats sedan 2015.

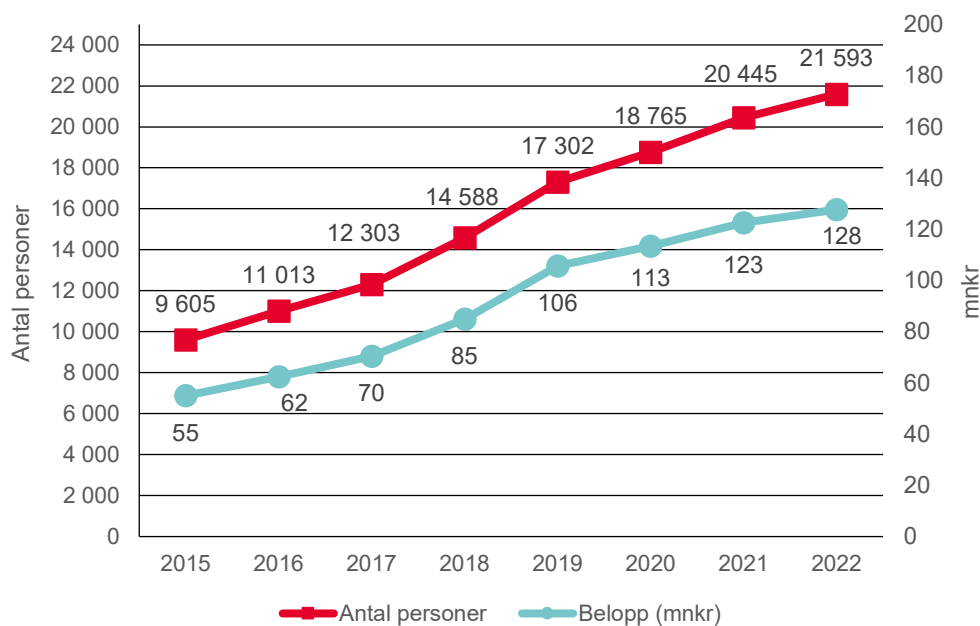
Ökningen de senaste åren kan delvis förklaras av att ersättningen sedan 2018 även kan ges till studerande vid lärlingsliknande utbildningar inom introduktionsprogram. En ökad kännedom om stödformen kan också ha bidragit.

Fram till och med mitten av 2018 krävdes att det skulle finnas ett avtal mellan eleven, skolan och arbetsgivaren, ett så kallat utbildningskontrakt, för att en studerande skulle kunna få lärlingsersättning. Att kravet på ett utbildningskontrakt har tagits bort har sannolikt även det bidragit till ökningen.

³⁴ Lärlingsliknande utbildning kan finnas inom introduktionsprogrammen programinriktat val, yrkesintroduktion och individuellt alternativ.

³⁵ Lärlingsersättning kan, precis som inackorderingsstillägg och extra tillägg, lämnas även till studerande som är yngre än 16 år, så länge utbildningen berättigar till detta. Som längst kan lärlingsersättning lämnas till och med det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år.

Diagram 3.6 Lärlingsersättning 2015–2022
Antal personer och utbetalt belopp, miljoner kronor

Av dem som får lärlingsersättning är 61 procent män. Andelen män har varit högre än andelen kvinnor under de år lärlingsersättningen har funnits, vilket är en följd av en sned könsfördelning bland lärlingsutbildningarnas elever.

Antalet studerande med lärlingsersättning är högst inom bygg- och anläggningsprogrammet, följt av introduktionsprogrammet, fordons- och transportprogrammet och handels- och administrationsprogrammet.

Av de studerande som får lärlingsersättning går hälften i fristående och hälften i kommunal gymnasieskola. Då det totala antalet elever är lägre i fristående gymnasieskolor än i kommunala innebär det att andelen studerande med lärlingsersättning är högre på skolor med fristående huvudman.

3.6 Rg-bidrag

Rg-bidrag, eller bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan, kan lämnas till studerande vid riksgymnasierna för döva och hörselskadade, vid riksgymnasierna för rörelsehindrade ungdomar, samt till döva och hörselskadade elever som läser en för dem särskild vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år.³⁶

Syftet med Rg-bidraget är att minska de ekonomiska och geografiska hindren för gymnasiestudier. En studerande som måste bo tillfälligt på skolorten på grund av att den ligger för långt från hemorten för att hen ska kunna pendla, kan få ersättning för bland annat mat, boende och hemresor. Om en studerande har aktivitetsersättning, kan hen få bidrag för kostnader som inte täcks av aktivitetsersättningen. Hur mycket

³⁶ Rg-bidrag betalas ut i enlighet med förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan.

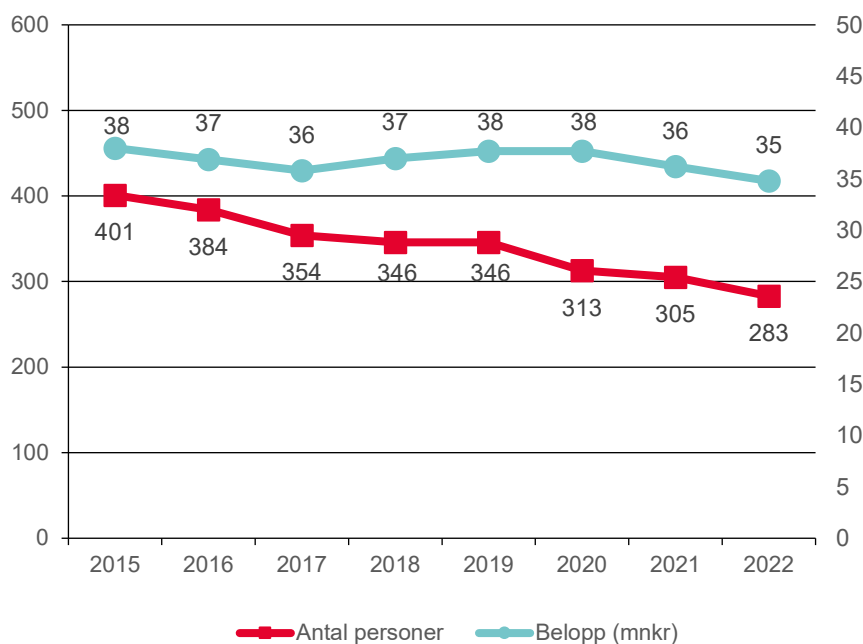
en studerande får i Rg-bidrag beror bland annat på kostnader för boende och vilka typer av bidrag den studerande har i övrigt.

För ett normalt läsår betalas Rg-bidrag ut under nio månader. Till skillnad från studiehjälpen kan bidraget även lämnas efter 20 års ålder, för att en studerande ska kunna avsluta sin utbildning. Den som har rätt till Rg-bidrag, men som på grund av sin ålder inte längre har rätt till studiehjälp, kan i stället få ett extra tilläggsbidrag för sina levnadsomkostnader under studietiden.

3.6.1 Nedåtgående trend för antalet med Rg-bidrag

Antalet studerande med Rg-bidrag har sjunkit till 283 personer. Detta innebär en nedgång med 7 procent sedan föregående år. Sedan 2015 har antalet sjunkit med knappt 30 procent.

Diagram 3.7 Rg-bidrag 2015–2022
Antal personer och utbetalt belopp, miljoner kronor

Det totala antalet studerande som får Rg-bidrag är litet, vilket gör det vanskligt att dra alltför stora växlar på antalsförändringar över tid. Sedan 2015 syns emellertid en kontinuerlig nedgång av antalet utbetalade Rg-bidrag. Färre studerande får alltså ersättning för att deras resväg till de aktuella riksgymnasierna är för lång för att de ska kunna bo kvar på hemorten.

Under året betalades 35 miljoner kronor ut i Rg-bidrag. Den genomsnittliga utbetalade summan bland dem som får bidraget är 123 000 kronor.

3.7 Återkrav av studiehjälp

Utbetald studiehjälp kan under vissa omständigheter återkrävas. Den vanligaste orsaken till återkrav är att den studerande har fått studiehjälp utbetalt för en period då

hen haft ogiltig frånvaro i för hög omfattning.³⁷ Om den studerande är myndig när studiehjälpen betalas ut, blir hen själv mottagare av beslutet och betalningsskyldig för återkravet. Är den studerande däremot omyndig när studiehjälpen betalas ut, blir normalt den vårdnadshavare som tog emot utbetalningen betalningsskyldig för återkravet. Ränta på beloppet tas ut när förfalldatumet har passerat.

Ibland kan det finnas möjlighet att justera felaktigt utbetalad studiehjälp mot kommande utbetalningar inom samma läsår. Beslut om justeringar är inga återkrav och ingår därför inte i detta avsnitt.

3.7.1 Fler fick beslut om återkrav av studiehjälp

Under 2022 fick 16 500 personer³⁸ minst ett beslut om återkrav av studiehjälp.³⁹ Detta innebär en ökning med 4 000 personer jämfört med 2021. Ogiltig frånvaro är den klart vanligaste orsaken till återkrav av studiehjälp. Under 2022 orsakades antalet återkrav av studiehjälp till 77 procent av ogiltig frånvaro.

Antalet studerande som rapporterats för ogiltig frånvaro har under året ökat till en nivå som är jämförbar med hur det såg ut innan covid-19-pandemin. För att motverka smittspridning under pandemin övergick gymnasieskolorna till distansundervisning. Det ledde till en minskning av antalet studerande som rapporterades för ogiltig frånvaro och därmed också färre beslut om återkrav. I och med att pandemin avklingat har antalet återkravsbeslut åter ökat, på ett förväntat sätt.

Tabell 3.1 Antal studerande med studiehjälp som fått återkravsbeslut 2020–2022^{1,2}
Fördelat efter orsak och år

	2020	2021	2022
Ogiltig frånvaro	10 231	9 381	12 738
Avbrott	1 235	1 280	1 684
Övriga skolorsaker³	1 373	1 181	1 248
Övrigt	499	373	486
Minskad studieomfattning	240	280	315
Inkomständring⁴	35	58	101
Totalt⁵	13 518	12 479	16 477

¹ I tabellen ingår även återkrav av Rg-bidrag och lärlingsersättning.

² En studerande kan få återkrav av flera skäl under året och förekommer då i mer än en kategori.

³ Exempelvis byte av skola eller studieväg.

⁴ Inkomst före extra tillägg.

⁵ Nettoräknat antal.

Av dem som fick återkrav av studiehjälp under 2022 var 59 procent män. Att män är överrepresenterade bland dem som får återkrav beror främst på att det är vanligare att män har ogiltig frånvaro.

³⁷ Riktlinjen är att skolan ska ha sett ett mönster av upprepad frånvaro och att frånvaron uppgår till minst fyra timmar under en 30-dagarsperiod.

³⁸ Personen fick både beslutet och aviseringen under 2022.

³⁹ Inkluderat Rg-bidrag och lärlingsersättning.

Under 2022 beslutades det totalt om återkrav för 24 miljoner kronor inom studiehjälpen.⁴⁰ Det genomsnittligt återkrävda beloppet per person exklusive ränta var 1 462 kronor, vilket i stort sett var oförändrat jämfört med 2021.

Det är vanligare att återkrav riktas till myndiga elever än till omyndiga. Av återkraven gick 62 procent direkt till eleven, medan 38 procent gick till den vårdnadshavare som tog emot utbetalningen.

3.8 Utvecklingen för indikatorerna inom studiehjälpsområdet

Studiestödets måluppfyllelse bedöms utifrån vissa beslutade indikatorer. Inom området studiehjälp finns två indikatorer, som båda handlar om studiestödets utjämnande effekt: andelen som har inackorderingstillägg och andelen som har extra tillägg.

3.8.1 Andel som har inackorderingstillägg

Andelen studerande med inackorderingstillägg används som en indikator i uppföljningen av studiestödets utjämnande effekt. Inackorderingstillägget bidrar till att ge gymnasier studerande likvärdiga förutsättningar, oavsett bostadsort.

Av samtliga studerande som fick studiehjälp för studier i Sverige eller utomlands under 2022 hade 1,7 procent inackorderingstillägg.⁴¹ Andelen har varit densamma de senaste sex åren. Den utjämnande effekten kan därmed anses vara oförändrad.

3.8.2 Andel som har extra tillägg

Andelen studerande med extra tillägg används som en indikator i uppföljningen av studiestödets utjämnande effekt, eftersom tillägget förbättrar studiemöjligheterna för ungdomar i mycket inkomstsvaga hushåll. Under 2022 var andelen som hade extra tillägg 2,5 procent av samtliga som fick studiehjälp. Andelen har minskat med drygt 1 procentenhet sedan 2021. Från och med 2017 till och med 2019 låg andelen på över 7 procent. Utvecklingen under senare år kan framför allt härledas till faktorer utanför studiestödssystemet, såsom förändringar av antalet ensamkommande flyktingbarn och antalet studerande i nyanlända familjer.

En annan faktor som över tid påverkat andelen studerande som får extra tillägg är beloppsgränsen för det ekonomiska underlag som hushållen ska understiga för att vara berättigade till stödet. Denna gräns har varit oförändrad sedan 1994.

Sammantaget ser vi att det extra tilläggets betydelse för studiestödets utjämnande effekt har minskat, både på kort och på lång sikt.

⁴⁰ Inkluderat Rg-bidrag och lärlingsersättning.

⁴¹ Andelen kvinnor med inackorderingstillägg är något högre än andelen män (andel kvinnor: 2 procent, andel män: 1,3 procent).

4 Studiemedel

Under 2022 minskade antalet personer med studiemedel med 6 procent till 550 500 personer. I Sverige minskade antalet studerande på alla utbildningsnivåer medan antalet personer med studiemedel för studier utomlands ökade. Andelen studiemedelstagare som valde att ta lån ökade samtidigt som studiemedlens köpkraft minskade. Dessutom minskade antalet personer som fick ett återkrav av studiemedel kraftigt.

Studiemedel ges till studerande på eftergymnasiala utbildningar, samt till studerande på grundskole- och gymnasienivå från och med andra kalenderhalvåret det år de fyller 20 år.⁴² För studier på eftergymnasial nivå finns ingen nedre åldersgräns för rätt till studiemedel, och från och med 1 januari 2022 är den övre åldersgränsen 60 år.⁴³

Studiemedlen består av en **bidragsdel** och en frivillig **lånedel**. I vissa fall kan den studerande även få *tilläggsbidrag*, *tillägglån* och *merkostnadslån*. Tilläggsbidrag lämnas till studerande med barn, medan tillägglån kan lämnas till studerande äldre än 24 år som har haft en viss inkomst före studiestarten. Merkostnadslån kan lämnas för merkostnader som den studerande har i samband med sina studier, till exempel resor och undervisningsavgifter. Merkostnadslån kan även lämnas till alla som studerar utomlands.

Studiestödet är en del av utbildningspolitiken och ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska även utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen, och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Möjligheten att få studiemedel för olika typer av studier och i olika livssituationer är en viktig del i denna strävan.

4.1 Antal studiemedelstagare och utbetalda belopp

I de kommande avsnitten presenteras först den övergripande utvecklingen av samtliga studerande med studiemedel. Därefter följer enskilda avsnitt om studerande på olika utbildningsnivåer i Sverige respektive i utlandet.

4.1.1 Samtliga studerande med studiemedel

Under 2022 studerade 550 500 personer med studiemedel. Det är en minskning med 38 200 personer eller 6 procent jämfört med året innan. Covid-19-pandemin gjorde att många sökte sig till studier och antalet studiemedelstagare ökade då kraftigt. Detta

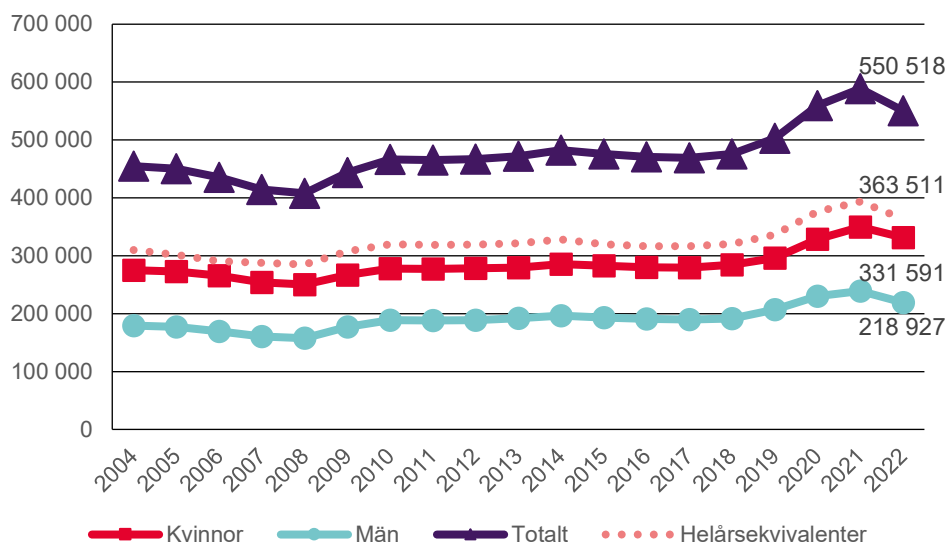
⁴² Undantag finns för vissa konst- och kulturutbildningar, behörighetsgivande förutbildningar vid yrkeshögskola och utbildning vid statliga universitet och högskolor enligt 3 § första stycket 1 och 2 förordningen (2018:1519) om behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildningar.

⁴³ Tidigare var den övre åldersgränsen 56 år. Rätten till lån begränsades tidigare successivt från och med det kalenderår den studerande fyller 47 år. Från och med 1 januari 2022 höjdes denna åldersgräns till det år den studerande fyller 51 år.

kunde förklaras av en osäker arbetsmarknad och en borttagen inkomstprövning för dem som studerade med studiemedel. Nu när covid-19 upphört att vara samhällsfarlig minskar antalet studerande. Att inkomstprövningen i studiemedelssystemet återinfördes 1 juli 2022 har sannolikt också bidragit till minskningen. Antalet studerande ligger dock kvar på en förhållandevis hög nivå. Könsfördelningen bland studerande med studiemedel har varit densamma under flera år, men under 2022 ökade andelen kvinnor med 1 procentenhet, till 60 procent.

Det är vanligt att studier bedrivs på deltid eller att man endast studerar på heltid under kortare perioder under året. För att visa på utvecklingen av antalet studerande har vi därför även beräknat antalet helårsekvivalenter.⁴⁴ Helårsekvivalenten för 2022 är 363 500 personer, en minskning med 8 procent jämfört med föregående år. Helårsekvivalenten har därmed minskat något mer än antalet studiemedelstagare. Det beror på att fler personer enbart studerade under en av årets två terminer.

Diagram 4.1 Antal studerande med studiemedel 2004–2022
Fördelat efter kön och helårsekvivalenter

Under 2022 studerade 533 900 personer med studiemedel i Sverige, medan 25 900 personer studerade utomlands.⁴⁵ I Sverige minskade antalet studerande på samtliga utbildningsnivåer samtidigt som antalet studerande utomlands ökade.

⁴⁴ Helårsekvivalenterna beräknas utifrån de utbetalda bidragsbeloppen och visar hur många personer de utbetalda beloppen skulle motsvara om alla studerade på heltid i 40 veckor per år. De utbetalda beloppen för generellt och högre bidrag har använts. Hänsyn har tagits till att bidragsbeloppet skiljer sig åt mellan dessa bidrag.

⁴⁵ Vissa personer studerade både i Sverige och utomlands och förekommer då i båda grupperna.

Tabell 4.1 Antal studerande med studiemedel 2018–2022
Fördelat efter utbildningsnivå och utlandsstudier¹

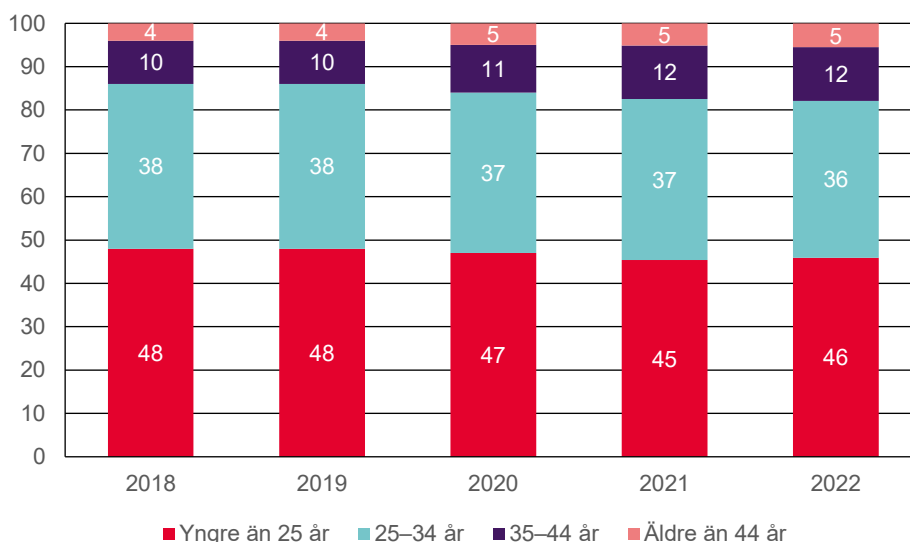
	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Eftergymnasial nivå	Utlandsstudier ²
2018	21 918	110 002	344 636	30 045
2019	28 798	125 025	355 133	29 013
2020	32 188	146 847	394 207	22 967
2021	32 710	155 306	416 632	21 630
2022	27 629	131 598	400 083	25 872

¹ En person kan förekomma på flera studienivåer och utlandsstudier.

² Inkluderar studerande på både gymnasienivå och eftergymnasial nivå. Uppgiften om antal studerande utomlands kan skilja sig något från annan framtagen statistik på området.

Åldersstrukturen bland studiemedelstagarna har förändrats det senaste decenniet genom att andelen äldre studerande har ökat. Under 2022 har dock den utvecklingen avstannat. Antalet studerande minskade i alla åldersgrupper, där de i åldrar mellan 25 och 34 år minskade mest.

Diagram 4.2 Studiemedelstagares ålder 2018–2022
Fördelat efter åldersgrupp, andelar i procent

Andelen män är högst i den yngsta åldersgruppen, där de utgjorde 45 procent av de studerande. Andelen kvinnor ökar sedan med stigande ålder. I den äldsta åldersgruppen var 73 procent kvinnor.

Färre deltidstuderande

Under 2022 fick 99 600 personer studiemedel för deltidstudier. Antalet deltidstuderande ökade under covid-19-pandemin, men minskade nu med 12 procent. Det kan jämföras med att antalet heltidstuderande minskade med 6 procent. Antalet deltidstuderande minskade på alla utbildningsnivåer. En sannolik förklaring till minskningen av antalet deltidstuderande är att inkomstprövningen återinfördes 1 juli 2022, vilket innebär att färre studerande kunde få studiemedel för studier som bedrevs vid sidan av ett arbete under andra halvåret.

Det har inte skett några större förändringar av hur stor andel som studerar på deltid inom varje utbildningsnivå. Av alla som studerade med studiemedel på grundskolenivå läste 36 procent på deltid, och motsvarande siffra för gymnasienivå var 31 procent. På eftergymnasial nivå studerade 13 procent på deltid.

Kvinnor är överrepresenterade bland dem som studerar på deltid, och var det även under 2022. Av samtliga deltidsstuderande var 68 procent kvinnor och inom de olika utbildningsnivåerna varierade andelen kvinnor mellan 67–71 procent.

De utbetalda beloppen minskade

Under 2022 betalade CSN ut totalt 38,6 miljarder kronor i studiemedel. Det motsvarar en minskning med 1,9 miljarder kronor jämfört med föregående år.

Tabell 4.2 Utbetalda studiemedel 2020–2022¹
Fördelat efter bidrag och lån, miljoner kronor

	2020	2021	2022
Studiebidrag	13 705	14 397	13 377
Tilläggsbidrag	631	693	639
Bidrag totalt	14 336	15 090	14 016
Grundlån	20 589	22 033	21 154
Merkostnadslån	1 132	1 130	1 196
Tilläggs lån	1 450	2 228	2 260
Lån totalt	23 171	25 391	24 610
Studiemedel totalt	37 507	40 481	38 626

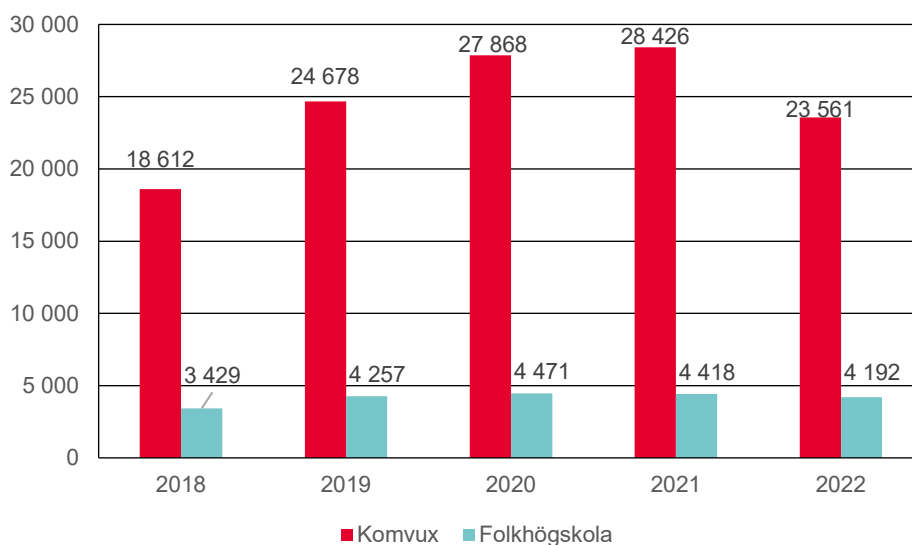
¹ De utbetalda beloppen redovisas utifrån ekonomiskt redovisningsdatum, det vill säga det år som utbetalningen gjordes.

De totala utbetalningarna av bidrag minskade med 1,1 miljarder kronor medan utbetalningarna av lån minskade med 781 miljoner. Minskningen av utbetalade bidrag och lån beror i huvudsak på att det blev färre studerande.

4.1.2 Studerande på grundskolenivå i Sverige

Under 2022 studerade 27 600 personer med studiemedel på grundskolenivå i Sverige, vilket innebär en minskning med 16 procent. De senaste årens uppgång har därmed stannat av, delvis beroende på att pandemins effekter nu har börjat ebba ut. Vuxenstudier på grundskolenivå bedrivs ofta av invandrare som studerar bland annat svenska. Därför är en annan förklaring till minskningen att majoriteten av dem som kom till Sverige under 2014–2015, när antalet asylsökande var som högst, nu har avslutat sina studier inom studiestödssystemet.

Diagram 4.3 Antal studerande med studiemedel på grundskolenivå i Sverige 2022
Fördelade efter kön och skolform¹

¹ En person kan studera inom två skolformer samtidigt och förekommer då i båda kategorierna.

Både antalet kvinnor och antalet män som studerade på grundskolenivå minskade under 2022. Dock stod männen för en större minskning än kvinnorna. Antalet män minskade med 28 procent, medan kvinnorna minskade med 9 procent. Det bidrog till att könsfördelningen bland studerande på grundskolenivå förändrades, och andelen kvinnor ökade med 5 procentenheter till 70 procent.

Antalet studerande på grundskolenivå på komvux minskade mer än antalet studerande på folkhögskola, 17 respektive 5 procent. Trots detta studerade 85 procent av alla studerande på grundskolenivå vid komvux. Det gäller både kvinnor och män.

De som får studiemedel för studier på grundskolenivå är äldre än de som studerar på andra utbildningsnivåer. Under 2022 var 62 procent av de studerande på grundskolenivå 30 år eller äldre, vilket är en ökning med knappt 3 procentenheter.

4.1.3 Studerande på gymnasienivå i Sverige

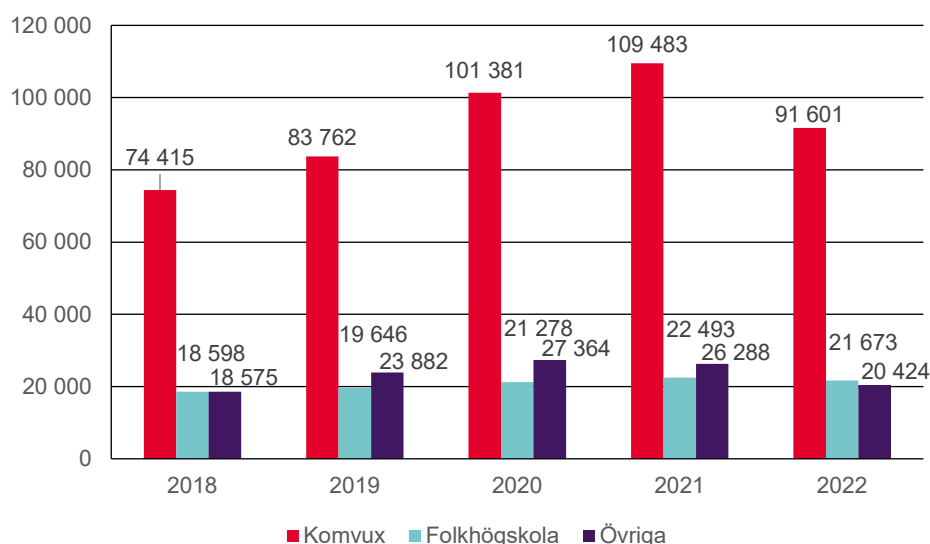
Under 2022 studerade 131 600 personer med studiemedel på gymnasienivå i Sverige, vilket är en minskning med 15 procent jämfört med året innan. Precis som på grundskolenivå kan minskningen kopplas till att pandemins effekter på arbetslösheten har minskat, vilket gör att färre söker sig till studier. Att inkomstprövningen återinfördes för studerande med studiemedel under andra halvåret 2022 kan också ha spelat viss roll. Förklaringen att många av dem som kom till Sverige under 2014–2015 nu har avslutat sina studier gäller även för studerande på gymnasienivå.

Under 2022 minskade antalet kvinnor som studerade på gymnasienivå i Sverige med 11 procent samtidigt som antalet män minskade med 21 procent. Det bidrog till att andelen kvinnor på gymnasienivå ökade från 58 till 61 procent.

Det flesta som studerar på gymnasienivå läser på komvux. Under 2022 läste sju av tio studiemedelstagare på komvux, medan de resterande läste i lika stora delar vid

folkhögskola respektive övriga gymnasiala skolformer.⁴⁶ Antalet studerande minskade inom samtliga skolformer, men mest inom komvux där antalet studerande minskade med 17 900 personer. Den största procentuella förändringen stod övriga gymnasiala skolformer för, där antalet minskade med 22 procent.

Diagram 4.4 Antal studerande med studiemedel på gymnasienivå i Sverige 2022
Fördelat efter kön och skolform¹

¹ En person kan studera inom flera skolformer samtidigt och förekommer då i flera kategorier.

Könsfördelningen varierar något inom de olika skolformerna. Kvinnor är överrepresenterade på komvux och inom folkhögskola. Under 2022 utgjorde kvinnorna 64 respektive 61 procent av samtliga studiemedelstagare på gymnasienivå inom dessa skolformer. Däremot studerar färre kvinnor än män inom övriga gymnasiala skolformer, där andelen kvinnor bara var 43 procent.

De som studerar på gymnasienivå är generellt yngre än de studerande på grundskolenivå, men samtidigt något äldre än studerande på eftergymnasial nivå. Under 2022 var 39 procent av de studerande på gymnasienivå i Sverige 30 år eller äldre.

4.1.4 Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige

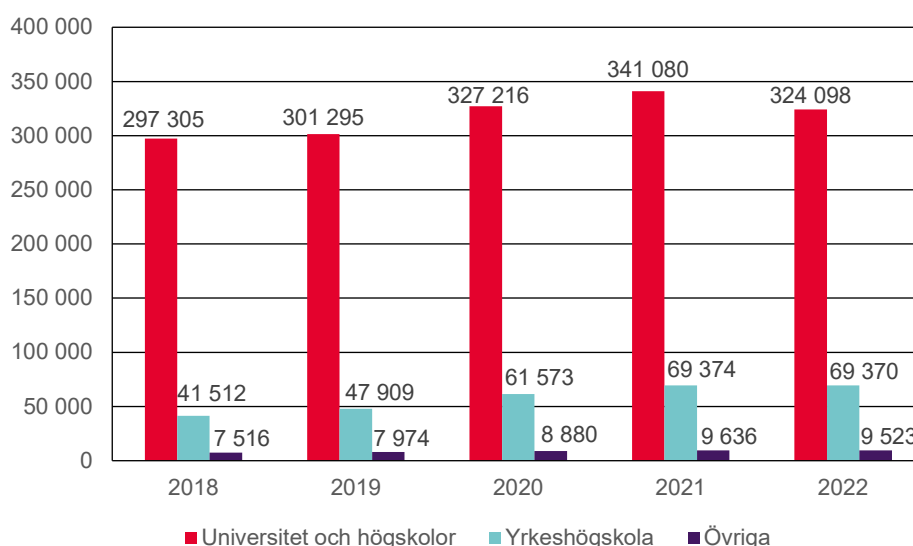
Antalet studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå i Sverige uppgick till 400 100 personer under 2022. Det innebär en minskning med 4 procent, vilket är lägre än för övriga utbildningsnivåer. Utvecklingen kan förklaras av att pandemins effekter på arbetslösheten har minskat, vilket gör att färre söker sig till studier, och att inkomstprövningen återinfördes för studerande med studiemedel under andra halvåret

⁴⁶ I ”övriga gymnasiala skolformer” ingår gymnasieskola, behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildningar vid universitet och högskolor, behörighetsgivande förutbildningar inom yrkeshögskolan samt konst- och kulturutbildningar. En person kan studera inom flera skolformer samtidigt och förekommer då i flera kategorier.

2022. Könsfördelningen förblev oförändrad med 60 procent kvinnor och 40 procent män.

De flesta som studerar med studiemedel på eftergymnasial nivå läser vid universitet och högskolor. Under 2022 läste 81 procent av de studerande inom denna skolform. Därefter följer yrkeshögskolorna med 17 procent av studiemedelstagarna, medan resterande 2 procent läste vid någon av de övriga eftergymnasiala skolformerna.⁴⁷ Den största förändringen i antalet studerande ägde rum inom universitet och högskolor, där antalet minskade med 17 000 personer eller 5 procent. Inom yrkeshögskolor och övriga eftergymnasiala skolformer var minskningen av antalet studerande knappt märkbar.

Diagram 4.5 Antal studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå i Sverige 2022
Fördelat efter kön och skolform¹

¹ En person kan studera inom flera skolformer samtidigt och förekommer då i flera kategorier.

Männen var något överrepresenterade inom yrkeshögskolan, i förhållande till hur stor andel de utgjorde totalt. Inom yrkeshögskolan var 45 procent män, jämfört med 39 procent inom universitet och högskolor samt inom övriga eftergymnasiala skolformer.

Studerande på eftergymnasial nivå är generellt yngre än studerande på övriga utbildningsnivåer. Under 2022 var 73 procent av de studerande yngre än 30 år, vilket är oförändrat jämfört med föregående år.

4.1.5 Studerande på gymnasienivå i utlandet

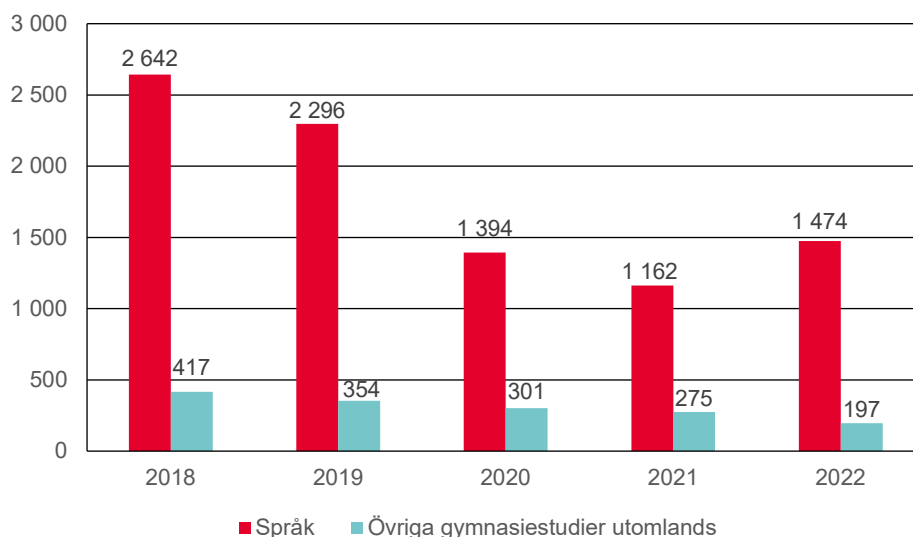
Studerande på gymnasienivå i utlandet utgör en mycket liten del av samtliga studerande. Under 2022 fick 1 700 utlandsstuderande studiemedel för studier på gymnasienivå. Det motsvarar en ökning med 16 procent jämfört med året innan.

⁴⁷ I ”övriga eftergymnasiala skolformer” ingår utbildningar vid folkhögskola och eftergymnasiala utbildningar i avdelning B1, bilagan till studiestödsförordningen. Även konst- och kulturutbildningar på eftergymnasial nivå ingår. En person kan studera inom flera skolformer samtidigt och förekommer då i flera kategorier.

Antalet kvinnor ökade betydligt mer än antalet män, 26 respektive 4 procent. Det bidrog till att andelen kvinnor under året ökade med 5 procentenheter till 61 procent.

De flesta som studerar utomlands på gymnasienivå läser språkkurser. Under 2022 var andelen språkstudier 88 procent, vilket är en ökning med 7 procentenheter. Ungefär sex av tio språkstudierande var kvinnor.

Diagram 4.6 Antal utlandsstuderande med studiemedel på gymnasienivå 2018–2022
Fördelat efter språkstudier och övriga gymnasiestudier utomlands¹

¹ I övriga gymnasiestudier utomlands ingår de som studerar som freemovers, det vill säga de som ordnar sin utbildning utomlands på egen hand.

Studerande på gymnasienivå i utlandet är relativt unga. Under 2022 var 78 procent av dem under 30 år, vilket är en ökning med 2 procentenheter sedan föregående år.

Vanligt med studier inom Europa

Det är vanligt att gymnasiestuderande utomlands studerar inom Europa. Under 2022 minskade dock andelen som läste i ett EU-land utanför Norden med 6 procentenheter. De utgjorde nu 47 procent av samtliga utlandsstuderande på gymnasienivå. Samtidigt har studier i Asien blivit vanligare, då andelen som studerade där ökade med 8 procentenheter till 24 procent. Andelarna som studerade i Nordamerika och Norden var förhållandevis oförändrade jämfört med föregående år, 9 respektive 8 procent.

Nästan sex av tio studerande läser i något av de fem vanligaste länderna: Spanien följt av Frankrike, Sydkorea, Japan och USA.

4.1.6 Studerande på eftergymnasial nivå i utlandet

Under 2022 fick 24 300 personer studiemedel för studier i utlandet på eftergymnasial nivå, och det innebär en ökning med 19 procent. De utbytesstuderande stod för i princip hela ökningen, en effekt av färre pandemirelaterade restriktioner och därmed större möjligheter till utbyten. Andelen kvinnor var 59 procent och andelen män var 41 procent. Det är oförändrat jämfört med tidigare år.

De som får studiemedel för studier i utlandet på eftergymnasial nivå är yngre än studerande på eftergymnasial nivå i Sverige. Under 2022 var 91 procent av de studerande på eftergymnasial nivå under 30 år, vilket kan jämföras med 73 procent av de studerande på samma utbildningsnivå i Sverige.

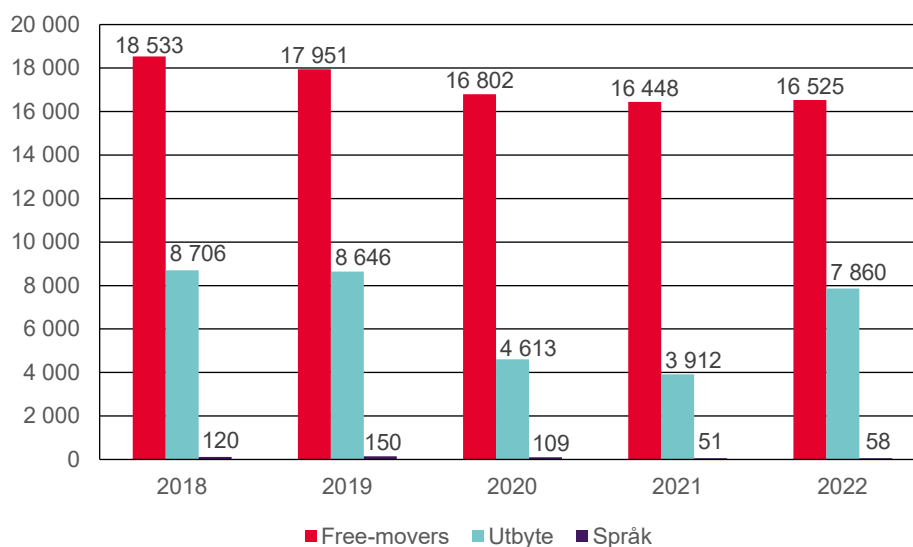
De utlandsstuderande på eftergymnasial nivå delas in i tre kategorier:

- utbytesstuderande
- freemovers
- språkstuderande

Utbytesstuderande är studerande som läser en del av sin svenska utbildning i utlandet, medan *freemovers* ordnar sin utbildning utomlands på egen hand. *Språkstuderande* är de som läser språkstudier utomlands på eftergymnasial nivå. De flesta språkstuderande läser dock på gymnasienivå och endast ett fåtal studerar på eftergymnasial nivå.

De flesta som studerar med studiemedel i utlandet på eftergymnasial nivå gör det som freemovers. Under 2022 studerade drygt två tredjedelar som freemovers, medan en knapp tredjedel var utbytesstuderande. Endast ett fåtal var språkstuderande.

Diagram 4.7 Antal utlandsstuderande med studiemedel på eftergymnasial nivå 2018–2022
Fördelat efter typ av utlandsstudier

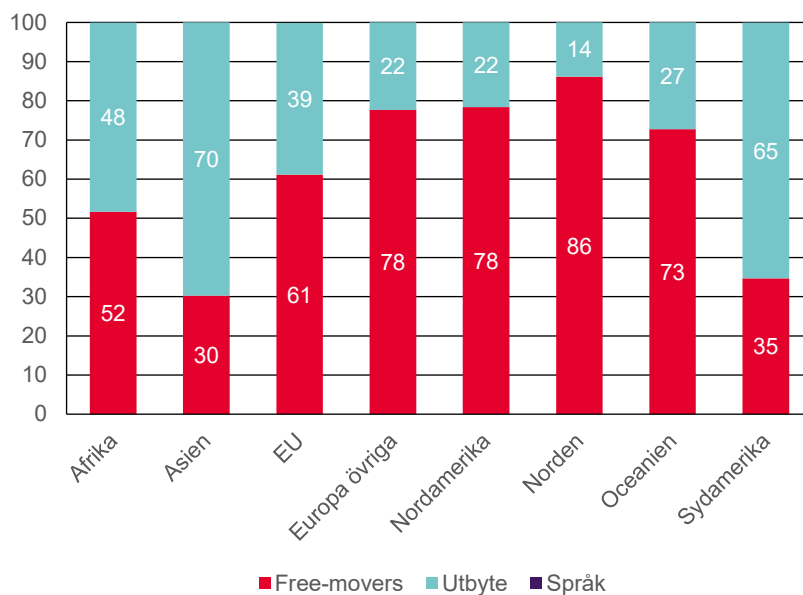

Könsfördelningen är likartad bland freemovers och utbytesstuderande där 59 procent var kvinnor inom respektive kategori.

Vanligast med utbytesstudier i Asien och freemover-studier i Norden

Den största andelen av freemovers studerade i Norden, medan Asien hade den största andelen utbytesstuderande under 2022.

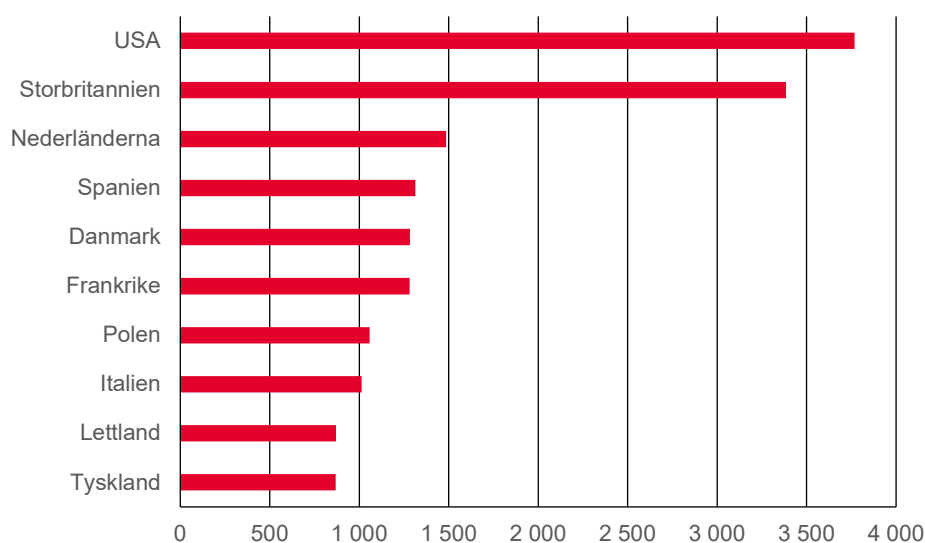
Diagram 4.8 Utlandsstuderande med studiemedel på eftergymnasial nivå 2022
Fördelat efter typ av utlandsstudier och del av världen,¹ andelar i procent

¹ En person kan studera i flera världsdelar eller inom flera typer av utlandsstudier och förekommer då i fler än en kategori.

När det kommer till specifika länder studerade 67 procent av de utlandsstuderande på eftergymnasial nivå i något av de tio populäraste länderna. USA har passerat Storbritannien som det populäraste landet att studera i. Bland kvinnorna var dock Storbritannien populärast, precis som föregående år. Vidare lämnade Norge listan samtidigt som Italien tog sig in på åttonde plats.

Diagram 4.9 Antal utlandsstuderande med studiemedel på eftergymnasial nivå 2022
Fördelat efter de tio populäraste länderna

Två ämnesinriktningar sticker ut

För personer som studerar som freemovers har vi även information om vilka utbildningar de läser i utlandet. De senaste fem åren har de två populäraste ämnesinriktningarna varit desamma och dessa två inriktningar har lockat betydligt fler studerande än övriga inriktningar. Allmänna utbildningar inom företagsekonomi, handel och administration har legat i topp, följt av utbildningar inom medicin.⁴⁸

Tabell 4.3 **Antal freemovers med studiemedel på eftergymnasial nivå 2022**
Fördelat efter de tio vanligaste ämnesinriktningarna¹

Ämnesinriktning	Kvinnor	Män	Samtliga
Företagsekonomi, handel och administration, allmän utbildning	1 664	1 530	3 194
Medicin	1 472	1 194	2 666
Bred, generell utbildning	526	306	832
Musik, dans och dramatik	490	285	775
Psykologi	470	130	600
Medieproduktion	366	200	566
Samhälls- och beteendevetenskap, allmän utbildning	394	130	524
Formgivning	404	92	496
Informations- och kommunikationsteknik (IKT), övrig och ospecificerad utbildning	158	322	480
Tandvård	223	183	406

¹ Uppgifterna om utländska utbildningars ämnesinriktningar är CSN:s egna men baseras till stor del på svensk utbildningsnomenklatur (SUN).

De två populäraste ämnesinriktningarna har varit desamma bland både kvinnor och män under de senaste åren. Även breda, generella utbildningar har varit populära bland många studerande.⁴⁹ Däremot var utbildningar inom till exempel psykologi, formgivning och samhälls- och beteendevetenskap mer populära bland kvinnor än män under 2022. Männen tenderade istället att söka sig till utbildningar inom informations- och kommunikationsteknik, medieproduktion och tandvård.

4.2 Studiebidrag

I de kommande avsnitten presenteras först syftet med och regelverket för studiebidrag. Därefter följer enskilda avsnitt om de olika typerna av bidrag i studiemedelsystemet.

4.2.1 Regler och syfte

En av studiemedelsystemets grundtankar är att kostnaderna ska delas mellan samhället och den studerande. Detta återspeglas i att studiemedlen består av både bidrag och lån. Studiemedlen följer kostnadsutvecklingen i samhället genom att de är kopplade till prisbasbeloppet.⁵⁰

⁴⁸ Utbildningar med ämnesinriktning medicin består i huvudsak av läkarutbildningar.

⁴⁹ Här ingår fristående kurser. Fristående kurser klassificeras normalt som breda, generella utbildningar och inte utifrån den ämnesinriktning som den enskilda kursen har.

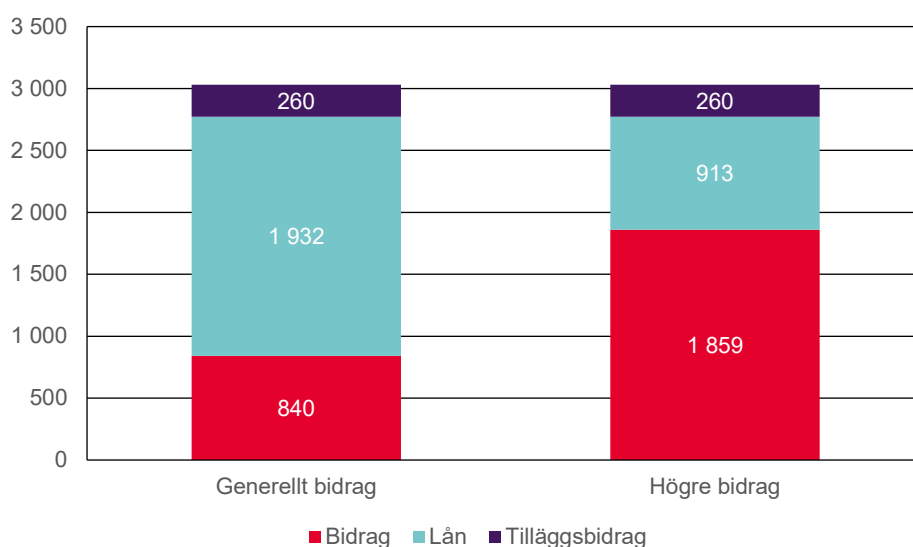
⁵⁰ Studiemedlens köpkraft försämrades dock under 2022 på grund av den höga inflationen. Se avsnitt 4.5 för mer information om studiemedlens köpkraft.

Under 2022 var studiemedlens totalbelopp 2 772 kronor per vecka med ordinarie bidrag och lånedel. Den generella bidragsdelen var 840 kronor, vilket motsvarar 30,3 procent av totalbeloppet. Att ge studiestöd som bidrag syftar dels till att öka rekryteringen till studier, dels till att minska skuldbördan för de studerande. Detta har ansetts särskilt viktigt inom vuxenutbildningen. I studiemedelssystemet finns det därför även ett högre bidragsbelopp. Under 2022 var det 1 859 kronor per vecka. De senaste fem åren har det högre bidragsbeloppet utgjort 67,1 procent av totalbeloppet. Oavsett bidragsnivå blir totalbeloppet detsamma i de fall den studerande även tar lånedelen.

Tilläggsbidrag är ett extra bidrag till studerande som har vårdnad om barn. När båda vårdnadshavarna studerar utgår tilläggsbidraget till den ena av dem. Tilläggsbidragets storlek bestäms av antalet barn. Vid heltidsstudier under 2022 lämnades tilläggsbidrag med 159 kronor i veckan för ett barn, 260 kronor i veckan för två barn och 313 kronor i veckan för tre barn. För den som har fler än tre barn beviljades ytterligare 53 kronor per vecka och barn.

Diagram 4.10 Belopp per vecka under 2022 vid heltidsstudier för generellt respektive högre bidrag

Fördelat på bidrag, lån och tilläggsbidrag¹, belopp i kronor

¹ Beloppet för tilläggsbidrag är ett exempel för en studiemedelstagare som har vårdnaden om två barn.

Både det högre bidraget och tilläggsbidraget är exempel på stöd som syftar till att underlätta studier för specifika grupper, vilket hänger samman med målet att studiestödet ska utjämna skillnader mellan olika grupper i befolkningen.

Det högre bidraget lämnas normalt till studerande som är 25 år eller äldre, och kan framförallt lämnas för studier på grundskole- eller gymnasienivå. Även studerande som är 25 år eller äldre och som bedriver gymnasiestudier utomlands inom EU/EES och Schweiz kan få högre bidrag. Det högre bidraget kan även ges till vissa arbetslösa ungdomar som är mellan 20 och 24 år.⁵¹ Även studerande inom kompletterande

⁵¹ Mellan den 3 augusti 2015 och den 31 december 2019 hade ungdomar som studerade med utbildningskontrakt också möjlighet att få det högre bidraget. Från den 1 juli 2018 kan även ungdomar som studerar på ett introduktionsprogram i den ordinarie gymnasieskolan ha rätt till det högre bidraget.

pedagogisk utbildning, som leder till en grundlärar- eller ämneslärarexamen, kan få det högre bidraget.

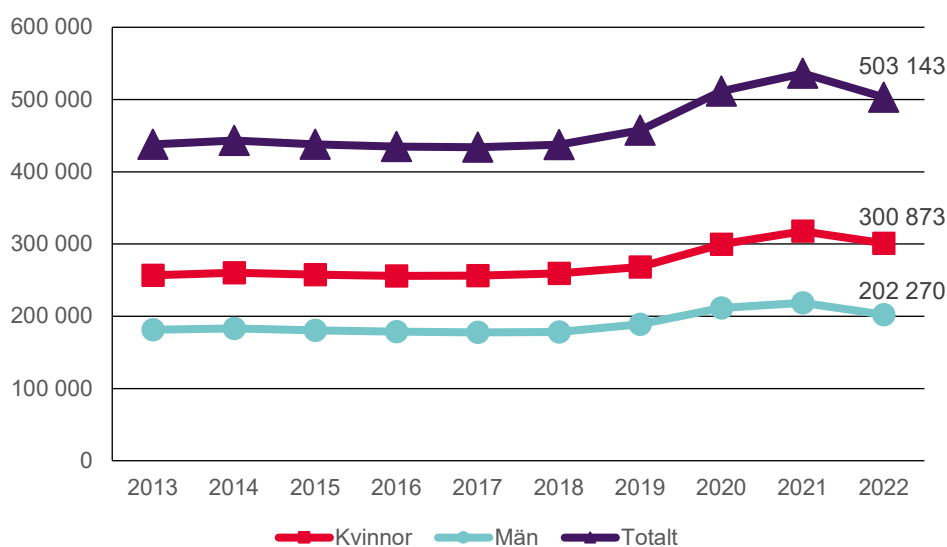
Det högre bidraget är begränsat till den summa som varje år avsätts för ändamålet och det lämnas i den turordning ansökningarna kommer in till CSN. Det högre bidraget fördelades under 2022 i fyra så kallade urvalsgrupper:

- studerande på grundskole- eller gymnasienivå som saknar sådan utbildning
- studerande som repeterar eller kompletterar studier på grundskolenivå
- studerande ungdomar i åldern 20–24 år (från introduktionsprogram eller jobbgarantin)
- studerande på kompletterande pedagogisk utbildning.

4.2.2 Generellt bidrag

Under 2022 fick 503 100 studerande studiemedel med generellt bidrag. Det motsvarar en minskning med 6 procent jämfört med föregående år.

Diagram 4.11 Antal studerande med generellt bidrag 2013–2022
Fördelat efter kön

De flesta, cirka nio av tio studiemedelstagare, får det generella bidraget. Det generella bidraget är absolut vanligast på eftergymnasial nivå där nästan samtliga studerande får den bidragsnivån, vilket beror på att få utbildningar berättigar till det högre bidraget. Vidare fick sju av tio studerande på gymnasienivå det generella bidraget, medan knappt hälften av de studerande på grundskolenivå fick det. Antalet personer med generellt bidrag minskade på samtliga utbildningsnivåer.

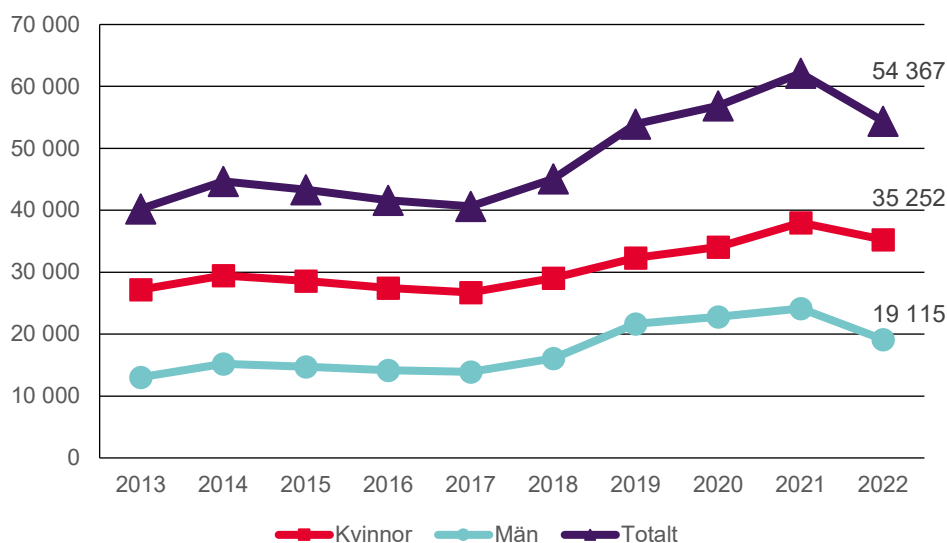
På gymnasienivå och eftergymnasial nivå liknar könsfördelningen den för samtliga studiemedelstagare, med omkring 60 procent kvinnor och 40 procent män. Däremot är kvinnorna överrepresenterade bland studerande med generellt bidrag på grundskolenivå, där de utgjorde 70 procent.

4.2.3 Högre bidrag

Under 2022 fick 54 400 personer studiemedel med det högre bidraget. Jämfört med föregående år är det en minskning med knappt 13 procent. Antalet män minskade mer än antalet kvinnor.

I princip alla som får det högre bidraget får studiemedel för studier i Sverige. Under 2022 fick endast 64 utlandsstuderande det högre bidraget, och samtliga studerade på gymnasienivå.

Diagram 4.12 Antal studerande med högre bidrag 2013–2022
Fördelat efter kön

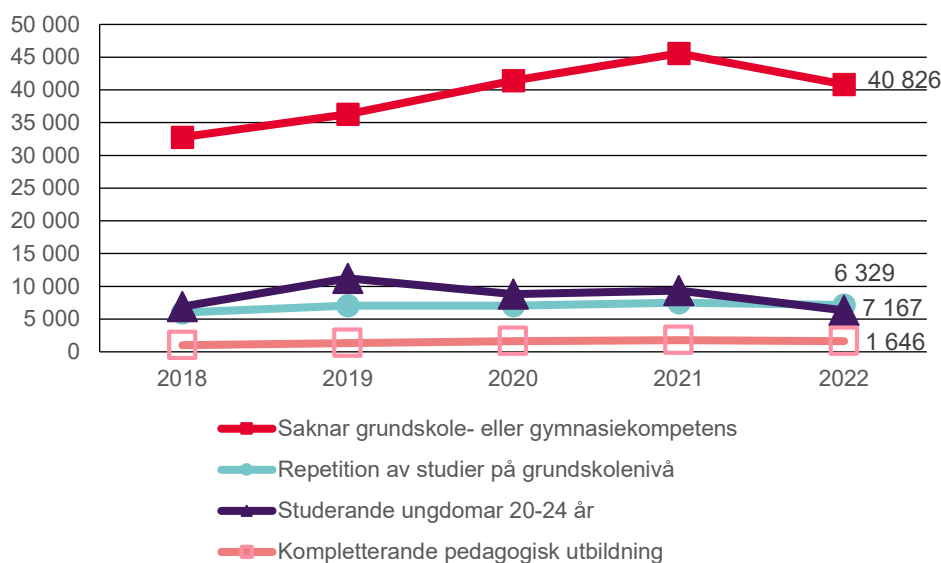
Under året fick en av tio studerande med studiemedel det högre bidraget. Andelen studerande med den högre bidragsnivån var högst på grundskolenivå där nästan sex av tio studiemedelstagare fick det högre bidraget. Antalet studiemedelstagare med det högre bidraget minskade dock på alla utbildningsnivåer, men mest på gymnasienivå där det minskade med 14 procent.

De som studerar med det högre bidraget är äldre än de som studerar med det generella bidraget. Det beror på att det högre bidraget främst är avsett för studerande som är 25 år eller äldre, även om vissa yngre kan ha rätt till det.

Antalet studerande med högre bidrag minskade i alla urvalsgrupper

Antalet studerande med det högre bidraget minskade inom samtliga urvalsgrupper under 2022. Gruppen med studerande ungdomar i åldern 20–24 år stod för den största minskningen, och den gruppen minskade med 32 procent. Det är främst antalet ungdomar från introduktionsutbildning som har minskat, medan antalet ungdomar från jobbgarantin samt jobb- och utvecklingsgarantin endast har minskat måttligt.

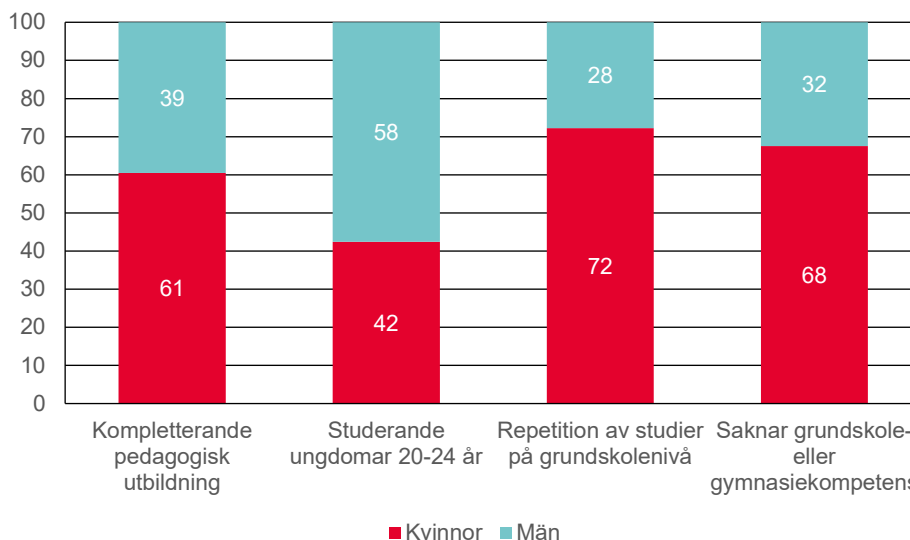
Diagram 4.13 Antal studerande med högre bidrag 2018–2022
Fördelat efter urvalsgrupp¹

¹2018 och 2019 ingick studerande med utbildningskontrakt i urvalsgruppen med studerande ungdomar 20–24 år. Möjligheten för ungdomar att få det högre bidraget vid studier med utbildningskontrakt togs bort den 1 januari 2020.

Könsfördelningen varierar inom de olika urvalsgrupperna. Andelen kvinnor ökade i samtliga grupper under 2022 och var högst bland de som repeterade studier på grundskolenivå och bland de som saknade grundskole- eller gymnasiekompetens.

Diagram 4.14 Studerande med högre bidrag 2022
Fördelat efter kön och urvalsgrupp, andelar i procent

De utbetalda beloppen minskade

Totalt betalades drygt 2,1 miljarder kronor ut i högre bidrag under 2022, vilket är en minskning med knappt 15 procent. Alla som ansökte om studiemedel och uppfyllde

kraven för det högre bidraget kunde få det, förutom i gruppen som repeterade på grundskolenivå. Precis som tidigare år var anslaget för dem på väg att ta slut, den här gången under tidig höst istället för under sommaren som förra året. Därför stoppades då beviljningen av det högre bidraget till nya studerande, och de beviljades istället studiemedel med generellt bidrag. Studerande med förtur, som tidigare fått det högre bidraget för repetitionsstudier och som fortsatte med dessa studier, kunde fortsatt få det högre bidraget.

Totalt betalade CSN ut 186 miljoner kronor i högre bidrag till studerande som repeterade på grundskolenivå. Mest pengar, knappt 1,6 miljarder kronor, betalade CSN ut till dem som saknade grundskole- eller gymnasiekompetens.

Tabell 4.4 Utbetalt belopp i högre bidrag 2022
Fördelat efter urvalsgrupp, miljoner kronor och andel av anslag i procent

	Anslag ¹	Utbetalt belopp	Andel av anslag ²
Saknar grundskole- eller gymnasiekompetens	2 107	1 586	75
Repetition av studier på grundskolenivå	209	186	89
Studerande ungdomar 20–24 år	500	280	56
Kompletterande pedagogisk utbildning	127	69	55

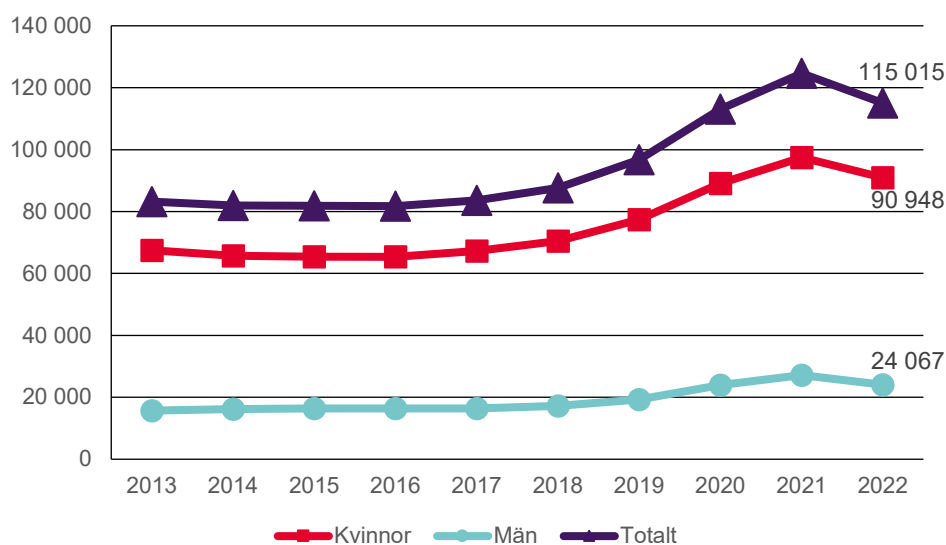
¹ I detta anslagsbelopp är även medräknat eventuella överföringsbelopp från år 2021.

² Visar hur stor andel av anslaget som har använts.

4.2.4 Tilläggsbidrag

Under 2022 fick 115 000 studerande med studiemedel även tilläggsbidrag för barn. Antalet studerande med tilläggsbidrag har minskat med 8 procent jämfört med 2021, men ligger fortfarande på en högre nivå än 2020 och åren dessförinnan. Totalt betalades det ut tilläggsbidrag för 217 100 barn.

Diagram 4.15 Antal studerande med tilläggsbidrag 2013–2022
Fördelat efter kön

Det är fortfarande ungefär 20 procent av samtliga studiemedelstagare som får tilläggsbidrag. Andelen studerande med tilläggsbidrag varierar dock inom de olika utbild-

ningsnivåerna. Högst var andelen bland dem som studerade på grundskolenivå där drygt hälften fick tilläggsbidrag. På gymnasienivå och eftergymnasial nivå fick 30 respektive 17 procent tilläggsbidrag. Skillnaderna mellan utbildningsnivåerna kan förklaras av att studerande på grundskole- och gymnasienivå generellt är äldre än studerande på eftergymnasial nivå.

Könsfördelningen bland dem som får tilläggsbidrag har knappt förändrats under de år som bidraget har funnits. Precis som tidigare år var nästan fyra av fem studiemedeltagare som fick tilläggsbidrag kvinnor.

Utlandsstuderande får mer sällan tilläggsbidrag än studerande i Sverige. Av dem som fick studiemedel för studier i utlandet 2022 fick 640 personer eller drygt 2 procent tilläggsbidrag för barn. Att färre studerande utomlands får tilläggsbidrag beror på att utlandsstuderande är betydligt yngre än studerande i Sverige. Dessutom är det troligt att studerande med barn väljer bort utlandsstudier i större utsträckning än studerande utan barn, eftersom de är mer bundna till Sverige.

4.3 Studielån

I de kommande avsnitten presenteras först reglerna kring, och syftet med, studielån. Därefter följer enskilda avsnitt om grundlån, tillägglån och merkostnadslån. I avsnittet om grundlån läggs särskilt fokus på andelen studiemedeltagare som tar grundlån, vilket vi kallar lånebenägenhet.

4.3.1 Regler och syfte

Studiemedlen består av bidrag och lån. Ett nytt studielån har införts för alla som tar studiemedel från och med 1 januari 2022. Det är nu möjligt att få studielån till och med det år den studerande fyller 60 år, och rätten till lån begränsas numera successivt från och med det år den studerande fyller 51 år.⁵² Även återbetalningstiden förlängs för vissa äldre studerande. Återbetalningstiden är normalt 25 år, precis som tidigare, eller det lägre antal år som återstår till slutet av det år som en låntagare fyller 64 år.⁵³

Den del av studiemedlen som består av lån, så kallat grundlån, är olika stor beroende på om den studerande har generellt eller högre bidrag. Totalbeloppet, som utgörs av bidrag och lån, är emellertid lika stort oavsett bidragsnivå. Studerande med generellt bidrag kunde under 2022 få lån med 1 932 kronor per vecka och studerande med högre bidrag kunde få lån med 913 kronor per vecka. Beloppen är kopplade till prisbasbeloppet och följer, med viss fördröjning, prisutvecklingen i samhället.

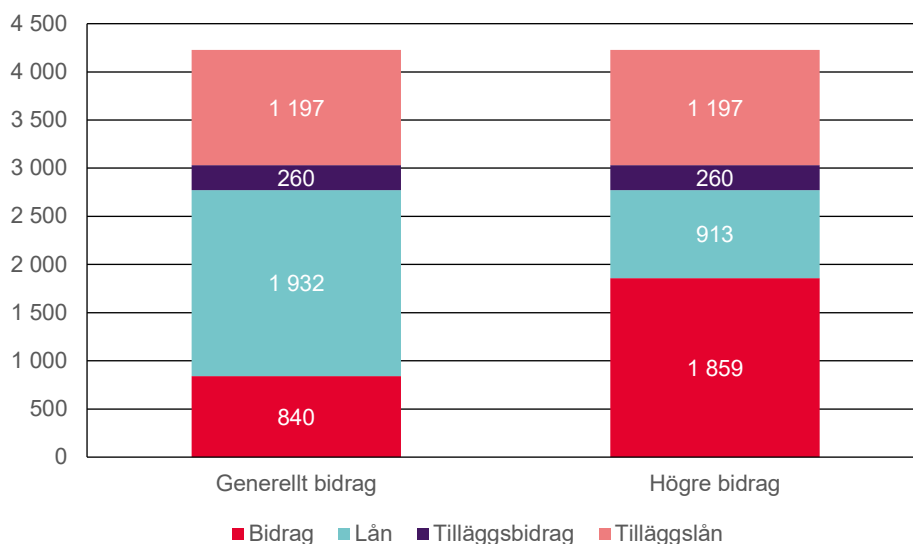
Utöver grundlån kan vissa studerande få tillägglån. Tillägglånet syftar till att förstärka studiestödet för vuxna som har förvärvsarbetat före studierna. Tillägglån kan lämnas till studerande som är 25 år eller äldre, och som har både bidrag och grundlån. De studerande ska dessutom ha haft en viss inkomst före studiernas början. Om studierna exempelvis påbörjades under 2022 så måste den studerande ha haft en inkomst på

⁵² Innan 1 januari 2022 var den övre åldersgränsen för studiemedel 56 år och rätten till lån begränsades successivt från och med det år den studerande fyllde 47 år.

⁵³ För lån tagna mellan 1 juli 2001 och 31 december 2021 är återbetalningstiden normalt 25 år eller det lägre antal år som återstår till slutet av det år som en låntagare fyller 60 år.

minst 200 445 kronor under 2021 för att ha rätt till tilläggsån. Tilläggsån kan lämnas under högst 120 veckor motsvarande heltidsstudier i Sverige, Schweiz samt länder inom EU/EES-området. Beloppet för tilläggsån följer prisbasbeloppets utveckling, men med anledning av covid-19-pandemin höjdes lånebeloppet under 2021 och 2022. Tilläggsån lämnades under 2022 med maximalt 1 197 kronor per vecka.

Diagram 4.16 Belopp per vecka vid heltidsstudier för generellt respektive högre bidrag
Fördelat på bidrag, lån, tilläggsbidrag¹ och tilläggsån, belopp i kronor

¹ Beloppet för tilläggsbidrag är ett exempel för en studiemedelstagare som har vårdnaden om två barn. Studerande kan även få merkostnadsån för vissa kostnader i samband med studierna. Merkostnadsån lämnas bland annat för kostnader för dubbel boställning och undervisningsavgifter. Alla utlandsstuderande kan dessutom få ett kompletterande merkostnadsån. Hur mycket merkostnadsån som lämnas beror på vilken typ av kostnad den studerande söker merkostnadsån för.

4.3.2 Studerande med grundlån och lånebenägenhet

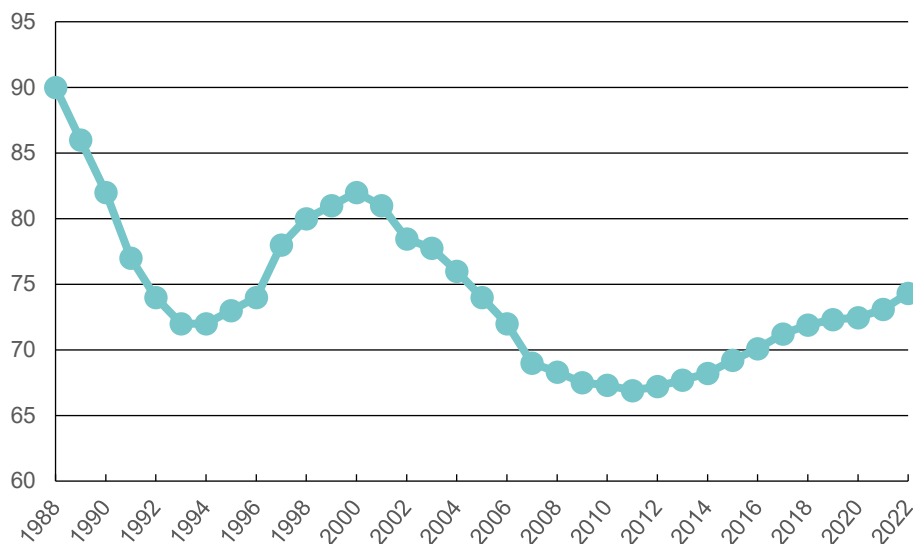
Under 2022 valde 409 100 studiemedelstagare att även ta grundlånet. Det är en minskning med 5 procent jämfört med 2021. Det kan jämföras med att antalet studerande med bidrag minskade med 6 procent. Det är fler kvinnor än män som studerar med grundlån. Av dem som tog lån under 2022 var 59 procent kvinnor och 41 procent män, vilket ligger nära könsfördelningen bland samtliga studiemedelstagare totalt sett.

De totala utbetalningarna av grundlån uppgick till 21,2 miljarder kronor under 2022, vilket innebär en minskning med 4 procent sedan föregående år.

Lånebenägenheten, det vill säga andelen studiemedelstagare med grundlån, har ökat kontinuerligt sedan 2011 då den var som lägst. Under 2022 var lånebenägenheten 74,3 procent. Det är en ökning med 1,2 procentenheter jämfört med föregående år, vilket är den största enskilda ökningen sedan 1998. En möjlig förklaring till ökningen är att antalet studerande med enbart bidrag har minskat på grund av den minskade

köpkraften.⁵⁴ Lånebenägenheten är emellertid fortfarande lägre än 2001, då regelverket ändrades.⁵⁵

Diagram 4.17 Lånebenägenhet 1988–2022
Andelar i procent

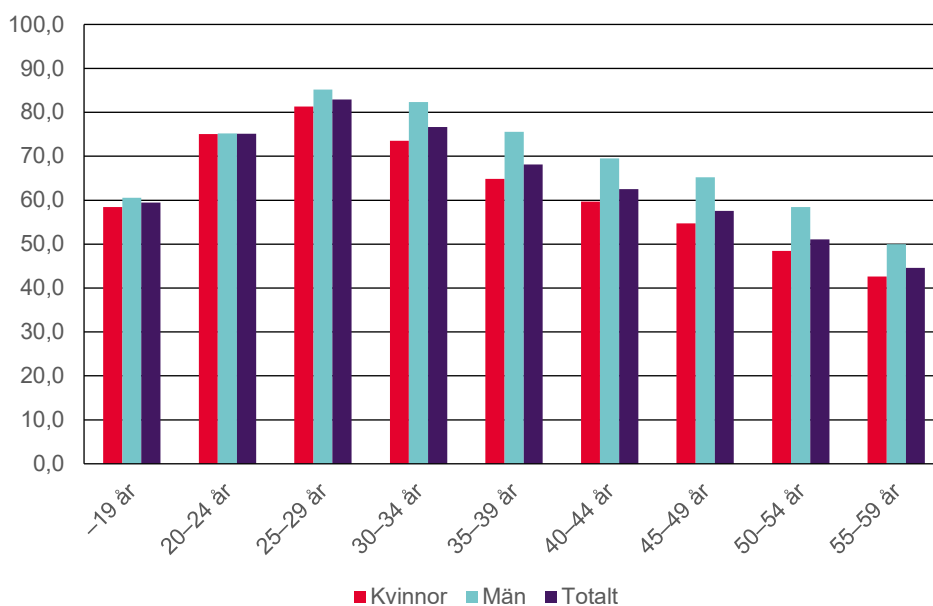
Lånebenägenheten är högre bland yngre och bland män

Lånebenägenheten är generellt högre bland yngre studerande, men ökade under 2022 i alla åldersgrupper utom bland studerande yngre än 20 år. Bland dem minskade lånebenägenheten med 1,4 procentenheter till 59,4 procent. Låntagare mellan 50–54 år stod för den största ökningen. Här ökade lånebenägenheten med 3 procentenheter till 51,0 procent. En förklaring till det är att fler studerande i den åldersgruppen kunde ta lån än tidigare. Detta eftersom rätten till lån numera börjar begränsas från det år den studerande fyller 51 år, och inte 47 år som tidigare.

⁵⁴ Se avsnitt 4.5 för mer information om studiemedlens köpkraft.

⁵⁵ Den 1 juli 2001 infördes det första annuitetslånet. Den tidigare lånetypen studielån omfattade lån tagna mellan 1 januari 1989 och 30 juni 2001. Innan dess fanns lånetypen studiemedel (lån tagna före 1989).

Diagram 4.18 Lånebenägenhet 2022
Fördelat efter åldersgrupp och kön, andelar i procent

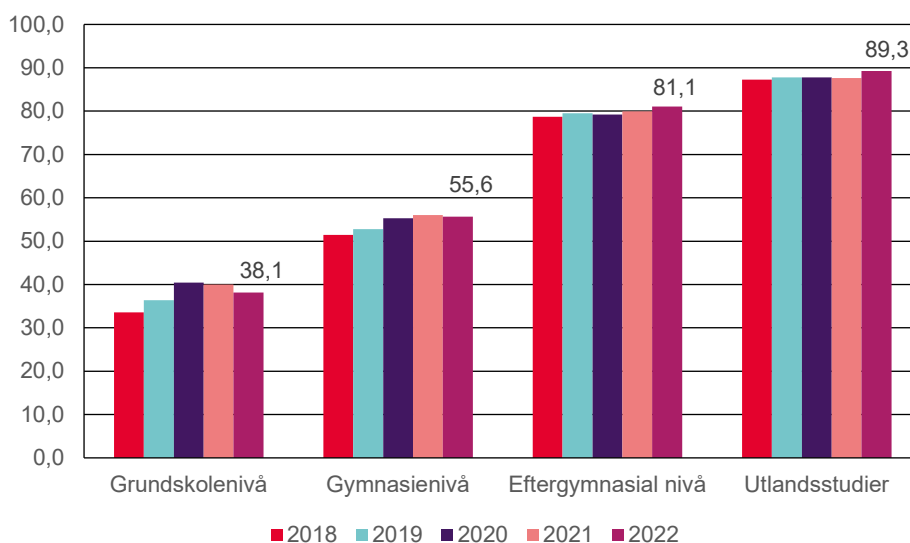
Det finns också skillnader mellan mäns och kvinnors lånebenägenhet. Under 2022 tog 72,4 procent av kvinnorna med studiemedel lån, att jämföra med 77,2 procent av männen. Lånebenägenheten ökade med 1,4 respektive 1,0 procentenheter bland kvinnor och män. Vid en jämförelse av kvinnor och män i samma åldersgrupp har män konsekvent en högre lånebenägenhet än kvinnor.

Lånebenägenheten är högst bland utlandsstuderande

Lånebenägenheten är högst bland de som får studiemedel för utlandsstudier. Under 2022 valde 89,3 procent av de utlandsstuderande att ta lån, vilket är något högre än föregående år. Att utlandsstuderande ofta tar lån beror på att de många gånger kan ha höga omkostnader. Samtidigt kan de ha mindre möjligheter att arbeta vid sidan av studierna, jämfört med studerande i Sverige.

Diagram 4.19 Lånebenägenhet 2018–2022

Fördelat efter utbildningsnivå i Sverige och utlandsstudier¹, andelar i procent.

¹ I utlandsstudier ingår studier på gymnasienivå och eftergymnasial nivå.

Lånebenägenheten bland studerande på grundskolenivå och gymnasienivå minskade under 2022. Studerande på dessa nivåer har lägre lånebenägenhet än studerande på eftergymnasial nivå. En förklaring till detta är att många av dem får studiemedel med den högre bidragsnivån, något som kan bidra till att fler klarar sig ekonomiskt utan att ta lån. Ungefär hälften av studiemedelstagarna med det högre bidraget valde att ta lån, jämfört med drygt tre fjärdedelar av de med det generella bidraget.

Studerande på lägre nivåer kan även vara tveksamma till att ta studielån då de kan vara mer osäkra på sina framtidsutsikter och vad studierna kommer ge dem. Det kan även vara så att de planerar att studera på en högre nivå senare, och vill därför hålla nere skuldsättningen.

4.3.3 Studerande med tillägglån

Under 2022 studerade 74 900 personer med tillägglån, varav 61 procent var kvinnor och 39 procent var män. Antalet studiemedelstagare med tillägglån minskade med ungefär 3 procent, vilket är mindre än nedgången bland studerande med grundlån.

Knappt 14 procent av samtliga studiemedelstagare valde att ta tillägglån under 2022.⁵⁶ Det är vanligast att tillägglån tas av studerande i åldersgruppen 35–44 år, där 30 procent tog tillägglån under 2022.

Andelen studerande med tillägglån varierar på de olika utbildningsnivåerna, och den högsta andelen studerande med tillägglån finns på eftergymnasial nivå. Under 2022 var denna andel 15 procent, jämfört med 10 procent på gymnasienivå och 4 procent på grundskolenivå. Dessa andelar är oförändrade jämfört med föregående år.

⁵⁶ Observera att inte samtliga studiemedelstagare kan ta tillägglån. För mer information om hur många som kan ta tillägglånet och vilka som gör det, se CSN:s rapport [Användning och återbetalning av tillägglån](#) från 2023.

Totalt betalades 2,3 miljarder kronor ut i tilläggsån under 2022. Det är en marginell ökning jämfört med 2021.

4.3.4 Studerande med merkostnadslån

Knappt 36 900 personer studerade med merkostnadslån under 2022. Av dessa var 59 procent kvinnor och 41 procent män. Antalet studerande med merkostnadslån ökade med 15 procent under 2022, vilket kan förklaras av att antalet utlandsstuderande ökade, efter att ha minskat kraftigt under covid-19-pandemin. Det är betydligt vanligare att de som studerar utomlands tar merkostnadslån än att de som studerar i Sverige gör det. Under 2022 hade 71 procent av samtliga utlandsstuderande merkostnadslån, vilket kan jämföras 3 procent av samtliga studerande i Sverige.

Det är vanligast att ha merkostnadslån för studier på eftergymnasial nivå, eftersom de flesta utlandsstuderande läser på den nivån. Under 2022 hade 8 procent av samtliga studerande på eftergymnasial nivå merkostnadslån, jämfört med 4 procent på gymnasienivå och 1 procent på grundskolenivå. Andelen med merkostnadslån på de olika utbildningsnivåerna är nu tillbaka på samma nivå som innan covid-19-pandemin. Andelen som väljer att ta merkostnadslån är ungefär lika stor oavsett ålder.

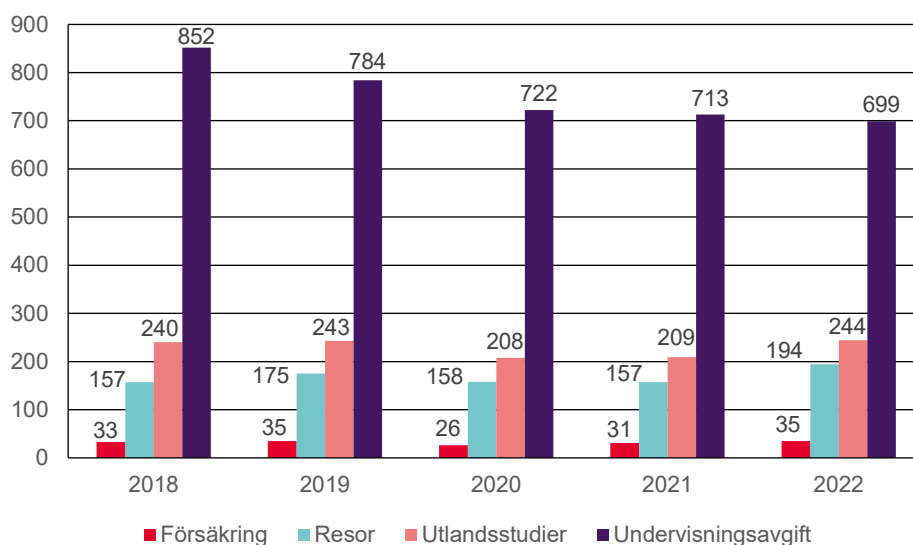
Ökade utbetalningar av merkostnadslån

Under 2022 betalades 1,2 miljarder kronor ut i merkostnadslån, vilket är en ökning med 66 miljoner kronor jämfört med föregående år. Av de utbetalda beloppen var majoriteten, 699 miljoner kronor, merkostnadslån för undervisningsavgifter.

De utbetalda beloppen för undervisningsavgifter har minskat kontinuerligt sedan en regelförändring under 2018. Efter regelförändringen kan en studerande få merkostnadslån för undervisningsavgifter upp till ett visst grundbelopp per vecka, till skillnad från tidigare då mer flexibla uttag var möjliga. Sedan ändringen kan merkostnadslån för undervisningsavgifter dessutom bara betalas ut med ett maximalt belopp per utbildningsnivå.

I övrigt har de utbetalda beloppen för resor, utlandsstudier och försäkringar ökat som en följd av det ökade antalet utlandsstuderande. De utbetalda beloppen för resor stod för den största ökningen på 23 procent, vilket motsvarade 37 miljoner kronor.

Diagram 4.20 Utbetalda merkostnadslån 2018–2022
Fördelat efter typ av merkostnad¹, miljoner kronor

¹ I det här diagrammet redovisas inte utbetalda merkostnadslån för övriga kostnader. Under 2022 betalade CSN ut 23 miljoner kronor för övriga kostnader.

4.4 Antal använda studiemedelsveckor och studieskuld bland nya återbetalare

För att ge en bild över hur länge de studerande har studiemedel samt hur mycket de lånar, tar vi fram antalet studiemedelsveckor och studieskuld för låntagare som har blivit nya återbetalare.⁵⁷ En låntagare blir återbetalningsskyldig vid det årsskifte som inträffar tidigast sex månader efter den senaste studieperioden med studiemedel. Vissa som har blivit återbetalningsskyldiga fortsätter studera senare, men många som blir återbetalningsskyldiga har sannolikt studerat färdigt.⁵⁸ I detta avsnitt redovisas endast uppgifter som rör låntagare med annuitetslån.

Det var 113 000 låntagare som blev återbetalningsskyldiga på ett annuitetslån⁵⁹ den 1 januari 2023. Av dem var 55 procent kvinnor och 45 procent män.

De flesta låntagare studerar i Sverige. Av dem som blev återbetalningsskyldiga 2023 hade 92 procent enbart studerat i Sverige och 6 procent hade studerat både i Sverige och utomlands. En mindre andel av låntagarna, 2 procent, hade enbart studerat utomlands.

⁵⁷ Definitionen av nya återbetalare har ändrats sedan Studiestödet 2021. Den nya definitionen är personer som blev återbetalningsskyldiga på något studielån under ett år och som inte var återbetalningsskyldig på något studielån under föregående år. Tidigare ingick även personer som blev återbetalningsskyldiga på sitt *annuitetslån* under ett år och som var återbetalningsskyldiga på någon av de äldre lånetyperna studiemedel eller studielån under föregående år. Orsaken till ändringen av definitionen är det nya annuitetslånet som infördes 2022. Den nya definitionen gäller från och med 2023 och kan påverka jämförbarheten över tid något.

⁵⁸ CSN. [Vilka återgår till studier?](#) 2021.

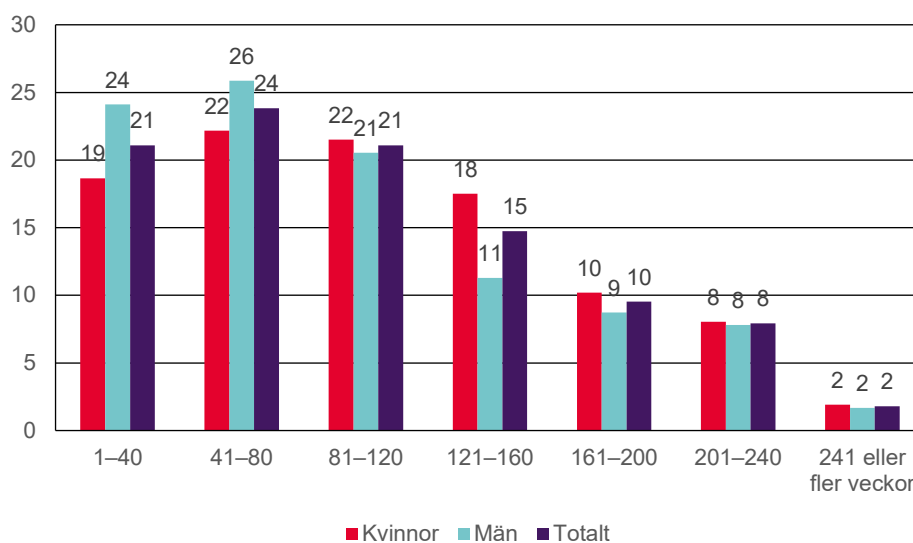
⁵⁹ Sedan den 1 januari 2022 finns det två annuitetslån.

Det är vanligt att ha studiemedel för studier på olika utbildningsnivåer. Av dem som blev återbetalningsskyldiga 2023 hade 26 procent haft studiemedel för studier på flera utbildningsnivåer. I det här avsnittet kommer den huvudsakliga utbildningsnivån att användas. Med huvudsaklig utbildningsnivå menas den utbildningsnivå där personen har använt flest studiemedelsveckor.⁶⁰ Enligt denna uppdelning har 68 procent av de nya återbetalarna studerat på eftergymnasial nivå, 28 procent på gymnasienivå och 4 procent på grundskolenivå.

4.4.1 Antal använda studiemedelsveckor

De som blev återbetalningsskyldiga den 1 januari 2023 hade i genomsnitt haft studiemedel under 104 veckor.⁶¹ Det är en vecka mindre än för dem som blev återbetalningsskyldiga året innan. Kvinnorna använde i genomsnitt 109 veckor och männen använde i genomsnitt 99 veckor. Av dem som blev återbetalningsskyldiga 2023 hade ungefär var femte person haft studiemedel under högst 40 veckor och nästan varannan person hade haft studiemedel under högst 80 veckor. Därutöver hade en av fem personer använt över 160 studiemedelsveckor.

Diagram 4.21 Antal veckor med studiemedel för låntagare som blivit återbetalningsskyldiga 2023. Fördelat efter antal veckor med studiemedel och kön, andelar i procent

Många av dem som har studiemedel under en förhållandevis kort period har i huvudsak studerat på grundskolenivå eller gymnasienivå. Detta hänger både samman med att rätten till studiemedel är mer begränsad på de lägre nivåerna och med att utbildningstiden normalt är kortare där. Låntagare som i huvudsak studerat på grundskolenivå eller gymnasienivå hade i genomsnitt använt studiemedel under 43 respektive

⁶⁰ Om en person har använt lika många veckor på flera utbildningsnivåer redovisas personen under den högsta utbildningsnivån. Personer som har använt lika många veckor på flera utbildningsnivåer uppgick till 0,5 procent av samtliga som blev återbetalningsskyldiga den 1 januari 2023.

⁶¹ 40 veckor motsvarar ungefär ett års heltidsstudier.

63 veckor. Det kan jämföras med att låntagare som i huvudsak studerat på eftergymnasial nivå i genomsnitt hade använt 125 studiemedelsveckor.

Skillnaden mellan kvinnor och män kvarstår på respektive utbildningsnivå. Skillnaden är störst på eftergymnasial nivå, där kvinnor använde åtta veckor mer än män. Skillnaden är minst på gymnasienivå, där kvinnor använde fyra veckor mer än män.

Bland dem som i huvudsak studerat på eftergymnasial nivå var antalet använda veckor något färre bland dem som enbart studerat utomlands än bland dem som enbart studerat i Sverige. Flest veckor använde dock de som studerat på eftergymnasial nivå både i Sverige och utomlands.

4.4.2 Studieskulden fortsätter att öka bland nya återbetalare

De som blev återbetalningsskyldiga den 1 januari 2023 hade i genomsnitt 171 800 kronor i studieskuld.⁶² Kvinnor hade i genomsnitt 176 600 kronor i studieskuld, och män i genomsnitt 165 900 kronor. Skillnaden kan till stor del förklaras av att kvinnor studerar under längre tid än män.

Den genomsnittliga studieskulden bland nya återbetalare ökade med 5 800 kronor jämfört med året innan. Studieskulden har ökat under en följd av år, bortsett från 2021, men ökningen var större bland dem som blev återbetalningsskyldiga under 2023 än tidigare år. Att studieskulderna ökar över tid beror bland annat på att lånebeloppen följer prisbasbeloppets utveckling. En annan förklaring är att andelen låntagare med tilläggs lån ökar successivt.

Andelen återbetalningsskyldiga låntagare som studerat på i huvudsak eftergymnasial nivå, där studieskulden är som högst, ökade 2023 jämfört med året innan. Det bidrog också till att den genomsnittliga skulden för samtliga nya återbetalare ökade 2023.

Den genomsnittliga skulden ökade på alla utbildningsnivåer. Under de senaste fem åren har den genomsnittliga skulden totalt sett ökat mest på eftergymnasial nivå. Det beror bland annat på att justeringar av lånebelopp får en större effekt för dem som har studielån under lång tid. Det beror också på att ökningen av andelen med tilläggs lån har varit störst bland dem som i huvudsak har studerat på eftergymnasial nivå.

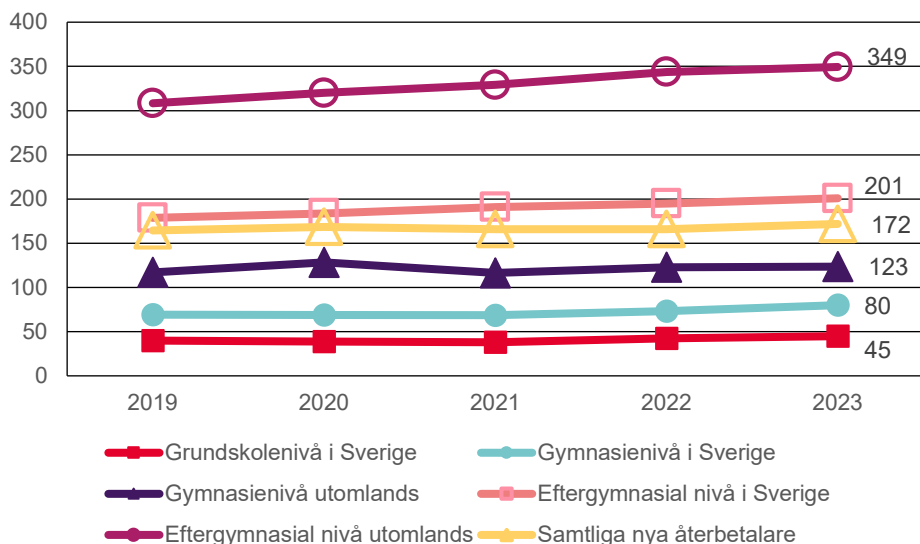
De som blev återbetalningsskyldiga 2023 och som i huvudsak har studerat på eftergymnasial nivå i Sverige⁶³ hade en genomsnittlig skuld på 200 800 kronor. Det är en ökning med 5 900 kronor jämfört med dem som blev återbetalningsskyldiga 2022.

⁶² Skuld i form av det gamla annuitetslånet (lån utbetalda mellan den 1 juli 2001 och 31 december 2021) och det nya annuitetslånet (lån utbetalda från och med den 1 januari 2022). De äldre lånetyperna studiemedel (lån tagna före den 1 januari 1989) och studielån (lån tagna mellan den 1 januari 1989 och den 30 juni 2001) ingår inte.

⁶³ Studier som bedrevs i Sverige inkluderar personer som enbart har studerat i Sverige. Studier som bedrevs utomlands inkluderar personer som enbart har studerat utomlands och personer som har studerat både i Sverige och utomlands.

Diagram 4.22 Genomsnittlig skuld¹ för låntagare som blev återbetalningsskyldiga 2019–2023

Fördelat efter huvudsaklig utbildningsnivå² och studieplats³, tusen kronor

¹ Skuld i form av annuitetslån (både lån utbetalda 1 juli 2001–31 december 2021 och lån utbetalda efter 1 januari 2022 ingår). Lån utbetalda före 1 juli 2001 ingår inte.

² Det är vanligt att ha studiemedel för studier på flera utbildningsnivåer och med huvudsaklig utbildningsnivå menas att personen förekommer på den utbildningsnivå där hen har använt flest studiemedelsveckor.

³ Under Sverige förekommer personer som enbart studerat i Sverige. Under utomlands förekommer personer som enbart studerat utomlands och personer som studerat både i Sverige och utomlands.

De som i huvudsak har studerat på eftergymnasial nivå utomlands har betydligt högre genomsnittlig skuld än de andra grupperna. Det beror på att det är vanligt att utlands-studerande tar merkostnadslån utöver ordinarie studielån. Den genomsnittliga skulden för dem som har studerat på eftergymnasial nivå utomlands var 349 300 kronor vid ingången av 2023, vilket är 5 600 kronor mer än för dem som blev återbetalningsskyldiga året innan. Det innebär att skuldökningstakten har avtagit, jämfört med de senaste åren. En förklaring till det är att antalet använda studiemedelsveckor i denna grupp har minskat.

Den genomsnittliga skulden ökar även bland dem som i huvudsak har studerat på gymnasienivå och grundskolenivå. Skuldökningen kan delvis förklaras av att antalet använda studiemedelsveckor ökar.

Jämfört med studieskulden på eftergymnasial nivå är studieskulden låg på gymnasienivå och grundskolenivå. Det beror på att utbildningstiden vanligtvis är kortare på de lägre nivåerna. Det högre bidraget, som framförallt lämnas för studier på gymnasienivå och grundskolenivå, bidrar också till att hålla skuldsättningen nere.

Kvinnor och män har ungefär lika stor skuld på gymnasienivå och grundskolenivå. Skillnaden mellan könen är något större på eftergymnasial nivå. Kvinnor som i huvudsak studerat på eftergymnasial nivå i Sverige har en högre skuld än män som studerat på samma nivå, 204 400 kronor jämfört med 196 200 kronor. Bland de nya återbetalare som i huvudsak har studerat på eftergymnasial nivå utomlands är det

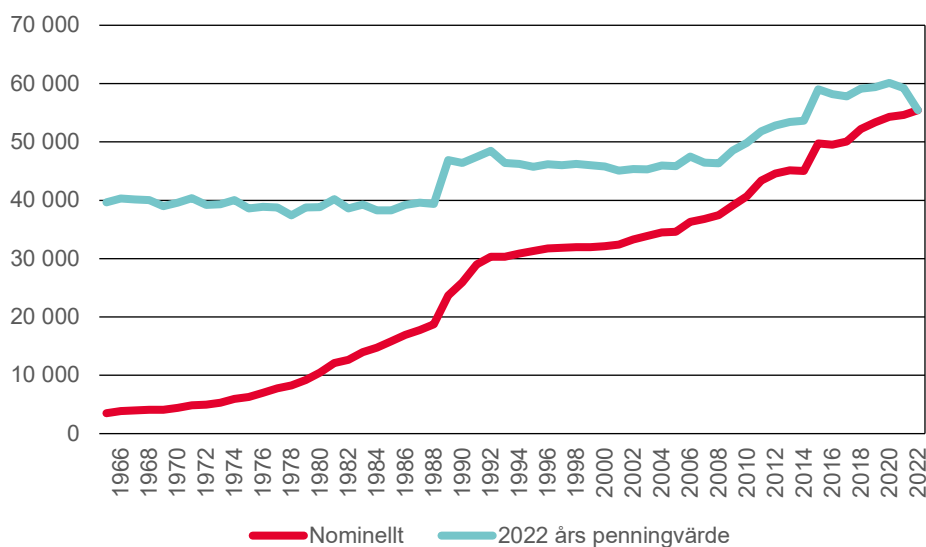
istället män som har en högre skuld än kvinnor, 359 000 kronor jämfört med 342 900 kronor.

4.5 Studiemedlens köpkraft

4.5.1 Studiemedelsbeloppet i förhållande till konsumentprisindex

Här redovisar vi uppgifter om studiemedelsbeloppet⁶⁴ och om studiemedelsbeloppet i förhållande till konsumentprisindex (KPI). Studiemedlen är knutna till prisbasbeloppet, som beräknas med utgångspunkt i KPI. Det innebär att studiemedlen, med en liten eftersläpning, är indexerade i förhållande till prisutvecklingen i samhället. Det innebär även att studiemedlens köpkraft i princip enbart ändras när det fattas politiska beslut som innebär avvikelser i förhållande till indexregleringen. En sådan förändring genomfördes exempelvis den 1 januari 2015 då studiemedelsbeloppet höjdes som andel av prisbasbeloppet.

Diagram 4.23 De ordinarie studiemedlens utveckling 1965–2022
Nominellt belopp¹ och belopp i 2022 års penningvärde², belopp i kronor

¹ Studiemedelsbeloppet avser 20 veckors heltidsstudier med bidrag och lån. Om studiemedelsbeloppet har förändrats under året används beloppet som avser det andra halvåret.

² Studiemedelsbeloppet har justerats för att ta hänsyn till prisutvecklingen i samhället och beloppet uttrycks i 2022 års penningvärde. Beloppet har justerats med hjälp av SCB:s prisomräknare som baseras på KPI. SCB. [Prisomräknaren](#). (Hämtad 2023-02-03).

Studiemedelsbeloppet har ökat mer än priserna under de senaste åren och studiemedlens köpkraft nådde en ny högsta nivå år 2020. Sedan dess har dock priserna ökat mer än studiemedelsbeloppet och studiemedlens köpkraft har minskat. Den lägre köpkraften är normalt temporär då studiemedelsbeloppet är knutet till prisbasbeloppet. En uppdatering av beloppen görs vid varje årsskifte.

⁶⁴ Studiemedelsbeloppet avser beloppet som lämnas i form av bidrag och studielån.

En brist med att mäta köpkraft i förhållande till KPI är att studerande, precis som många andra låginkomstgrupper, kan ha en annan kostnadsbild än den som speglas i KPI. Exempelvis utgör boendekostnaden ofta en större del av de studerandes kostnader, jämfört med befolkningen i stort.⁶⁵ Därför kan studerande uppleva att studiemedlens köpkraft har förändrats på ett sätt som inte framgår i diagram 4.23.

4.6 Nyttjande av studiemedel

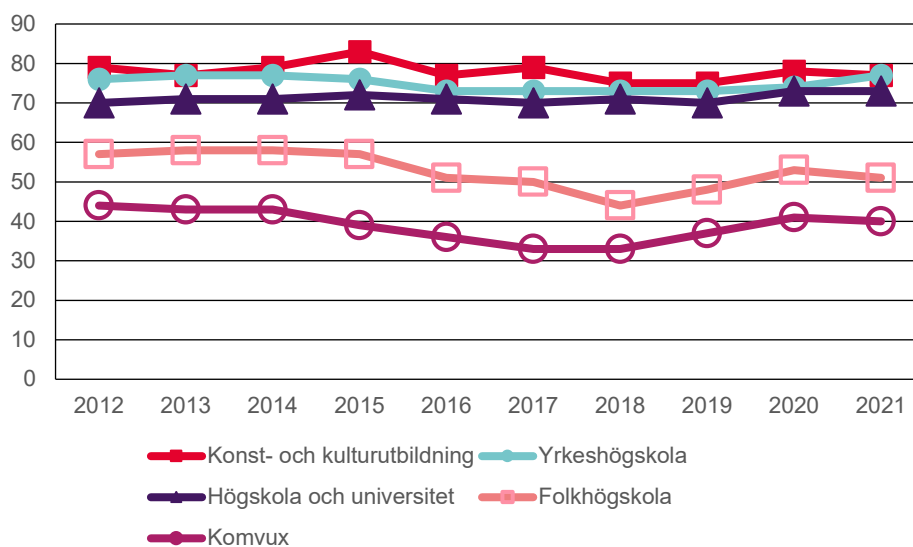
Alla som studerar har inte studiemedel. Att en del studerande inte har studiemedel kan ha flera olika orsaker. Det kan till exempel bero på att de inte har behov av studiemedel för sin försörjning, utan arbetar parallellt med sina studier. Det kan också bero på att den studerande inte har rätt till studiemedel, till exempel för att de inte uppfyller ålderskraven eller på grund av att deras tidigare studieresultat är otillräckliga.

Vi följer hur stor andel av de studerande som har studiemedel. De senaste uppgifterna avser andra halvåret 2021. Uppgifter för andra halvåret 2022 publiceras den 20 augusti 2023.⁶⁶

4.6.1 Andelen studerande med studiemedel

I mitten av 2010-talet minskade andelen studerande med studiemedel inom flera skolformer. Genom att fler studerande tog studiemedel under pandemin var andelen som tog studiemedel under 2021 tillbaka på de nivåer av studiemedelsnyttjande som gällde före nedgången.

Diagram 4.24 Andelen studerande med studiemedel, andra halvåret 2012-2021
Fördelade efter utbildningsform¹

¹ I tidsserien för konst- och kulturutbildning ingår även kompletterande utbildningar och i tidsserien för yrkehögskola ingår även kvalificerad yrkesutbildning.

⁶⁵ CSN. [Högskolestuderandes ekonomiska och sociala situation 2020](#), 2021 och CSN. [Högskolestuderandes inkomster och utgifter 2020](#), 2021.

⁶⁶ Kommande publikation med diarienummer ADM/2022:621. Publiceras i augusti 2023 på [csn.se](https://www.csn.se).

Studenter vid konst- och kulturutbildningar och studenter vid yrkeshögskola är de som i högst utsträckning använder studiemedel. Komvux har lägst andel studenter med studiemedel, vilket kan bero på att majoriteten studerar på deltid. Inom samtliga skolformer är andelen med studiemedel lägre bland dem som studerar på deltid än bland dem som studerar på heltid.

4.7 Studiemedel vid sjukdom, vård av barn eller vård av närstående

Inom studiemedelssystemet finns det en sjukförsäkring för de studenter. Den innebär att en student som blir sjuk och är helt, eller under vissa förutsättningar till hälften, oförmögen att studera har rätt att behålla studiemedlen under sjukdomstiden. Sjukförsäkringen innebär också att den som tar studielån får lånet avskrivet från och med den 31:a sjukdagen.

De veckor med studiemedel som den student använder under sjukdomstiden räknas inte in vid beräkningen av det maximala antalet studiemedelsveckor. Detta gäller från den första veckan under sjukdomstiden. Det ställs inte heller något krav på studieresultat för den tid då en student är sjuk.

Studenter i Sverige ska anmäla sjukdom till Försäkringskassan och studenter utomlands ska anmäla sjukdom till CSN. De lån som skrivs av finansieras genom att Försäkringskassan varje år för över medel till CSN som motsvarar kostnaden för skuldavskrivningen.

En student kan också få behålla sina studiemedel när hen vårdar barn eller närstående. Den som vårdar barn eller närstående under längre tid än 30 dagar kan även få avskrivning av sina lån på motsvarande sätt som vid egen sjukdom.⁶⁷ Lånedelen kan skrivas av för samma tid utan karenperiod.

Få anmäler sjukdom eller vård av barn under studierna

Under 2022 hade 8 800 studenter godkända frånvarodagar på grund av sjukdom. Det motsvarar 1,6 procent av alla studiemedelstagare. Av dem hade 7 000 studenter en godkänd sjukperiod som var minst en vecka lång och som därmed räknades bort från det maximala antalet studiemedelsveckor. I genomsnitt fick varje student med en godkänd sjukperiod tillbaka fem veckor med studiemedel. Andelen med en godkänd studieperiod var högre för kvinnor än för män och vanligast bland studenter som var 30 år eller äldre.

Under 2022 fick 1 600 personer behålla sitt studiemedel vid vård av barn.⁶⁸ Av dem hade 710 personer en godkänd frånvaroperiod som var minst en vecka lång och som därmed räknades bort från den studerandes maximala antal studiemedelsveckor. I genomsnitt räknades det bort två studiemedelsveckor per person. Av de med en

⁶⁷ En student som studerar med studiemedel och är förälder har också rätt att behålla studiemedlen under högst två veckor om barnet avlider. Rätten gäller om barnet är yngre än 18 år.

⁶⁸ Färre än tre personer fick behålla studiemedlen på grund av barns bortgång.

godkänd frånvaroperiod på grund av vård av barn var andelen kvinnor 87 procent och andelen män 13 procent.

Det är väldigt få personer som anmäler frånvaro på grund av vård av närstående. Åtta personer fick behålla studiemedlen vid vård av närstående. De studerande som vårdade en närstående fick i genomsnitt tre veckor med studiemedel tillbaka.

Något fler fick skuldavskrivning på grund av sjukdom

Från 2020 till 2021⁶⁹ ökade antalet studerande som fick en minskning av sin studieskuld för att de var helt oförmögna att studera. Sammanlagt skrev CSN av 54 miljoner kronor under 2021, vilket motsvarar ett genomsnittligt avskrivet belopp på 15 500 kronor per person. Det är en ökning med 380 kronor per person jämfört med 2020.

Sedan 2019 har det genomsnittliga antalet sjukdagar som avskrivits per person varit 55 dagar per år. Det innebär att de som fick skuldavskrivning på grund av sjukdom var sjukskrivna i genomsnitt 85 dagar, då lånet inte skrivs av förrän efter 30 dagars sjukdom.

Tabell 4.5 Skuldavskrivning på grund av sjukdom 2019-2021
Fördelade efter kön, antal personer, antal dagar och belopp i miljoner kronor

	Antal personer	Genomsnittligt antal dagar	Totalt avskrivet belopp
2019			
Kvinnor	2 381	55	34
Män	805	55	12
Totalt	3 186	55	46
2020			
Kvinnor	2 375	56	36
Män	869	52	12
Totalt	3 244	55	49
2021			
Kvinnor	2 560	55	39
Män	908	55	14
Totalt	3 468	55	54

Kvinnor och män hade i genomsnitt lika många sjukdagar per person under 2021. Kvinnor är däremot överrepresenterade bland dem som får skuldavskrivning på grund av sjukdom. Av dem som fick skuldavskrivning på grund av sjukdom under 2021 var 74 procent kvinnor, medan andelen kvinnliga studerande som tog lån var 58 procent.

Under 2021 var det avskrivna beloppet på eftergymnasial nivå i genomsnitt 16 900 kronor. På gymnasienivå var det genomsnittliga avskrivningsbeloppet

⁶⁹ Prövningen av skuldavskrivning vid sjukdom sker alltid med en viss eftersläpning. Den här rapporten redovisar därför uppgifter om skuldavskrivning för kalenderåret 2021 eftersom uppgifterna för 2022 ännu inte är fullständiga.

11 100 kronor per studerande och på grundskolenivå 6 100 kronor. Skillnaden mellan utbildningsnivåerna beror delvis på att många studerande på grundskole- och gymnasienivå lånar mindre då de oftare har det högre bidraget och därför får skuldavskrivning med ett lägre belopp.

Äldre låntagare får oftare skulden minskad än yngre låntagare. Nästan hälften av de som får skuldavskrivning är 30 år eller äldre. Det kan bero på att äldre låntagare oftare är sjuka, har längre sjukdomsperioder eller att de har mer kunskap om regelverket än yngre studerande. Det kan också finnas skillnader i benägenheten att anmäla sjukdom i de olika åldersgrupperna. Äldre kan ha större kunskaper om sjukanmälan i arbetslivet, vilket kan få genomslag på benägenheten att anmäla sjukdom till Försäkringskassan även bland studerande.

Få fick skuldavskrivning av andra skäl än sjukdom

Under 2021 hade 90 personer frånvaro på grund av tillfällig vård av barn eller närstående under så lång tid att de fick sin studieskuld minskad. Sammanlagt fick låntagarna lånet avskrivet med 532 600 kronor, till största delen på grund av tillfällig vård av barn. Det genomsnittliga avskrivna beloppet var 6 300 kronor per person.

Under 2021⁷⁰ var det ingen som fick behålla sina studiemedel på grund av att de inte kunnat bedriva studier till följd av covid-19-pandemin, vilket bedöms bero på att skolorna sedan 2020 har ställt om till undervisning på distans. För studier som bedrevs under covid-19-pandemin var det möjligt för en studerande med studiemedel att få tillbaka studiemedelsveckor och få avskrivning för tagna studielån för den tid de inte kunde studera till följd av pandemin. Det gällde bara i de fall skolan inte erbjöd studier på något annat sätt och där de studerande var tvungna att avstå från minst hälften av sina studier. Regelverket tillämpades under perioden 1 januari 2020 till 30 mars 2022 för studier i Sverige och till den 30 juni 2022 vid studier utomlands.

4.8 Studiemedel för utländska medborgare

Utländska medborgare kan beviljas studiemedel efter att CSN prövat om personen uppfyller villkoren för att få rätt till svenskt studiestöd. Utländska medborgare kan antingen beviljas rätt till svenskt studiestöd utifrån nationella bestämmelser eller utifrån EU-rätten. Vilka villkor som måste uppfyllas beror bland annat på vilket slags studiestöd personen ansöker om och om studierna ska ske utomlands eller i Sverige.

Studiemedel för utlandsstudier kan som huvudregel endast lämnas till svenska medborgare. Utländska medborgare kan dock jämsställas med svenska medborgare om de uppfyller något villkor enligt EU-rätten. Utländska medborgare har då rätt till studiestöd för utlandsstudier på samma villkor som en svensk medborgare. Utländska medborgare kan också ha rätt till studiemedel för utlandsstudier om studierna utomlands kan tillgodoräknas helt inom ramen för en studiemedelsberättigande

⁷⁰ Prövningen av rätten att få behålla sina studiemedel på grund av inställda kurser till följd av covid-19-pandemin sker manuellt och med viss eftersläpning. I *Studiestödet 2021* redovisade vi statistik i efterhand för år 2020 och redovisar därför statistik för 2021 i denna rapport.

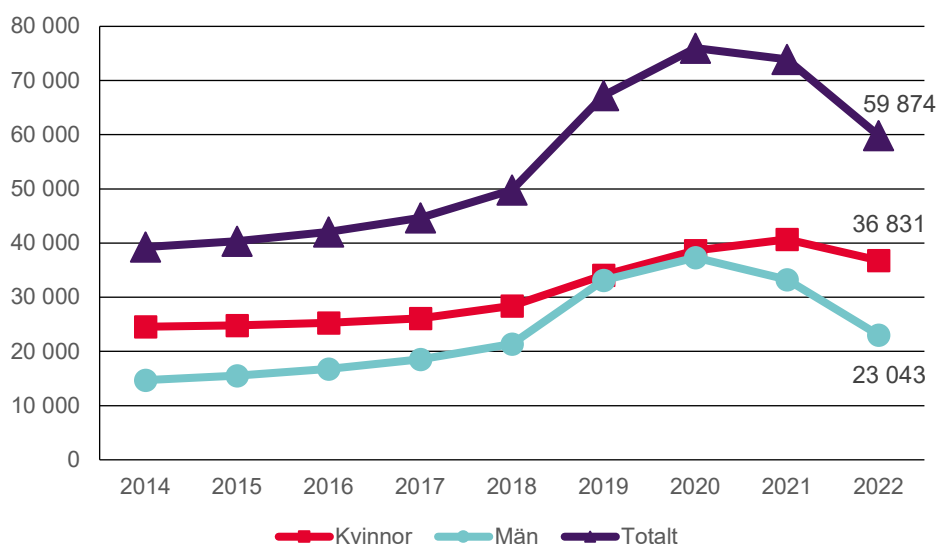
utbildning som den studerande bedriver vid en läroanstalt i Sverige, i ett annat land inom EES eller i Schweiz.

4.8.1 Färre utländska medborgare med studiemedel

Under 2022 studerade 59 900 utländska medborgare med studiemedel.⁷¹ Det är en minskning med 14 100 personer, eller 19 procent, jämfört med 2021. Antalet kvinnor minskade med 9 procent och antalet män minskade med 30 procent. Den kraftiga minskningen bland män beror på att en majoritet av de som kom till Sverige under 2014 – 2015 (när antalet asylsökande var som högst) var ensamkommande pojkar och många av dem har nu avslutat sina studier inom studiestödssystemet.

De vanligaste nationaliteterna bland de utländska medborgarna som studerade med studiemedel under 2022 var Syrien, Afghanistan och Eritrea.⁷²

Diagram 4.25 Antal utländska medborgare med studiemedel 2014 - 2022
Fördelade efter kön.¹

Majoriteten av de utländska medborgarna som studerade med studiemedel var kvinnor. Under 2022 uppgick andelen kvinnor till 62 procent, vilket är en ökning med 7 procentenheter jämfört med 2021.

Både bland kvinnor och män var det en majoritet av de utländska medborgarna med studiemedel som studerade på gymnasienivå. Totalt var det 54 procent som studerade på gymnasienivå. Studier på grundskolenivå var vanligare bland kvinnor än bland män. Det var också vanligare att kvinnor studerade på flera utbildningsnivåer under året.

⁷¹ De studerande var utländska medborgare när de ansökte om studiestödet, men kan senare ha blivit svenska medborgare.

⁷² Uppgift om medborgarskap saknas för 1 886 personer. Att en utländsk medborgare saknar nationalitet beror vanligtvis på att personens nationalitet är under utredning.

Tabell 4.6 Antal och andel utländska medborgare med studiemedel 2022.
Fördelade efter kön och utbildningens nivå, andelar i procent.¹

	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Eftergymnasial nivå
Kvinnor			
Antal	12 063	19 035	11 478
Andel	33	52	31
Män			
Antal	5 069	13 061	7 476
Andel	22	57	32

¹ En studerande kan läsa på flera nivåer under ett kalenderår. Summan av andelarna blir därför större än 100 procent.

Av de utländska medborgarna med studiemedel var det 930 personer som fick studiemedel för studier utomlands 2022. Det är en minskning med 50 personer jämfört med 2021. Under 2022 var de tre vanligaste nationaliteterna bland utländska medborgare som studerade med studiemedel utomlands Polen, Tyskland samt Norge.⁷³

4.9 Återkrav av studiemedel

Studiemedel kan i vissa fall betalas ut felaktigt till en studerande, till exempel om den studerande avbryter sina studier, minskar sin studieomfattning eller har en inkomst som överstiger fribeloppet. Eftersom studiemedel betalas ut i förskott, innebär detta att beslut om återkrav är relativt vanligt inom studiemedelssystemet.⁷⁴

Innan CSN kan fatta beslut om återkrav prövas om den studerande har lämnat oriktiga uppgifter, inte fullgjort sin uppgifts- och anmälningsskyldighet eller på annat sätt orsakat den felaktiga utbetalningen. CSN ska inte fatta beslut om återkrav om den studerande tagit emot pengar i god tro, det vill säga om hen inte har insett eller borde ha insett att pengar betalats ut felaktigt. Detta gäller dock inte om den studerande har en inkomst som överstiger den inkomst hen har meddelat CSN.

Den som får beslut om återkrav ska betala tillbaka pengarna omedelbart. På återkrav av studiemedel utgår ränta från den dag pengarna betalats ut. Belopp som redovisas i det här avsnittet inkluderar emellertid inte påförd ränta. I vissa fall får ett beslut om studiemedel ändras så att felaktigt utbetalda belopp dras av från kommande utbetalningar, en så kallad avräkning. Personer med avräkning, och de avräknade beloppen, ingår inte i det här avsnittet.⁷⁵

4.9.1 Kraftig minskning av antal personer som fick beslut om återkrav

Under 2022 fick 26 500 personer återkrav av studiemedel. Det är en minskning med 17 700 personer, eller 60 procent, jämfört med föregående år. Att antalet minskat så kraftigt beror till stor del på att CSN inte gjorde någon efterkontroll av inkomst under

⁷³ Uppgift om medborgarskap saknas för 27 personer. Att en utländsk medborgare saknar nationalitet beror vanligtvis på att personens nationalitet är under utredning.

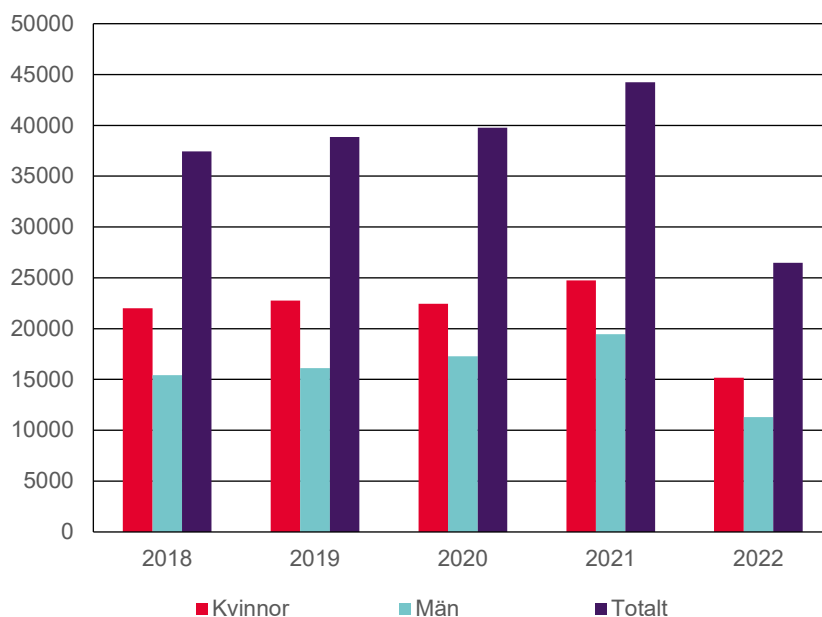
⁷⁴ Alla personer som fick beslut om återkrav under 2022 studerade inte under det året. I och med detta är uppgifterna i det här avsnittet inte helt jämförbara med uppgifterna i andra avsnitt.

⁷⁵ Se CSN:s årsredovisning för uppgifter som inkluderar personer som får avräkning och de avräknade beloppen.

2022, för inkomståret 2020. Inkomstprövningen var nämligen tillfälligt slopad under 2020 på grund av covid-19-pandemin.

Av dem som fick återkrav under 2022 var 57 procent kvinnor och 43 procent män. Könsfördelningen bland återkrav följer också fördelningen bland studiemedelstagare, då det är vanligare att kvinnor studerar med studiemedel.

Diagram 4.26 Antal personer som fick återkrav av studiemedel 2018–2022¹
Fördelade efter kön

¹Från och med 2021 har uppgifterna tagits fram på annat sätt än föregående publikationer. De är därför inte helt jämförbara med tidigare uppgifter.

Totalt återkrävdes 282 miljoner kronor under 2022. Det är en minskning med 417 miljoner kronor eller 40 procent jämfört med föregående år. Det minskade beloppet beror främst på den slojade inkomstprövningen. Det genomsnittliga återkrävda beloppet per beslut var 10 700 kronor. Det genomsnittliga återkravsbeloppet är högre bland männen än bland kvinnorna. Män hade ett genomsnittligt återkravsbelopp på 12 300 kronor medan kvinnorna hade ett snittbelopp på 9 400 kronor. Den här skillnaden kan delvis förklaras av att kvinnor har en lägre lånebenägenhet än män. Kvinnor får därför lägre belopp utbetalda och som följd även lägre belopp återkrävda.

De vanligaste orsakerna till återkrav under 2022 var studieavbrott och minskad studieomfattning. De stod för 42 procent respektive 37 procent av återkravsbesluten.

Höga återkravsbelopp bland utlandsstuderande

Under 2022 fick 524 utlandsstuderande återkrav av studiemedel. Det motsvarar 2 procent av samtliga personer som fick återkrav av studiemedel. De utlandsstuderande som fick återkrav under 2022 hade ett genomsnittligt återkravsbelopp på 53 800 kronor. Studerande i Sverige hade samtidigt ett genomsnittligt återkravsbelopp på 9 800 kronor.

En förklaring till de högre återkravsbeloppen bland utlandsstuderande är att många tar merkostnadsloan för att finansiera höga undervisningsavgifter. En annan förklaring är att studiemedel för studier utomlands kan betalas ut i förskott, vilket gör att den studerande kan få återkrav för en längre period. Det leder till att återkravsbeloppen bland utlandsstuderande ofta blir högre än för studerande i Sverige.

4.9.2 Inkomster under studietiden

Vid ansökan om studiemedel ska den sökande ange sin beräknade inkomst för det eller de kalenderhalvår som ansökan avser. Om en studerande anger en för hög inkomst, och överstiger det så kallade fribeloppet, kan studiemedlen reduceras. Reduceringen sker med det belopp som motsvarar 61 procent av den inkomst som överstiger fribeloppet. Reduceringen sker proportionellt på bidragsdelen och lånedelen, om den studerande har ansökt om lån. Fribeloppet beräknas utifrån prisbasbeloppet och bestäms halvårsvis utifrån det antal veckor med studiemedel som den studerande har per halvår. Fribeloppet slopades tillfälligt under covid-19-pandemin och inkomstprövningen återinfördes under andra kalenderhalvåret 2022.

Under andra kalenderhalvåret 2022 var fribeloppet 93 561 kronor vid 20 veckors heltidsstudier. Under det halvåret var det 14 500 personer som anmälde en inkomst över fribeloppsgränsen och därmed fick reducerat studiemedel. Nästan två tredjedelar av dem som anmälde en högre inkomst var kvinnor. Totalt reducerades studiemedlen med 143 miljoner kronor.

Återkrav på grund av ändrad inkomst

Antalet studerande som fick ett återkrav på grund av för hög inkomst, då de under 2022 anmälde ändrad inkomst var 1 900 personer. Det är en ökning med 200 personer från 2021.

Normalt efterkontrolleras de studerandes inkomster när Skatteverket fattat beslut om slutlig skatt. Under 2022 gjordes dock ingen sådan efterkontroll av inkomståret 2020, då fribeloppet tillfälligt avskaffades under 2020 med anledning av covid-19-pandemin.

4.10 Utvecklingen för indikatorerna inom studiemedelsområdet

I det här avsnittet presenteras de indikatorer som finns inom studiemedelsområdet. Indikatorerna är fastställda av regeringen och används för att dra slutsatser om studiestödets måluppfyllelse. Först redovisas indikatorer om studiestödets rekryterande effekt och därefter indikatorer om studiestödets utjämnande effekt.

4.10.1 Indikatorer för rekryterande effekt

Studiestödet ska bland annat bidra till ett högt deltagande i utbildning. För att se hur studiestödet har utvecklats i förhållande till målen för studiestödet redogörs nedan för de indikatorer som kan användas för att mäta studiestödets rekryterande effekt.

Andel vuxna studerande med studiemedel på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå

För att mäta studiestödets rekryterande effekt hos vuxna som har studiemedel används bland annat indikatorn andelen vuxna studerande med studiemedel på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå, av det totala antalet studerande på dessa nivåer. Vi har ännu inte tillgång till de uppgifter som behövs för att kunna bedöma utvecklingen av indikatorn för 2022. Uppgifter över studiestödsnyttjandet 2022 fördelat efter bland annat kön, skolform och utbildningsnivå redovisas senast den 20 augusti 2023.⁷⁶

Andel studerande utomlands med studiemedel på gymnasial och eftergymnasial nivå

Som indikator för att mäta den rekryterande effekten för studier utomlands används andelen studerande i utlandet med studiemedel på gymnasial och eftergymnasial nivå av samtliga studerande med studiemedel på dessa nivåer.

Av samtliga som studerade med studiemedel på gymnasienivå under 2022 var det, precis som föregående år, 1 procent som studerade utomlands. Det var ingen skillnad mellan kvinnor och män.

Av samtliga studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå under 2022 var det 5 procent som studerade utomlands, vilket är en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2021.⁷⁷ Andelen studerande utomlands på eftergymnasial nivå var densamma för både kvinnor och män.

Andelen som studerade utomlands på eftergymnasial nivå ökade alltså med en procentenhet, vilket kan tyda på att studiemedlens rekryterande effekt ökade. Det är dock sannolikt att ökningen mer hänger samman med pandemin och de tidigare reserestriktionerna än med studiemedlens rekryterande effekt.

Lånebenägenhet på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå

En indikator som används för att mäta den rekryterande effekten av studiestödet är andelen av de studerande med grundbidraget som väljer att ta studielån, så kallad lånebenägenhet, på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå.

På grundläggande nivå var lånebenägenheten 38,1 procent under 2022, vilket innebär en minskning med 1,9 procentenheter sedan föregående år. Bland kvinnorna som studerade med studiemedel på den nivån ökade lånebenägenheten med 0,6 procentenheter till 34,6 procent. Bland männen minskade dock lånebenägenheten med 4,7 procentenheter till 46,6 procent.

Bland studerande på gymnasienivå var lånebenägenheten 55,9 procent under 2022. Det motsvarar en minskning med 0,3 procentenheter. Precis som på grundskolenivå

⁷⁶ Kommande publikation med diarienummer ADM/2022:621. Publiceras i augusti 2023 på [csn.se](https://www.csn.se).

⁷⁷ I CSN. [Studiestödet 2021: En uppföljning av studiestödets utveckling och effekter](#). 2022. uppgavs felaktigt en andel på 5 procent för 2021.

ökade andelen med lån bland kvinnorna men minskade bland männen. Bland kvinnorna ökade lånebenägenheten med 0,8 procentenheter till 52,7 procent, medan den bland männen minskade med 1,4 procentenheter till 60,9 procent.

På eftergymnasial nivå var det 81,4 procent av de studerande som valde att ta lån under 2022, vilket innebär en ökning med 1,1 procentenheter. Lånebenägenheten ökade bland både kvinnor och män. Bland kvinnorna ökade den med 1,3 procentenheter till 80,3 procent, medan den bland männen ökade med 0,9 procentenheter till 83,0 procent.

Ytterligare en indikator som används för att mäta den rekryterande effekten är andelen studerande med tilläggs lån av det totala antalet studerande med studiemedel på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå.

Av samtliga studiemedelstagare hade 14 procent tilläggs lån under 2022, vilket är en ökning med 1 procentenhet jämfört med föregående år. Bland studerande på grundskolenivå var det 4 procent som tog tilläggs lån, medan andelarna på gymnasienivå och eftergymnasial nivå var 10 respektive 15 procent. Alla andelar är oförändrade sedan föregående år.

Vår sammantagna bedömning är att betydelsen av studielånet, och därmed även studiestödets rekryterande effekt, har ökat något bland kvinnorna. Bland männen är bilden inte lika entydig och de redovisade siffrorna tyder på minskad rekryterande effekt på grundskole- och gymnasienivå, men ökad rekryterande effekt på eftergymnasial nivå.

Studiemedlens köpkraft

Den studerandes ekonomi under studietiden kan vara avgörande för om en person rekryteras till studier. Ett studiemedelssystem där beloppen uppfattas som tillräckliga och systemet som rättvist kan ha en rekryterande effekt för individerna. Effekten beror dels på behovet av stöd, dels på om stödet är tillräckligt för att möjliggöra studier.

Den indikator om studieekonomi som används för att mäta den rekryterande effekten är studiemedlens allmänna köpkraft, i en jämförelse med konsumentprisindex (KPI). Under 2022 var studiemedlens köpkraft lägre än under föregående år. Det tyder på att den rekryterande effekten har minskat. Trots den stora minskningen av studiemedlens köpkraft låg den ändå kvar på en, historiskt sett, hög nivå och studiemedlens rekryterande effekt bedöms därför som fortsatt hög.

4.10.2 Indikatorer för utjämnande effekt

Ett av målen för studiestödet är att det ska ha en utjämnande effekt. Det ska alltså vara utformat på ett sådant sätt att det specifikt riktar sig till att rekrytera särskilda grupper till studier. Nedan redogörs för de indikatorer inom studiemedelsområdet som används för att mäta studiestödets utjämnande effekt.

Andel som får studiemedlens högre bidrag

Det högre bidraget riktar sig till vissa studerandegrupper som anses ha ett stort utbildningsbehov. Bidraget ska fungera selektivt rekryterande och ska därmed vara utjämnande.

Indikatorn utgörs av andelen studerande med den högre bidragsnivån av det totala antalet studerande med studiemedel på grundläggande och gymnasial nivå. Andelen med högre bidrag förväntas ha en utjämnande effekt på så sätt att det ska möjliggöra studier för personer ur olika samhällsgrupper, som kan ha en annan livssituation än de som börjar studera kort efter gymnasiet.

På grundskolenivå fick 61 procent av de studerande med studiemedel den högre bidragsnivån under 2022, vilket är en ökning med drygt 3 procentenheter jämfört med 2021. Bland männen ökade andelen med det högre bidraget med 4 procentenheter till 61 procent, medan den bland kvinnorna ökade med 3 procentenheter till 62 procent.

På gymnasienivå fick 32 procent av studiemedelstagarna det högre bidraget, vilket är en ökning med 1 procentenhet. Bland kvinnorna var andelen med det högre bidrag oförändrat 33 procent, medan den bland männen minskade med 1 procentenhet till 29 procent.

Andelen studerande med den högre bidragsnivån ökade under 2022. Vår bedömning är därför att det högre bidraget även fortsättningsvis fungerar utjämnande.

Andel som får tilläggsbidrag

Tilläggsbidraget förväntas ha en utjämnande effekt på så sätt att det ska underlätta för föräldrar att studera och även hjälpa barn i ekonomiskt utsatta familjer. Det kan därför anses ha en utjämnande, det vill säga selektivt rekryterande, effekt på målgruppen. Indikatorn är andelen studerande med tilläggsbidrag på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå av det totala antalet studerande med studiemedel på dessa nivåer.

Under 2022 hade 21 procent av samtliga studiemedelstagare tilläggsbidrag. Andelen studerande med tilläggsbidrag på grundskolenivå ökade med 2 procentenheter till 52 procent. På gymnasienivå ökade andelen studiemedelstagare med tilläggsbidrag med 1 procentenhet till 30 procent. På eftergymnasial nivå var andelen med tilläggsbidrag oförändrat 17 procent.

Vår bedömning är att den utjämnande effekten av tilläggsbidraget har ökat något jämfört med 2021.

5 Studiestartsstöd

Antalet studerande med studiestartsstöd har minskat med drygt en femtedel sedan föregående år och även andelen utländska medborgare fortsätter att minska. Det kan bero på att det upplättade arbetslöshetsvillkoret under pandemin nu har tagits bort samt att budgeten minskat. Efter studier med studiestartsstöd går sex av tio studerande vidare till studier med studiemedel.

Studiestartsstödet syftar till att öka rekryteringen till studier bland personer som har kort utbildning och stort utbildningsbehov. Detta för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Studiestartsstöd består enbart av bidrag och kan ges i högst 50 veckor vid studier på heltid. Under 2022 fick en heltidsstuderande 2 294 kronor i studiestartsstöd per vecka. Stödet lämnas till personer i åldern 25–60 år⁷⁸ och får inte lämnas till den som har fått annat studiestöd de senaste tre åren. Den sökande ska vara arbetssökande och ska ha varit arbetslös, eller deltagit i ett arbetsmarknadspolitiskt program, under sammanlagt minst sex månader under en ramtid om tolv månader före det att ansökan om studiestartsstöd kom in till CSN. Om studierna har påbörjats före den dag ansökan kom in till CSN ska arbetslöshetsvillkoret vara uppfyllt innan studierna med studiestartsstöd påbörjades.

Stödet är ett redskap som kommunerna kan använda inom ramen för deras befintliga uppdrag, att verka för att vuxna deltar i utbildning. Det är frivilligt för en kommun att ansluta sig till studiestartsstödet. Varje kommun som använder sig av stödet får en årlig resursram, som lämnas i mån av tillgängliga medel. De medel som tilldelas varje kommun fastställs utifrån kommunens andel av alla arbetslösa i åldern 25–60 år som saknar treårig gymnasieutbildning och som uppfyller arbetslöshetsvillkoret.

En kommun som bedömer att de inte kommer att kunna använda hela sitt tilldelade medel, eller som vill rekrytera fler studerande än vad resursramen medger, ska meddela detta till CSN. I slutet av maj varje år genomför CSN en omfördelning av medel mellan kommunerna. Omfördelningen sker utifrån de kommuner som meddelat att de kan avstå från delar av sitt medel och de kommuner som meddelat att de behöver mer pengar.

5.1 De studerande

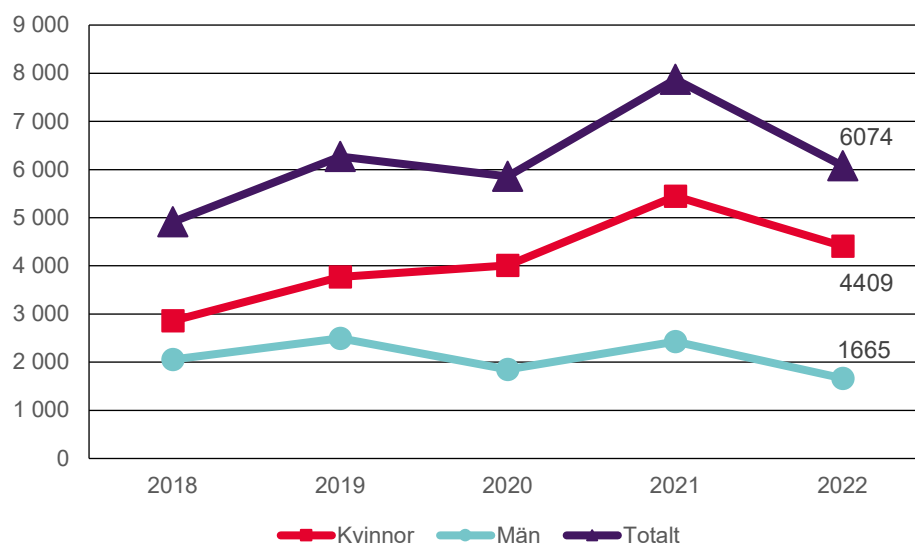
Under 2022 var det 6 100 personer som studerade med studiestartsstöd. Det är en minskning med 1 800 personer, eller 23 procent, jämfört med 2021. Minskningen kan, åtminstone delvis, förklaras av att de upplättade reglerna rörande arbetslöshetsvillkoret⁷⁹, som infördes i juli 2020, togs bort inför 2022. Antalet studerande är därför tillbaka på ungefär samma nivå som innan pandemin. En annan förklaring till

⁷⁸ Den 1 oktober 2021 höjdes åldersgränsen för rätt till studiestartsstöd för stöd som lämnas för tid från och med den 1 januari 2022. Studerande kan beviljas stödet till och med det år de fyller 60 år.

⁷⁹ På grund av covid-19-pandemin gjordes ett tillfälligt undantag från ovanstående regler om arbetslöshet för studier som påbörjades under det andra kalenderhalvåret 2020 eller under 2021. Undantaget innebär att en person som varit arbetslös, eller deltagit i ett arbetsmarknadspolitiskt program under kortare tid än sex månader inom ramtiden ansågs uppfylla arbetslöshetsvillkoret.

minskningen kan vara att budgeten minskade med över 100 miljoner kronor jämfört med 2021, vilket innebar att ett lägre antal studerande kunde ta del av stödet under 2022 i de kommuner som nyttjade hela sitt tilldelade medel.

Diagram 5.1 Antal studerande med studiestartsstöd 2018-2022
Fördelade efter kön

Kvinnor har alltid utgjort en större andel av de studerande med studiestartsstöd och andelen fortsätter att öka, från 69 procent under 2021 till 73 procent under 2022. Ökningen av andelen kvinnor, med främst en stor ökning under 2020, tyder på att kommunerna har gjort förändringar i rekryteringen av studerande till stödet. När stödet kom satsade många kommuner på att rekrytera bland de asylsökande och nyanlända som avslutade etableringsprogrammet.⁸⁰ Sedan 2016 har dock antalet asylsökande och nyanlända, som historiskt har bestått av en majoritet män, minskat.⁸¹

Att antalet nyanlända med beviljat uppehållstillstånd i Sverige minskat märks också på att andelen utländska medborgare som studerar med studiestartsstöd har minskat från 70 procent under 2019 till 52 procent under 2022.⁸² De tre vanligaste nationaliteterna bland utländska medborgare med studiestartsstöd var Syrien, Eritrea och Afghanistan.⁸³

Nästan nio av tio studerande med studiestartsstöd studerar på heltid. För att få en uppfattning om hur många heltidsstuderande som det utbetalda beloppet med studiestartsstöd skulle motsvara under 2022 har vi beräknat antalet helårsekvivalenter⁸⁴. Helårsekvivalenten för 2022 är 3 190 heltidsstuderande. Det är en minskning med 1 121 heltidsstuderande, eller 26 procent, jämfört med 2021.

⁸⁰ CSN. [Studiestartsstöd - slutrapport](#). 2019.

⁸¹ Migrationsverket. Tabell: [Beviljade uppehållstillstånd 2009-2020](#). (Hämtad 2023-01-17)

⁸² De studerande var utländska medborgare när deras rätt till studiestöd prövades, men de kan senare ha blivit svenska medborgare.

⁸³ Uppgift om medborgarskap saknas för 94 personer. Att en utländsk medborgare saknar nationalitet beror vanligtvis på att personens nationalitet är under utredning.

⁸⁴ Helårsekvivalenterna beräknas utifrån det utbetalda beloppet med studiestartsstöd och visar hur många personer beloppet skulle motsvara om alla studerade på heltid i 40 veckor per år.

5.1.1 De studerande är äldre och har oftare barn

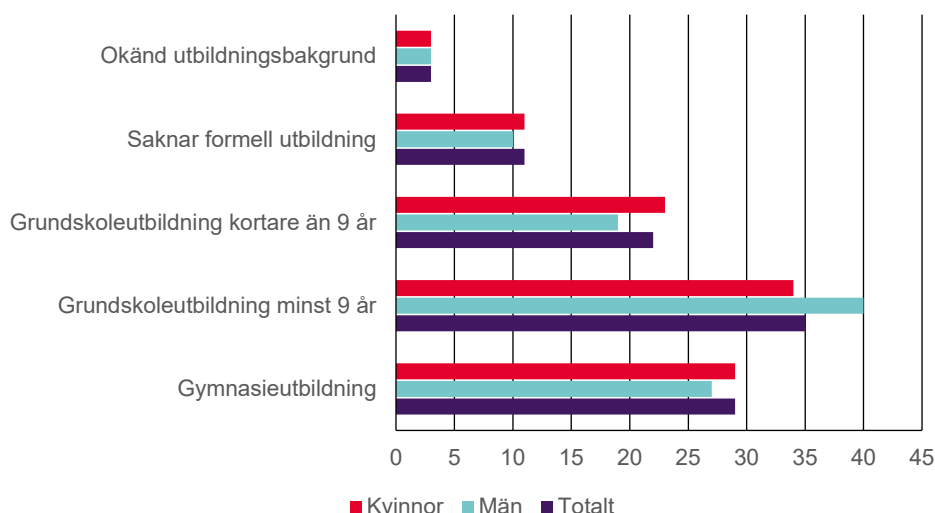
Åldersfördelningen bland kvinnor och män med studiestartsstöd har förändrats något. Tidigare var kvinnorna oftare äldre än männen, men under 2022 var 44 procent av männen 40 år eller äldre medan samma andel bland kvinnorna var 40 procent.

Många av dem som studerar med studiestartsstöd har barn och kan därmed få tilläggsbidrag. Bland studerande med studiestartsstöd var det 67 procent av de studerande som fick tilläggsbidrag under 2022. Kvinnor är överrepresenterade bland dem som får tilläggsbidrag, då 83 procent av dem som fick tilläggsbidrag är kvinnor.

5.1.2 En tredjedel saknar en grundskoleutbildning

En tredjedel av de studerande med studiestartsstöd har en kort grundskoleutbildning eller saknar utbildning helt. Samtidigt hade 29 procent av de studerande en genomförd gymnasieutbildning vid tiden då de ansökte om studiestartsstöd.⁸⁵ Skillnaden i utbildningsbakgrund mellan kvinnor och män är små.

Diagram 5.2 Studerande med studiestartsstöd 2022
Fördelade efter utbildningsbakgrund och kön, andelar i procent

5.2 Studierna

Många som studerar med studiestartsstöd läser parallellt inom flera skolformer och på flera utbildningsnivåer. Under 2022 studerade 87 procent på komvux, medan 14 procent gick på folkhögskola. Bland de studerande läste 52 procent på grundskolenivå och 76 procent på gymnasienivå.⁸⁶

⁸⁵ Stödet är till för personer med kort tidigare utbildning, men det är kommunerna som bedömer den studerandes behov av vidareutbildning.

⁸⁶ Studerande kan studera parallellt, andelarna överstiger därför 100 procent.

Tabell 5.1 Antal studerande med studiestartsstöd 2022
Fördelade efter studienivå, omfattning och kön

	Grundskolenivå		Gymnasienivå	
	Deltid	Heltid	Deltid	Heltid
Kvinnor	535	2 001	690	2 494
Män	109	489	216	1 188
Totalt	644	2 490	906	3 682

¹ En studerande kan läsa både på grundskole- och gymnasienivå under året och förekommer då i båda kategorierna.

² En studerande kan läsa både heltid och deltid under året och förekommer då i båda kategorierna.

Antalet studerande på gymnasienivå har minskat med 13 procentenheter jämfört med 2021, då 89 procent studerade på gymnasienivå. Andelen studerande på grundskolenivå är oförändrad. Det var något vanligare att kvinnor studerade på grundskolenivå och att män studerade på gymnasienivå.

5.2.1 Studerande vid yrkesutbildningar fortsätter att öka

Andelen studerande med studiestartsstöd som går en yrkesutbildning inom vuxenutbildningen har ökat sedan stödets införande. Under 2022 studerade 61 procent på en yrkesutbildning, jämfört med 50 procent 2018. Den vanligaste inriktningen är vård och omsorg, med en tredjedel av de studerande. En annan populär inriktning är barn och fritid, som drygt en fjärdedel studerar inom.

Det är fortsatt vanligare för män att studera på en yrkesutbildning. Under 2022 var det 59 procent av kvinnorna och 66 procent av männen som studerade på en yrkesinriktad utbildning. Det är en ökning med 6 procentenheter för kvinnor och 7 procentenheter för män från föregående år. Kvinnor studerar oftast inom vård- och omsorg, barn och fritid samt restaurang och livsmedel, medan män främst studerar inom vård- och omsorg, fordon och transport samt bygg och anläggning.

Under 2022 studerade 48 procent av samtliga studerande med studiestartsstöd vid en bristyrkesutbildning⁸⁷, vilket är en ökning med 4 procentenheter från 2021.

5.3 Studiemedel efter studierna med studiestartsstöd

Vi ser att det är vanligt att studerande som haft studiestartsstöd fortsätter att studera med studiemedel. Ungefär sex av tio går vidare till studier med studiemedel inom några år efter att de haft studiestartsstöd. Att en person väljer att fortsätta studera med studiemedel kan bero på att veckorna med studiestartsstöd har tagit slut eller att personen valt att studera något som inte omfattas av rätten till studiestartsstöd, till exempel studier på eftergymnasial nivå.

⁸⁷ Ett bristyrke är ett yrke där det är brist på arbetskraft.

Tabell 5.2 **Antal och andel studerande som haft studiemedel efter studierna¹ med studiestartsstöd**
Fördelade efter året med studiestartsstöd²

	Antal studerande	Studerande med studiemedel efter studiestartsstöd	
	Antal	Antal	Andel
2017	804	489	61
2018	4912	3049	64
2019	6267	4242	68
2020	5856	3407	58
2021	7873	4030	51
2022	6074	1689	28

¹"Haft studiemedel efter studierna" innebär halvåret efter studierna till och med andra halvåret 2022.

²En person kan ha haft studiestartsstöd under flera år och förekommer då i flera kategorier.

Av dem som fått studiemedel utbetalt efter studierna med studiestartsstöd är 69 procent kvinnor. Majoriteten, 83 procent, av samtliga som studerar vidare med studiemedel studerar på gymnasienivå medan 46 procent studerar vidare på grundskolenivå och 13 procent på eftergymnasial nivå.⁸⁸

5.4 Återkrav av studiestartsstöd

Studiestartsstöd kan i vissa fall betalas ut felaktigt till en studerande, till exempel om den studerande avbryter sina studier, minskar sin studieomfattning eller har en högre faktisk inkomst än hen meddelat till CSN. Eftersom studiestartsstöd betalas ut i förskott innebär en ändring ofta att den studerande redan har fått studiestartsstöd även för tiden efter ändringen. CSN kräver då tillbaka det stöd som betalats ut felaktigt.

CSN fattar i regel beslut om återkrav per kalenderhalvår. Den som får ett återkrav ska normalt betala tillbaka det omedelbart⁸⁹, men den studerande kan få en betalningsplan om det finns skäl för detta. På återkrav av studiestartsstöd utgår ränta från den dag pengarna betalas ut.⁹⁰

5.4.1 Män får oftare återkrav

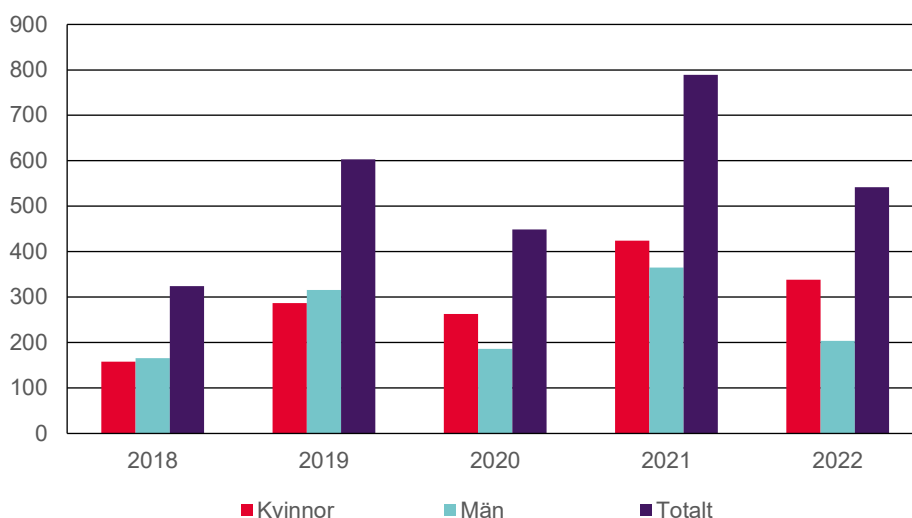
Under 2022 var det 542 personer som fick minst ett beslut om återkrav av studiestartsstöd, jämfört med 789 personer under 2021. Det motsvarar en minskning med 31 procent, vilket kan jämföras med att antalet studerande med studiestartsstöd minskade med 23 procent under samma år.

⁸⁸ En person kan studera på mer än en nivå. Andelarna överstiger därför 100 tillsammans.

⁸⁹ I vissa fall får ett beslut om studiestartsstöd ändras så att felaktigt utbetalda belopp dras av från kommande utbetalningar. Redovisningen i det här avsnittet omfattar inte sådana avräkningar.

⁹⁰ Belopp som redovisas i det här avsnittet inkluderar inte påförd ränta.

Diagram 5.3 Antal personer som fick återkrav av studiestartsstöd 2018-2022¹
Fördelade efter kön

¹ Uppgifter om återkrav tas fram på ett annat sätt från och med 2021. Nya siffror är därför inte helt jämförbara med tidigare års uppgifter.

Under 2022 fick 12 procent av männen ett återkrav, medan 8 procent av kvinnorna fick ett återkrav. Andelen män med återkrav har minskat med 3 procentenheter från föregående år medan andelen kvinnor är oförändrad.

Män återkrävdes på ett högre genomsnittligt belopp än kvinnor. Det genomsnittliga beloppet för män som fick ett återkrav var 8 700 kronor, medan beloppet för kvinnor var 7 300 kronor. Det genomsnittligt återkrävda beloppet per person var 7 900 kronor under 2022.

Totalt återkrävdes drygt 4,2 miljoner kronor inom studiestartsstödet under 2022. Störst belopp återkrävdes på grund av studieavbrott, följt av återkrav på grund av minskad studieomfattning.

Tabell 5.3 Antal personer med studiestartsstöd som fick återkrav och genomsnittligt återkravsbelopp 2022
Fördelade efter orsak till återkrav¹

	Antal personer	Genomsnittligt återkrävt belopp
Studieavbrott²	256	7 950
Minskad studieomfattning	220	7 230
Övrigt	44	6 872
Inkomständring	23	11 413
Totalt³	542	7 853

¹ En studerande kan få återkrav av flera skäl under året och förekommer då i mer än en kategori.

² Uppgiften inkluderar en person som fick återkrav för studieavbrott p.g.a. sjukdom.

³ Nettoräknat antal.

Andelen personer som fått ett återkrav på grund av avbrott har ökat med 7 procentenheter, från 40 procent under 2021 till 47 procent under 2022. Det kan bero på att fler avbryter sina studier eller att fler personer anmäler avbrott till CSN.

5.5 Kommuner och medelstildelning

Anslaget för studiestartsstödet var 400 miljoner kronor under 2022. Totalt betalades 315 miljoner kronor ut till de studerande, varav 293 miljoner kronor i studiestartsstöd och 22 miljoner kronor i tilläggsbidrag. Det var 79 procent av anslaget som betalades ut under 2022, vilket är en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2021.

Tabell 5.4 Avsatta, utbetalda och använda budgetmedel för studiestartsstöd 2018-2022
Belopp i miljoner kronor, andel i procent

	2018	2019	2020	2021	2022
Avsatt belopp	909	440	552	542	400
Utbetalt belopp	251	325	294	420	315
Använd andel	28	74	53	77	79

Under 2022 var 286 av Sveriges 290 kommuner anslutna till studiestartsstödet, varav 269 nyttjade någon del av sina tilldelade medel. Den genomsnittliga medelsanvändningen var 73 procent bland de kommuner som nyttjade stödet, men det skiljer sig mycket åt mellan olika kommuner. Små kommuner har oftare högre medelsanvändning än stora kommuner.

Under 2022 var det 97 kommuner som fick dela på 40 000 kronor i omfördelningen, då endast en kommun avstod från en del av sitt anslag. Det kan jämföras med att 70 kommuner fick dela på 9 miljoner kronor från tolv kommuner under 2021.

5.6 Antal med studiestartsstöd – utveckling av indikatorn

Den indikator som används för att mäta studiestartsstödet utjämnande effekt är antal vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå med studiestartsstöd, fördelat efter kön.

Under 2022 studerade 6 100 personer med studiestartsstöd, varav 73 procent var kvinnor och 27 procent var män. Antalet studerande minskade med 1 800 personer, eller med 23 procent, jämfört med föregående år.

Det var 2 900 personer, varav 2 300 kvinnor och 540 män, som studerade med studiestartsstöd på grundskolenivå. På gymnasienivå studerade 4 200 personer, varav 2 900 kvinnor och 1 300 män. Antalet studerande på grundskolenivå minskade med 1 300 personer och antalet på gymnasienivå minskade med 1 700 personer jämfört med 2021.

Eftersom antalet studerande minskade både på grundskole- och gymnasienivå under 2022 minskade stödets utjämnande effekt. Minskningen av antalet studerande berodde sannolikt både på att villkoret för arbetslöshet efter pandemin justerades tillbaka till vad som gällde före pandemin och på att anslaget sänktes. Att anslaget sänktes kan påverka antalet studerande i enskilda kommuner. En annan förklaring till att antalet studerande minskade kan vara att utsikterna på arbetsmarknaden förbättrades efter pandemins första år, vilket gjorde att det inte fanns lika stort behov av att studera.

6 Återbetalning

Antalet personer som har en studieskuld fortsätter att öka. Under 2022 tillkom en ny lånetyp, och CSN administrerar nu återbetalningen av fyra typer av lån för studier, samt återkrav. Återbetalningsgraden var oförändrad för låntagare bosatta i Sverige medan den fortsatte att öka för låntagare bosatta utomlands.

6.1 Återbetalningsregler

Studiestödet ska bidra till ett högt deltagande i utbildning. Samtidigt slår målen för studiestödet fast att det ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tid. För att målen ska uppnås är det alltså även viktigt att den del av studiestödet som utgörs av lån återbetalas. I detta kapitel behandlas återbetalning av lån och återkrav.

6.1.1 Lånetyper

CSN administrerar återbetalningen av fyra typer av lån för studier:

- Studiemedel, lån utbetalda före den 1 januari 1989
- Studielån, lån utbetalda mellan den 1 januari 1989 och den 30 juni 2001
- Annuitetslån utbetalda mellan den 1 juli 2001 och den 31 december 2021
- Annuitetslån utbetalda från och med den 1 januari 2022

Lånetypen studiemedel, som lämnades före 1989, är ett annuitetsliknande lån. Detta lån betalar låntagaren normalt tillbaka innan 50 års ålder.

Lånetypen studielån, som lämnades mellan 1989 och 2001, har en inkomstbaserad återbetalning. Det innebär att låntagaren betalar tillbaka 4 procent av inkomsten enligt det senaste beslutet om slutlig skatt.

Lånetypen annuitetslån lämnas sedan 1 juli 2001 och lånet är konstruerat ungefär som ett vanligt annuitetslån. Skillnaden är att den årliga återbetalningen är något större i slutet än i början av återbetalningstiden. På lånet läggs ränta från den dag som CSN betalar ut lånet. Återbetalningstiden⁹¹ beror på skuldens storlek och låntagarens ålder, men är maximalt 25 år.

Från och med den 1 januari 2022 betalas en ny typ av annuitetslån ut. Denna lånetyp infördes med anledning av att åldersgränsen för tilldelning av lån höjdes, samt att motsvarande åldersgränser för beräkning av årsbelopp och avskrivning av lån också höjdes.⁹²

Räntan för de två typerna av annuitetslån och för lånetypen studielån var 0,0 procent under 2022.

⁹¹ Återbetalningstiden beror på skuldens storlek, räntan, antalet år som återbetalningen beräknas pågå och ett uppräkningsstal. Uppräkningsstalet innebär att årsbeloppet årligen räknas upp med 2 procent vid oförändrad ränta.

⁹² Proposition 2020/21:122. [Bättre studiestöd högre upp i åldrarna](#).

Samtliga låntyper kan sägas upp till omedelbar betalning i de fall där låntagaren inte betalar på sitt lån, trots påminnelser och krav. Uppsagda lån redovisas tillsammans med ordinarie lån inom respektive låntyp, i de fall det är relevant.

6.1.2 Trygghetsregler för nedsättning och avskrivning av lån

Inom samtliga låntyper finns det särskilda trygghetsregler som gör det möjligt för låntagaren att få den årliga återbetalningen nedsatt till ett lägre belopp. Den som är återbetalningsskyldig för sitt lån kan få nedsättning av årsbeloppet om hen på nytt studerar med studiemedel, studiestartsstöd eller med utbildningsbidrag för doktorander.⁹³ Grundutbildning med värnplikt längre än 60 dagar, enligt lagen om totalförsvarsplikt, eller deltagande i en utbildning till reserv- eller yrkesofficer, ger också rätt till nedsättning.

Låntagare med låga inkomster har möjlighet att ansöka om och få nedsättning med hänsyn till sin inkomst. För låntagare med annuitetslån kan till exempel årsbeloppet sättas ned till 5 eller 7 procent av den beräknade inkomsten, beroende på låntagarens ålder.⁹⁴ Den som vid en beräkning av inkomsten på detta sätt får ett årsbelopp som understiger det tidigare årsbeloppet med minst 1 449 kronor⁹⁵ kan beviljas nedsättning med hänsyn till sin inkomst. En efterkontroll av inkomsten sker gentemot taxeringen för året. Det är även möjligt att få betala ett lägre årsbelopp om det finns synnerliga skäl, exempelvis om låntagaren regelbundet får försörjningsstöd.

I vissa fall kan en studieskuld skrivas av helt eller delvis, på grund av exempelvis ålder eller dödsfall. En avskrivning kan även göras om det finns synnerliga skäl. Denna prövning är mycket restriktiv.

6.2 Låntagare och fordran

6.2.1 Antal låntagare och lån

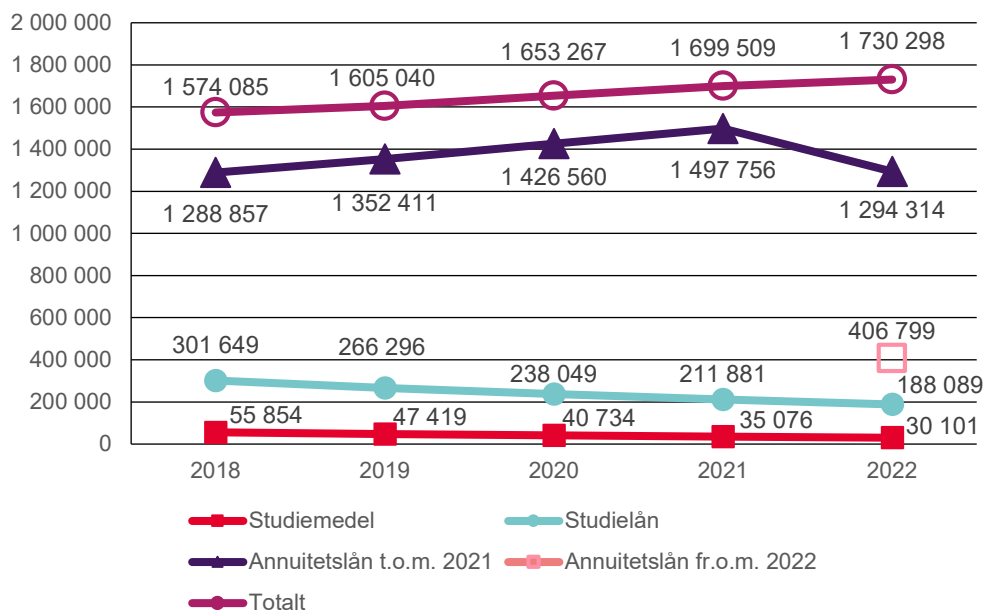
Den 31 december 2022 fanns det 1 730 300 låntagare med en studieskuld, vilket är en rekordhög siffra. Antalet låntagare med en studieskuld ökade med 30 800 personer under 2022. De senaste årens ökningar har varit förhållandevis stora, vilket beror på att de nya låntagarna har varit fler än de låntagare som har slutreglerat sina lån. Antalet studerande med studielån har ökat under många år, men framförallt under 2020 och 2021, som en följd av covid-19-pandemin. Under 2022 var det totala antalet lån 1 919 300 stycken.

⁹³ Förordningen om utbildningsbidrag för doktorander upphörde att gälla 2017. De som har fått beslut om utbildningsbidrag för doktorander före 1 juli 2017 har dock även fortsättningsvis rätt till nedsättning till 30 juni 2022.

⁹⁴ Till och med det år låntagaren fyller 49 år kan årsbeloppet sättas ned till 5 procent av inkomsten. Från och med det år låntagaren fyller 50 år kan årsbeloppet sättas ned till 7 procent av inkomsten, i beräkningsunderlaget tas även hänsyn till del av eventuell förmögenhet.

⁹⁵ 3 procent av prisbasbeloppet för 2022.

Diagram 6.1 Antal personer med studieskuld, 2018–2022¹
Fördelat efter lånetyp och totalt²

¹ Den 31 december respektive år.

² Personer med flera lånetyper räknas bara en gång. Nettoräknat antal.

Antalet låntagare minskar naturligt nog för de båda äldsta lånetyperna, medan de har ökat för det första annuitetslånet under lång tid. Eftersom ett nytt annuitetslån betalas ut från och med 1 januari 2022 har ett stort antal låntagare med denna lånetyp tillkommit under 2022, medan antalet låntagare med den äldre typen av annuitetslån har minskat kraftigt. Minskningen beror dels på att det äldre annuitetslånet inte längre betalas ut och dels på att många låntagare med båda typerna av annuitetslån valt att slå ihop sina lån och därför bara har det nya annuitetslånet.

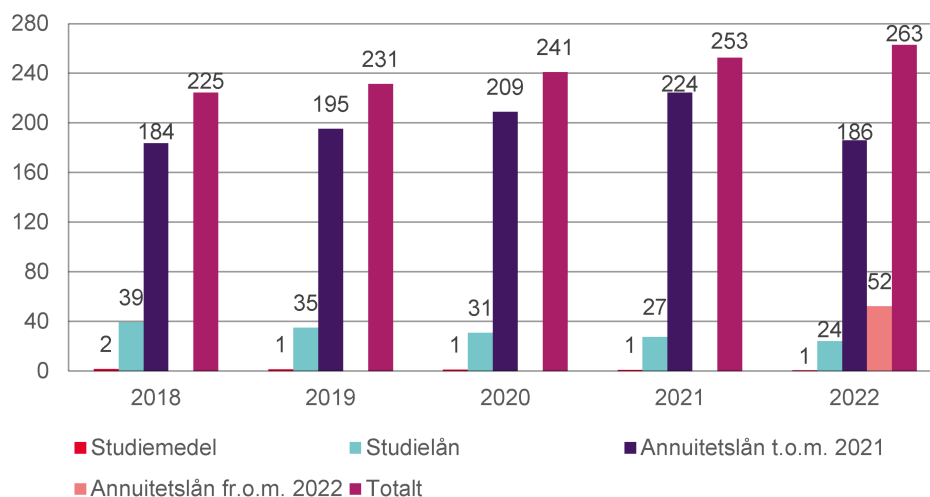
Av alla låntagare var 58 procent kvinnor och 42 procent män. Andelen kvinnor var högst inom lånetypen studielån (60 procent kvinnor och 40 procent män). Andelen kvinnor var lägst inom lånetypen studiemedel, där 56 procent av låntagarna var kvinnor och 44 procent var män.

De flesta låntagare har bara en lånetyp. Antalet låntagare med flera olika lånetyper har minskat under lång tid, i takt med att de två äldsta lånetyperna successivt fasats ut. Men under 2022 ökade antalet låntagare med mer än en lånetyp kraftigt till följd av införandet av ytterligare en lånetyp. Vid ingången av 2022 hade 97 procent av låntagarna endast en lånetyp, vid ingången av 2023 var andelen med en lånetyp 89 procent. Ungefär 186 700 personer hade två lånetyper, vilket är en ökning med hela 143 000 personer sedan januari 2022. Den vanligaste kombinationen var tidigare lånetyperna annuitetslån och studielån, men under 2022 blev det vanligare att låntagare hade en kombination av de båda annuitetslånen. Antalet låntagare med tre lånetyper uppgick till knappt 1 200 personer och ett fåtal personer hade alla fyra lånetyperna.

6.2.2 Fordran på lån

Den utestående fordran var 263,0 miljarder kronor för de fyra låntyperna den 31 december 2022, inklusive uppsagda lån och avgifter.⁹⁶ Kvinnors andel av den totala fordran för lån är 59 procent.

Diagram 6.2 Utestående fordran av lån för studier, 2018–2022¹
Fördelat efter låntyp, miljarder kronor

¹ Den 31 december respektive år.

Den totala fordran ökade med 10,3 miljarder kronor under 2022. Det är en ökning med 4 procent från föregående år.

Den främsta orsaken till att fordran ökar är att utbetalningarna av lån är större än inbetalningarna. Under 2022 betalade CSN ut 24,6 miljarder kronor i form av lån medan inbetalningarna av lån var 14,0 miljarder kronor.

Jämfört med utgången av 2021 har den utestående fordran för avgifter inom de olika låntyperna⁹⁷ ökat med 2 procent till knappt 2 miljarder kronor. Att fordran för avgifter ökar beror på att många av dem som debiteras påminnelseavgifter⁹⁸ redan har betalningssvårigheter. Därför ligger påminnelseavgifterna ofta obetalda under en lång tid.

Låntagarnas ålder skiljer sig åt mellan de olika låntyperna. Låntagarna med studiemedel är äldst, medan låntagarna med de två annuitetslånen är yngst. Åldersskillnaderna innebär även att låntagarnas inkomster och utgifter varierar. Detta gör det svårt att jämföra låntyperna, exempelvis när det gäller debiterade och inbetalda belopp, reserveringar för låneförluster och andelen låntagare som beviljas nedsättning.

⁹⁶ Den totala utestående lånefordran var 263,6 miljarder kronor när även studielån enligt studiehjälpsreglementet (beviljade 1964–1973) samt belopp som lyfts ut från ordinarie lån i samband med skuldsanering inkluderas.

⁹⁷ Inklusive uppsagda lån.

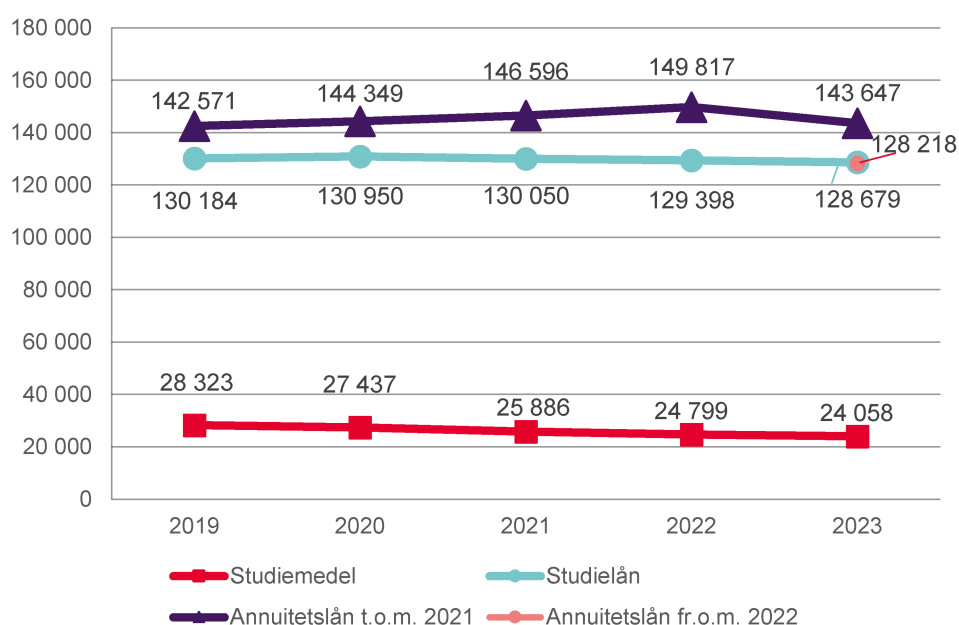
⁹⁸ Vid utebliven eller försenad betalning skickar CSN en påminnelse till låntagaren. Påminnelseavgiften är 450 kronor för varje påminnelse.

6.2.3 Skuldsättning

Den 1 januari 2023 var den genomsnittliga skulden för alla låntagare 152 000 kronor, vilket är 3 300 kronor högre än året innan. Den genomsnittliga studieskulden varierar dock kraftigt mellan lånetyperna.

Den främsta orsaken till skillnaderna i genomsnittliga skulder mellan lånetyperna är att låntagare med lånetyperna studiemedel och studielån är äldre än låntagare med annuitetslån. De allra flesta med de båda äldre lånetyperna har lämnat studierna bakom sig och betalar i stället av på sina studieskulder.

Diagram 6.3 Genomsnittlig ingående¹ studieskuld, 2019–2023
Fördelat efter lånetyp, belopp i kronor

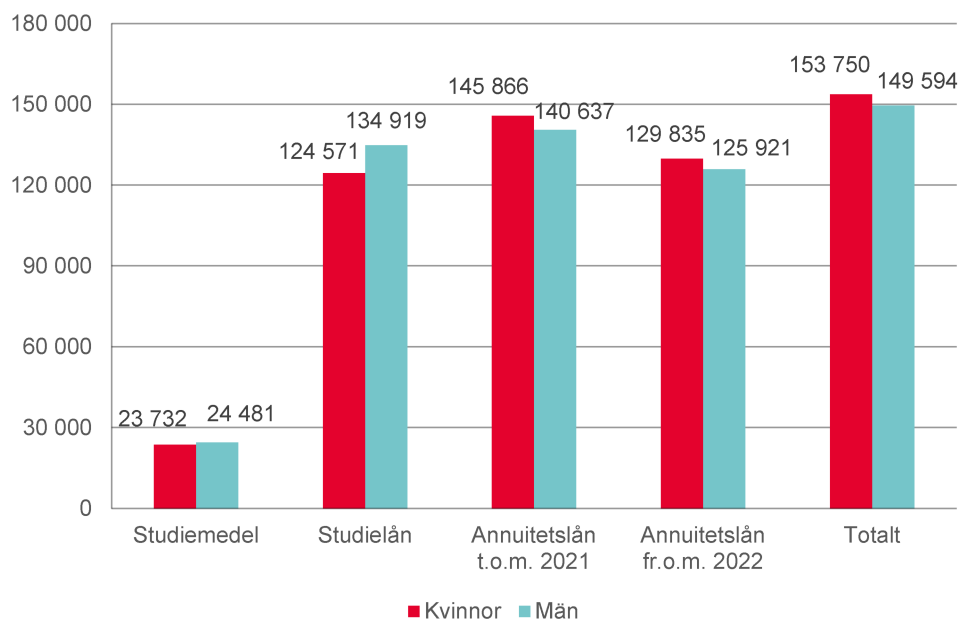

¹ Den 1 januari respektive år.

Den genomsnittliga skulden för låntagare med annuitetslån utbetalda till och med år 2021 minskade under 2022, till följd av att lånetypen inte längre betalas ut, och uppgick till 143 600 kronor vid ingången av 2023. För det nya annuitetslånet, som infördes 1 januari 2022, var den genomsnittliga skulden 128 200 kronor vid ingången av 2023. Den genomsnittliga skulden beror både på hur mycket de studerande lånar och på hur mycket de betalar på sina lån. Lånedelen har höjts flera gånger de senaste åren inom lånetypen annuitetslån, vilket leder till ökad skuldsättning. Skuldsättningen inom de båda typerna av annuitetslån är svår att värdera i nuläget eftersom en del låntagare har fört över hela sin tidigare studieskuld till det nya annuitetslånet, en del har skuld i båda annuitetslånen och vissa precis har börjat studera och därför enbart skuld i det senaste annuitetslånet. På några års sikt kommer skuldsättningen dock att bli mer stabil inom respektive lånetyp.

Genomsnittsskulden för de äldsta lånetyperna, studielån och studiemedel, fortsatte minska under 2022, till 128 700 kronor för studielån respektive 24 100 kronor för studiemedel.

Diagram 6.4 Genomsnittlig skuld, 1 januari 2023
Fördelat efter kön, lånetyp och totalt¹, belopp i kronor

¹ Kategorin inkluderar även låntagare med mer än ett lån.

Kvinnor har högre genomsnittlig skuld inom annuitetslånen än män. Det beror på att kvinnor i genomsnitt tar lån under något längre tid än män. Den genomsnittliga skulden för annuitetslån utbetalda till och med 2021 var 145 900 kronor för kvinnor och 140 600 kronor för män vid ingången av 2023. Det är en minskning jämfört med året innan för både kvinnor och män, vilket beror på att lånetypen inte längre betalas ut. Inom det nya annuitetslånet var den genomsnittliga skulden 129 800 kronor för kvinnor och 125 900 kronor för män.

För att ge en tydligare bild av hur mycket de studerande med lånetyperna annuitetslån lånar under studietiden redovisar vi studieskulder vid återbetalningens början, bland annat fördelat på utbildningsnivå, i avsnitt 4.4.2.

Inom lånetyperna studielån och studiemedel har män högre genomsnittlig skuld än kvinnor. Detta beror på att lånetyperna är på väg att fasas ut och på att många låntagare med lägre kvarvarande skulder slutreglerar sina lån. Allt eftersom låntagare slutreglerar sina skulder utgörs de kvarvarande låntagarna i allt högre utsträckning av låntagare som inte betalar enligt betalningsplan. Männen är överrepresenterade bland dessa. Under 2022 betalade kvinnor och män in ungefär lika stora genomsnittliga belopp, men för de äldre lånetyperna betalar kvinnor en betydligt större andel i förhållande till den skuld de har, jämfört med män.

6.3 Debitering och inbetalning

6.3.1 Återbetalningsskyldiga låntagare

En låntagare blir återbetalningsskyldig vid det årsskifte som inträffar tidigast sex månader efter den senaste perioden med studiestöd.

Den 1 januari 2022 var det 1 432 000 låntagare som var återbetalningsskyldiga, vilket är en ökning med 40 700 personer jämfört med 2021. Av de återbetalningsskyldiga låntagarna var 58 procent kvinnor och 42 procent män.

Totalt blev 101 900 personer återbetalningsskyldiga vid ingången av år 2022, vilket är en kraftig ökning jämfört med januari 2021, då 79 500 personer blev återbetalningsskyldiga. Av alla låntagare var 84 procent återbetalningsskyldiga under 2022.

Det var 82 procent av låntagarna med det äldre annuitetslånet som var återbetalningsskyldiga under 2022. Ingen med det nya annuitetslånet var återbetalningsskyldig under 2022.⁹⁹ Inom de två äldsta lånetyperna, studiemedel och studielån, är alla låntagare återbetalningsskyldiga.

6.3.2 Årsbelopp

CSN debiterade låntagarna totalt 14,6 miljarder kronor i årsbelopp för betalningsåret 2022. Efter ändringar under året var årsbeloppen som slutligen debiterades vid utgången av 2022 totalt 13 miljarder kronor, det vill säga 1,7 miljarder kronor lägre än de ursprungliga årsbeloppen i januari. Det innebär att det debiterade beloppet minskade med 11 procent under året.

Den främsta orsaken till att ett årsbelopp ändras är nedsättning (se avsnitt 6.4), medan omprövning av årsbelopp, samordnad betalning och uppsägning av lån stod för 50 miljoner kronor av den minskade debiteringen under 2022.

Det genomsnittliga årsbeloppet är högst inom lånetypen studielån. Det beror på att årsbeloppet inom studielån utgör 4 procent av den senast taxerade inkomsten. Årsbeloppet återspeglar därmed inkomstnivån bland låntagare med den lånetypen och det är vanligast med ett årsbelopp i intervallet 15 000–19 999 kronor.

Hälften av alla återbetalningsskyldiga med lånetypen annuitetslån debiterades ett årsbelopp inom intervallet 7 000–7 999 kronor för år 2022. Det beror på att nya återbetalningsskyldiga låntagare vars återbetalningstid beräknas till mindre än 25 år debiteras ett årsbelopp som är 15 procent av prisbasbeloppet.¹⁰⁰ Detta motsvarade 7 245 kronor under 2022. Det genomsnittliga årsbeloppet låg på 9 500 kronor för låntagare med annuitetslån under 2022.

Bland återbetalningsskyldiga med lånetypen studiemedel är årsbeloppen generellt lägre och under 2022 var det genomsnittliga årsbeloppet för denna lånetyp 4 100 kronor.

⁹⁹ För annuitetslån taget efter 1 januari 2022 inträder återbetalningsskyldigheten tidigast i januari 2023. Det finns därför inga uppgifter att redovisa för detta lån i detta kapitel.

¹⁰⁰ Prisbasbeloppet för 2022 var 48 300 kronor.

Tabell 6.1 **Genomsnittligt ursprungligt årsbelopp 2022**
Kronor, fördelat efter kön och lånetyp

	Kvinnor	Män	Totalt
Studiemedel	4 686	3 346	4 131
Studielån	13 335	12 724	13 096
Annuitetslån t.o.m. 2021	9 636	9 428	9 548

Vid ingången av 2022 hade kvinnor ett högre genomsnittligt ursprungligt årsbelopp än män inom alla tre lånetyper.

För lånetypen studielån hade män högre genomsnittligt ursprungligt årsbelopp än kvinnor fram till och med 2019, men vid ingången av 2020 skedde ett trendbrott och kvinnor har nu något högre genomsnittligt årsbelopp än män även för den lånetypen. Detta beror främst på att inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män med denna lånetyp minskar i takt med att män med höga inkomster slutreglerar sina lån.

Skillnaderna mellan kvinnors och mäns årsbelopp är minst inom lånetypen annuitetslån. Återbetalningsskyldiga kvinnor med annuitetslån debiteras ett genomsnittligt årsbelopp som är cirka 200 kronor högre än männens. Det förklaras av att kvinnor har högre genomsnittliga skulder än män.

6.3.3 Inbetalningar

Det gjordes inbetalningar på 14,0 miljarder kronor¹⁰¹ för lånetyperna studiemedel, studielån, annuitetslån under 2022. Det är en ökning med 420 miljoner kronor jämfört med föregående år. De förtida inbetalningarna minskade med 38 miljoner kronor under 2022.

I det inbetalda beloppet ingår kapital, ränta och avgifter (inklusive uppläggningsavgifter för annuitetslån). För de båda annuitetslånen betalades det sammanlagt in 11 miljarder¹⁰² kronor under 2022. Motsvarande siffra för studielånet var 2,8 miljarder kronor. För lånetypen studiemedel betalades det in 116 miljoner kronor under 2022.

Över tid har det inbetalda beloppet för annuitetslånet ökat medan det har minskat för lånetyperna studielån och studiemedel. Det beror på att antalet återbetalningsskyldiga låntagare har ökat för annuitetslånet. Inom lånetyperna studielån och studiemedel blir låntagarna färre i takt med att lånen slutregleras.

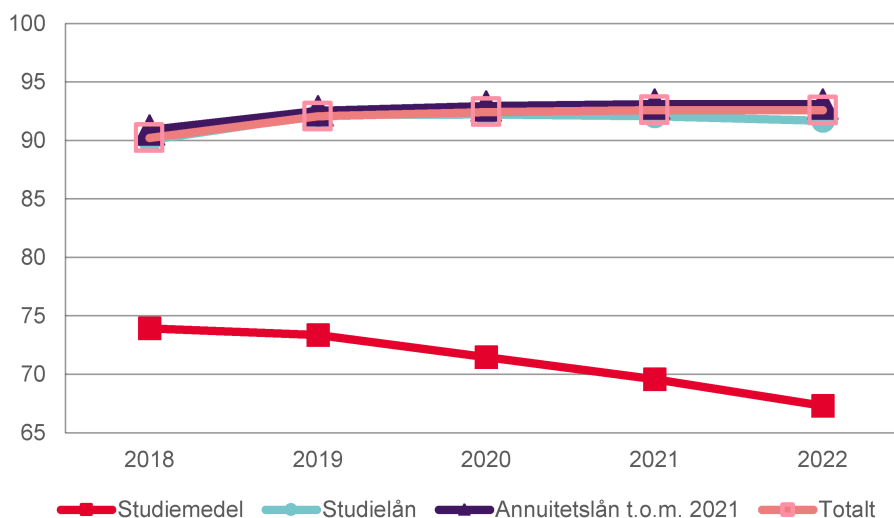
Av de debiterade årsbeloppen för 2022 betalade låntagarna under året in totalt 12,0 miljarder kronor exklusive avgifter.

Totalt betalade låntagarna in 92,6 procent av det debiterade årsbeloppet under 2022, vilket är oförändrat jämfört med 2021.

¹⁰¹ Här ingår inbetalningar av årsbelopp för 2022, inbetalningar av tidigare årsbelopp, förtida inbetalningar, avgifter och inbetalningar på uppsagda lån.

¹⁰² Här ingår samtliga inbetalningar för det äldre annuitetslånet samt förtida inbetalningar för det nya annuitetslånet.

Diagram 6.5 Inbetalt¹ av debiterat årsbelopp 2018–2022
Andel i procent², fördelat efter betalningsår och lånetyp

¹ Autogirodragningen för december 2018 genomfördes först den 2 januari 2019, vilket gör att andelarna blir lägre för betalningsåret 2018 än om dessa inbetalningar skulle räknas in. Om inbetalningarna via autogiro den 2 januari 2019 räknas samman med inbetalningarna för betalningsåret 2018 blir andelen inbetalt av debiterat årsbelopp per lånetyp och totalt i stället följande: Studiemedel: 74,7, procent, studielån: 92,0 procent, annuitetslån 92,1 procent. Totalt: 91,7 procent (2018).

² Observera att skalan i diagrammet är bruten.

Under 2022 betalade låntagare med lånetypen annuitetslån in högst andel av det debiterade årsbeloppet med 93,1 procent, vilket var oförändrat jämfört med andelen för 2021. Låntagare med lånetypen studielån betalade in 91,7 procent av årsbeloppet och låntagare med lånetypen studiemedel betalade in klart lägst andel, 67,3 procent. Andelen inbetalt minskade dessutom något jämfört med föregående år för låntagare med de äldre lånetyperna. Framförallt inom lånetypen studiemedel har många av de låntagare som har betalat tillbaka enligt sina ordinarie betalningsplaner redan slutreglerat sina skulder. Detta innebär att många av de kvarvarande låntagarna har någon form av betalningsproblem.

Tabell 6.2 Inbetalt¹ av debiterat årsbelopp 2022
Inbetalt under betalningsåret, fördelat på lånetyp och kön. Andel i procent.

	Kvinnor	Män	Totalt
Annuitetslån t.o.m. 2021	94,1	91,8	93,1
Studielån	93,6	88,6	91,7
Studiemedel	77,5	46,4	67,3
Totalt	93,8	90,8	92,6

¹Inbetalningarna har ställts i förhållande till det aktuella debiterade beloppet per den 31 december 2022.

Kvinnor betalar in en högre andel av det debiterade årsbeloppet inom alla tre lånetyperna. Betalningsgraden är högst bland kvinnor med lånetyperna studielån och annuitetslån, medan män med den äldsta lånetypen studiemedel betalar in lägst andel av det debiterade årsbeloppet.

Inom lånetypen studiemedel skiljer det mer än 30 procentenheter i betalningsgrad mellan kvinnor och män. Som tidigare nämnts har de som betalat enligt plan slutreglerat sina skulder och låntagarna som återstår utgörs i hög grad av personer som har eller har haft betalningsproblem. Män är överrepresenterade bland dessa.

Det är stora skillnader mellan i vilken utsträckning bosatta i Sverige och bosatta utomlands betalar det debiterade årsbeloppet. Under betalningsåret 2022 var betalningsgraden 94,4 procent bland låntagare som var bosatta i Sverige jämfört med 80,9 procent bland låntagare som var bosatta utomlands.

Andelen inbetalt av debiterat årsbelopp har fortsatt öka bland utlandsbosatta låntagare under 2022, medan den varit oförändrad bland låntagare i Sverige. Sedan 2013 har betalningsgraden under betalningsåret ökat med 13 procentenheter för bosatta utomlands, medan betalningsgraden för bosatta i Sverige har ökat med 1 procentenhet under samma period. Läs mer om låntagare bosatta utomlands i avsnitt 6.8.

Låntagare som CSN saknade adress till betalade in 3,7 procent av de debiterade årsbeloppen under 2022.

Tabell 6.3 **Accumulerade inbetalningar av debiterade årsbelopp 2019–2022**
Andel i procent^{1, 2}, fördelat på alla lånetyper, betalningsår och bosättning

		Betalningsår			
		2019	2020	2021	2022
Betalningsåret	Totalt (oavsett bosättning)	92,1	92,4	92,6	92,6
	Bosatta i Sverige	94,0	94,3	94,4	94,4
	Bosatta utomlands	75,2	78,2	80,0	80,9
	Okänd bosättning	3,8	3,5	3,6	3,7
	Totalt bosatta utomlands och okänd bosättning ³	63,5	64,8	65,8	66,0
Betalningsåret +1	Totalt (oavsett bosättning)	94,3	94,5	94,6	
	Bosatta i Sverige	96,0	96,2	96,3	
	Bosatta utomlands	80,9	83,4	84,6	
	Okänd bosättning	5,9	6,2	5,7	
	Totalt bosatta utomlands och okänd bosättning ³	68,6	69,5	70,0	
Betalningsåret +2	Totalt (oavsett bosättning)	95,2	95,3		
	Bosatta i Sverige	96,7	96,8		
	Bosatta utomlands	83,2	85,1		
	Okänd bosättning	8,8	8,7		
	Totalt bosatta utomlands och okänd bosättning ³	71,3	71,6		
Betalningsåret +3	Totalt (oavsett bosättning)	96,0			
	Bosatta i Sverige	97,5			
	Bosatta utomlands	85,5			
	Okänd bosättning	11,4			
	Totalt bosatta utomlands och okänd bosättning ³	73,7			

¹ Inbetalningarna har ställts i förhållande till det aktuellt debiterade beloppet per den 31 december respektive år. För det tredje året efter betalningsåret har inbetalningarna ställts i relation till det aktuellt debiterade beloppet per den 30 november samma år.

² Autogirodragningen för december 2018 genomfördes först den 2 januari 2019, vilket gör att andelarna blir lägre än om dessa inbetalningar skulle räknas in. Om inbetalningarna via autogiro den 2 januari 2019 räknas samman med inbetalningarna för betalningsåret 2018 blir andelen inbetalt av debiterat årsbelopp enligt följande: Totalt oavsett bosättning: 91,7 procent. Bosatta i Sverige: 93,7 procent. Totalt bosatta utomlands och okänd bosättning: 61,6 procent. Bosatta utomlands: 72,6 procent. Okänd bosättning: 3,6 procent. Andelsberäkningarna påverkas inte för betalningsåren 2018+1, +2 och +3 eftersom alla inbetalningar ackumuleras.

³ I denna uppgift ingår dels de som är bosatta utomlands, dels de som CSN saknar adress till och där större andelen antas vara bosatta utomlands.

Det görs relativt stora inbetalningar även efter betalningsåret. Under 2022 betalade låntagarna in totalt 712 miljoner kronor i årsbelopp och avgifter för tidigare år. Det beror på att årsbeloppet debiteras i tre år efter betalningsåret. Därefter återförs beloppet till låntagarens skuld, om det fortfarande är obetalt.

Bosatta i Sverige hade betalat in 94,0 procent av det debiterade beloppet under betalningsåret 2019 och 97,5 procent tre år efter betalningsåret, det vill säga 2022. Bosatta utomlands hade betalat in 85,5 procent av det debiterade beloppet tre år efter betalningsåret, jämfört med 75,2 procent under betalningsåret. Det innebär att bosatta

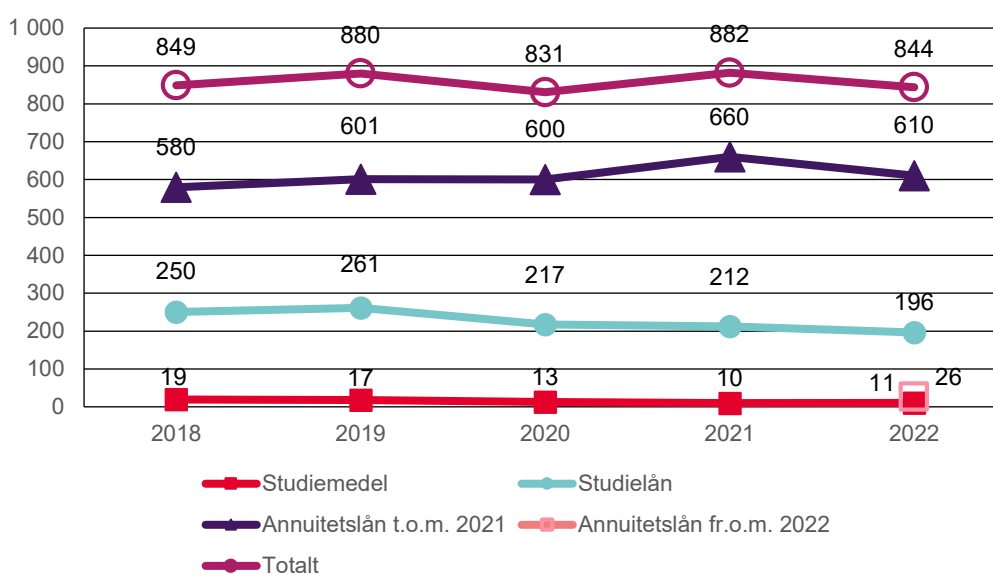
utomlands betalar in en relativt stor andel av det debiterade beloppet efter betalningsåret.

Totalt, oavsett bosättning, hade alla låntagare betalat in 96,0 procent av det debiterade årsbeloppet tre år efter betalningsåret 2019.

Ökning av förtida inbetalningar

Under 2022 betalade 95 200 låntagare in 844 miljoner kronor i förtida inbetalningar, vilket är en minskning med 38 miljoner kronor jämfört med 2021. Nivån på de förtida inbetalningarna har varit ganska stabil under de senaste fem åren.

Diagram 6.6 Förtida inbetalningar¹ 2018–2022²
Miljoner kronor, fördelat efter lånetyp och totalt

¹ På grund av försenade autogirodragningar i december 2018 kom det in 65 000 kronor i förtida inbetalningar den 2 januari 2019 som borde ha bokförts under kalenderåret 2018.

² För år 2022 går vissa linjer in i varandra, vilket gör det dessa linjer svåra att tyda. För lånetypen studiemedel gjordes förtida inbetalningar på 11 miljoner kronor och för lånetypen annuitetslån fr.o.m. 2022 gjordes förtida inbetalningar på 26 miljoner kronor.

De förtida inbetalningarna utgjorde 6 procent av de totala inbetalningarna¹⁰³ under 2022. Det var en högre andel kvinnor än män som gjorde en förtida inbetalning. Eftersom inga låntagare var återbetalningsskyldiga för det nya annuitetslånet var alla betalningar för denna lånetyp förtida. Låntagare med det nya annuitetslånet betalade in 26 miljoner kronor i förtid under 2022.

Det förtida inbetalade beloppet minskade under 2022 för det äldre annuitetslånet och för lånetypen studielån, medan det ökade inom lånetypen studiemedel. Låntagare med lånetypen studiemedel gjorde också högst andel förtida inbetalningar. Drygt hälften av de med lånetypen studiemedel som gjorde en förtida inbetalning slutreglerade även sin skuld. De som slutreglerade sin skuld betalade in nära 10 miljoner kronor i förtida

¹⁰³ Totala inbetalningar utan avgifter för lånetyperna studiemedel, studielån och annuitetslån t.o.m 2021.

inbetalningar, vilket motsvarade 92 procent av de förtida inbetalningarna under året inom lånetypen.

Inom den största lånetypen, annuitetslån utbetalda till och med 2021, slutreglerade 16 000 personer sina lån genom en förtida inbetalning under 2022.

6.4 Nedsatta årsbelopp

Nedsättning av årsbelopp kan bland annat beviljas om låntagaren har en låg inkomst, om låntagaren börjar studera med studiestöd igen eller om det finns synnerliga skäl. Synnerliga skäl kan vara om låntagaren har försörjningsstöd eller skuldsanering.

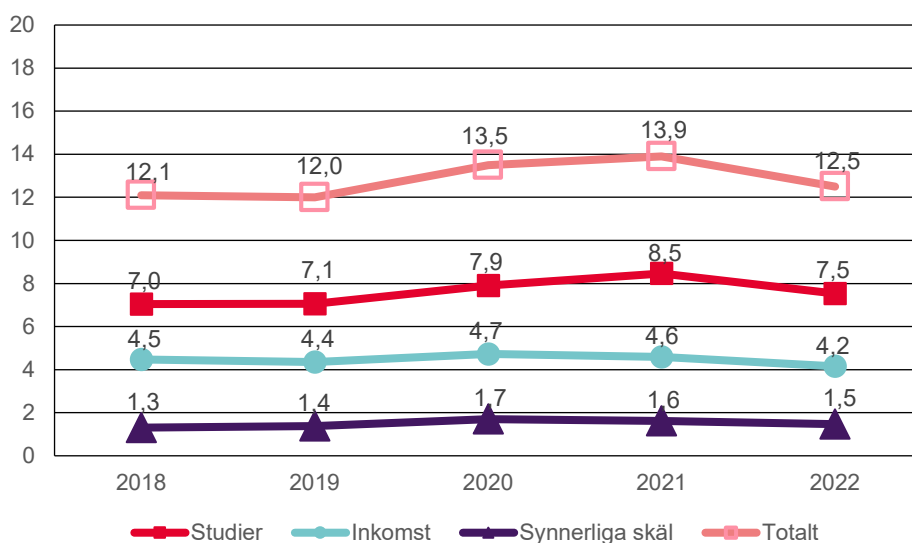
6.4.1 Nedsättningarna minskar från en hög nivå

Vid utgången av 2022 hade 178 100 personer nedsättning av årsbeloppen. Det är en minskning med 14 400 personer jämfört med 2021, men fler än 2019 och åren dessförinnan.

Totalt hade 12,5 procent av de återbetalningsskyldiga låntagarna nedsättning. Andelen återbetalningsskyldiga låntagare med nedsättning var ganska konstant, strax över 12 procent, fram till covid-19-pandemin. Under pandemin ökade andelen låntagare med nedsättning till som mest 13,9 procent, för att vid slutet av 2022 återgå till nästan samma nivå som tidigare.

Ökningen under pandemin berodde främst på att fler återbetalningsskyldiga låntagare studerade med studiemedel då, och därmed fick nedsättning med hänsyn till studier. När pandemin klingade av minskade även antalet studerande. Antalet som fick sina årsbelopp nedsatta med hänsyn till studier minskade då från 117 600 personer 2021 till 107 800 personer 2022.

Diagram 6.7 Andel av återbetalningsskyldiga låntagare med nedsättning av årsbelopp för aktuellt betalningsår, den 31 december 2018–2022
Fördelat efter skäl och totalt, andelar i procent

Även antalet och andelen låntagare med nedsättningar med hänsyn till inkomst och synnerliga skäl ökade under pandemin, men minskade 2022. Det var 59 400 personer som hade nedsättning med hänsyn till sin inkomst vid utgången av 2022, vilket är en minskning med 4 300 personer jämfört med året innan. Andelen låntagare med nedsättning med hänsyn till inkomst var under 2022 den lägsta på många år.

Vidare var det 21 100 personer som hade nedsättning med hänsyn till synnerliga skäl. Det är 1 500 personer färre än året innan. Av de låntagare som fått nedsättning med hänsyn till synnerliga skäl har två tredjedelar fått det för att de beviljats skuldsanering och knappt en tredjedel har fått det för att de är varaktigt beroende av försörjningsstöd.

Nedsättning med hänsyn till studier är vanligare bland kvinnor

Nedsättning är något vanligare bland kvinnor än bland män. Det var 13 procent av de återbetalningsskyldiga kvinnorna som hade nedsättning av årsbeloppen för 2022, medan drygt 11 procent av männen hade det. Skillnaden beror på att det är en högre andel kvinnor som studerar, och därmed i högre utsträckning får nedsättning med hänsyn till studier. Däremot är det ingen skillnad mellan kvinnor och män när det gäller andelen låntagare som har nedsättning med hänsyn till inkomst eller synnerliga skäl.

Högst andel låntagare med nedsättning finns inom lånetypen annuitetslån utbetalda mellan 1 juli 2001 och 31 december 2021.¹⁰⁴ Av dessa låntagare hade 14 procent nedsättning. Det är framförallt nedsättning med hänsyn till studier som är vanligt bland låntagare med denna lånetyp.

Studiemedel är den lånetyp där högst andel låntagare har nedsättning med hänsyn till inkomst. Det beror dels på att nedsättningsreglerna för denna lånetyp är mer generösa än nedsättningsreglerna för de nyare lånetyperna, dels på att låntagarna med lånetypen studiemedel i allt högre utsträckning utgörs av låntagare med låga inkomster.

Minskning av det nedsatta beloppet

Årsbeloppen för 2022 sattes ned med 1,6 miljarder kronor. Det är en minskning med 71 miljoner kronor, eller 4 procent, jämfört med året innan.

Det nedsatta beloppet motsvarade 11 procent av det ursprungligt debiterade årsbeloppet. Det är en minskning med 1 procentenhet jämfört med 2021, men fortfarande något högre än innan covid-19-pandemin, då andelen under många år var 10 procent.

¹⁰⁴ Annuitetslån utbetalda från och med den 1 januari 2022 ingår inte i detta avsnitt eftersom inga låntagare hade hunnit bli återbetalningsskyldiga för denna lånetyp under 2022.

Tabell 6.4 Nedsatt belopp 2018–2022
Fördelat efter kön och totalt, samt det totala nedsatta beloppet som andel av ursprungligt debiterat årsbelopp, miljoner kronor

	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	823	852	961	1 029	988
Män	533	551	624	670	639
Totalt	1 356	1 403	1 585	1 698	1 628
Andel av ursprungligt totalt debiterat årsbelopp	10 %	10 %	11 %	12 %	11 %

För annuitetslånet sattes 13 procent av det debiterade årsbeloppet ned. Det nedsatta årsbeloppet för lånetypen studielån motsvarade 3 procent av årsbeloppen som debiterades vid ingången av 2022, medan det för lånetypen studiemedel motsvarade 16 procent.

6.4.2 Hög andel får resterande slutliga årsbelopp

CSN gör en inkomstkontroll i efterhand för låntagare som har fått årsbeloppet nedsatt med hänsyn till sin inkomst. Om den faktiska inkomsten under betalningsåret var högre än den inkomst som låntagaren uppgav i ansökan om nedsättning, debiteras låntagaren ett så kallat resterande slutligt årsbelopp samt en tilläggsavgift.

Det var 46 procent av de låntagare som hade nedsättning med hänsyn till sin inkomst för 2020¹⁰⁵ som debiterades resterande slutligt årsbelopp vid ingången av 2022. Andelen är hög, men motsvarar ungefär andelen under 2021. De senaste fem åren har andelen varit just mellan 46–48 procent.

Antalet låntagare som debiterades resterande slutliga årsbelopp ökade från 27 700 under 2021, till 30 100 låntagare under 2022. Anledningen till ökningen är att antalet personer som fick nedsättning med hänsyn till inkomst ökade relativt mycket mellan 2019 och 2020.

Resterande slutliga årsbelopp är särskilt vanliga bland låntagare bosatta utomlands¹⁰⁶. Bland utlandsbosatta låntagare med nedsättning på grund av inkomst var det 62 procent som fick ett resterande slutligt årsbelopp i samband med efterkontrollen. Den vanligaste orsaken till att utlandsbosatta låntagare får resterande slutliga årsbelopp är att de inte har styrkt sin utländska inkomst innan efterkontrollen.^{107 108}

De resterande slutliga årsbeloppen som debiterades i januari 2022, gällande betalningsåret 2020, uppgick till totalt 163 miljoner kronor.

¹⁰⁵ Av de låntagare som hade nedsättning med hänsyn till sin inkomst för 2020 i samband med efterkontrollen av inkomsten.

¹⁰⁶ Inklusivt låntagare bosatta i Sverige som har utländska inkomster.

¹⁰⁷ Låntagare som bor utomlands eller som har utländska inkomster måste själva styrka sin inkomst i utlandet inför efterkontrollen. Om de inte kan styrka sin inkomst, eller avsaknad av inkomst, i utlandet måste de betala hela det ursprungliga årsbeloppet.

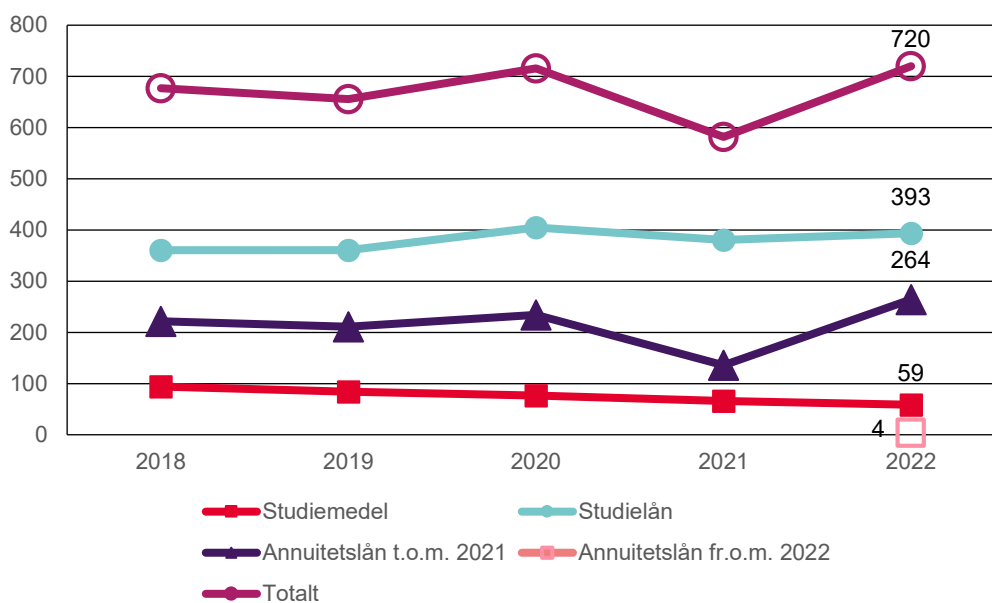
¹⁰⁸ CSN. *Resterande slutliga årsbelopp – en genomlysning*. 2018, s. 6.

6.5 Avskrivning av lån

Lån för studier kan skrivas av om låntagaren uppnår en viss ålder, avlider, har sjukersättning och låg inkomst, eller om det finns synnerliga skäl. Lån kan också skrivas av vid sjukdom under studierna¹⁰⁹ För lånetypen studiemedel kan avskrivning även ske vid vård av barn med funktionsnedsättning.

Under 2022 skrev CSN av 858 miljoner kronor i form av kapital, ränta och avgifter.¹¹⁰ Det är en ökning med 190 miljoner kronor jämfört med året innan. CSN skrev av skulder helt eller delvis för 27 800 personer¹¹¹, vilket är 39 procent fler jämfört med 2021. Av dem som fick avskrivning var 59 procent kvinnor och 41 procent män. Ökningen beror till stor del på att avskrivning på grund av behörighetsgivande studier flyttades fram med anledning av covid-19-pandemin.¹¹² Avskrivningarna på grund av behörighetsgivande studier ökade från 5 miljoner kronor 2021 till 142 miljoner kronor under 2022.¹¹³

Diagram 6.8 Avskrivna belopp för kapital och ränta¹ 2018–2022
Miljoner kronor, fördelat efter lånetyp och totalt

¹ Administrativa avgifter ingår inte i beloppen.

¹⁰⁹ Vid sjukdom under studierna skrivs lånedelen av efter 30 dagars karens. Avskrivning vid sjukdom behandlas i denna rapport som en sjukförsäkringsförmån i avsnitt 4.7.

¹¹⁰ I det avskrivna beloppet ingår avskrivningar av ordinarie och uppsagda lån, äldre lån enligt studiehjälpsreglementet, beviljade 1964-1973 för studier på gymnasienivå, samt de delar som blir avskrivna av de belopp som lyfts ut från ordinarie lån i samband med skuldsanering.

¹¹¹ I antalet personer ingår inte de som har lån som omfattas av skuldsanering eller de som har studielån enligt studiehjälpsreglementet (beviljade 1964-1973).

¹¹² Under 2021 prioriterade CSN utbetalning av studiemedel med anledning av den väsentligt ökade efterfrågan under covid-19-pandemin, vilket innebar att bland annat avskrivning på grund av behörighetsgivande studier sköts fram.

¹¹³ Studerande som från och med den 1 januari 2018 lånar till studier på grundskole- eller gymnasienivå kan inte längre få delar av lånet avskrivet om de studerar vidare vid högskolan. Däremot kan låntagare som har tagit lån före den 1 januari 2018 fortfarande få avskrivning av sitt lån.

Det avskrivna beloppet för ordinarie lån, exklusive administrativa avgifter, ökade under 2022 med 138 miljoner kronor till 720 miljoner kronor. Avskrivningarna ökade inom alla lånetyper förutom inom den äldsta lånetypen studiemedel. Ökningen var störst för lånetypen annuitetslån utbetalda till och med 2021. Det avskrivna beloppet för det nya annuitetslånet var 4 miljoner kronor.

Tabell 6.5 Antal beviljade avskrivningsärenden och avskrivet belopp 2022
Antal ärenden, avskrivet belopp i miljoner kronor, fördelat på skäl, kön och totalt

	Antal beviljade ärenden ¹			Avskrivet belopp ²
	Kvinnor	Män	Totalt	Totalt
Ålder	6 291	5 070	11 361	352
Dödsfall	913	1 183	2 096	170
Behörighetsgivande studier	7 339	4 338	11 677	142
Sjukersättning³	205	157	362	35
Synnerliga skäl	125	85	210	18
Små belopp⁴	1 382	1 144	2 526	0
Årets premier⁵	757	137	894	0
Övrigt	120	38	158	6
Totalt	17 132	12 152	29 284	722

¹ Kapital, ränta och administrativa avgifter ingår, men inte korrigeringar av lån.

² Kapital och ränta ingår men inte administrativa avgifter och korrigeringar av lån.

³ Från och med den 1 december 2021 registreras avskrivning på grund av hel sjukersättning och en inkomst som understiger garantnivån som ett eget skäl, och inte som tidigare under synnerliga skäl.

⁴ Avskrivning på grund av små belopp uppgick till 62 300 kronor.

⁵ Avskrivning på grund av årets premie uppgick till 52 400 kronor.

Det vanligaste skälet till att låntagare fick avskrivning av lån under 2022 var behörighetsgivande studier följt av att låntagaren hade uppnått den ålder som ger rätt till avskrivning. Högst belopp skrevs av på grund av låntagarens ålder följt av dödsfall.

Avskrivningar av lån med anledning av synnerliga skäl har varierat stort över tid. Det beror på att regelverket för sjukersättning har förändrats. När garantnivån höjdes 2018 till 2,53 prisbasbelopp blev det inte längre möjligt att skriva av på den grunden, eftersom gränsen gick vid 2,5 prisbasbelopp enligt rättspraxis. Från och med 2020 infördes det därför en ny grund för avskrivning i studiestödslagen kopplad till garantnivån för sjukersättning. Förändringarna ledde till att beloppet för avskrivning med hänsyn till synnerliga skäl minskade 2019 och därefter ökade under 2020.

Från och med december 2021 redovisas sjukersättning som ett eget skäl för avskrivning och CSN skrev av 35 miljoner kronor under 2022. Tillsammans med synnerliga skäl skrev CSN av 53 miljoner kronor under året. Beloppet är i princip lika stort som motsvarande belopp 2021.

Avskrivningar på grund av små belopp blir aktuellt om den resterande skulden understiger 101 kronor. Det skälet till avskrivning är en relativt stor andel av de beviljade avskrivningsärendena, men en mycket liten andel av de avskrivna beloppen. Under 2021 skrev CSN av 62 000 kronor i kapital och ränta på grund av att beloppen var små.

6.6 Låntagare som inte betalar i tid

6.6.1 Påminnelseavgifter

Om en betalning uteblir eller kommer in till CSN mer än fem bankdagar efter förfalldatum skickar CSN en påminnelse till låntagaren och debiterar en påminnelseavgift på 450 kronor. Under 2022 debiterades 298 300 låntagare totalt 1,2 miljoner påminnelseavgifter. Det debiterade beloppet för påminnelseavgifter under 2022 var 468 miljoner kronor¹¹⁴. Antalet låntagare som debiterades påminnelseavgift ökade med 7 procent jämfört med 2021, medan antalet debiterade påminnelseavgifter ökade med 4 procent. Det är första gången på tio år som antalet personer som debiterats en påminnelse har ökat. Även andelen av de återbetalningsskyldiga låntagarna som fått en eller flera påminnelser har ökat svagt, efter en längre tids minskning. Sammantaget fick 21 procent av de återbetalningsskyldiga låntagarna minst en påminnelseavgift debiterad under året.

Yngre låntagare får oftare enstaka påminnelseavgifter medan äldre får påminnelser vid upprepade tillfällen. Bland dem som har fått tre eller fler påminnelseavgifter är män och låntagare som är äldre än 39 år överrepresenterade.¹¹⁵

6.6.2 Låntagare med krav överlämnade till Kronofogden

CSN överlämnar varje år krav på hela eller delar av obetalda årsbelopp till Kronofogden. Under 2022 överlämnades obetalda belopp för 81 700 låntagare till Kronofogden. Antalet personer som fått kronofogdekrav har minskat under lång tid, men ökade med 2 800 personer eller knappt 4 procent under 2022. Andelen återbetalningsskyldiga låntagare som fått kronofogdekrav är däremot i stort sett oförändrad, 6 procent.

Tabell 6.6 Krav som överlämnats till Kronofogden per år, 2018–2022
Antal personer och överlämnat kravbelopp jämfört med föregående år

	Antal låntagare med överlämnade krav	Överlämnat kravbelopp, mnkr
2018	88 120	924
2019	85 458	911
2020	82 441	890
2021	78 940	867
2022	81 744	873

De överlämnade kravbeloppen ökade med 6 miljoner kronor under 2022, vilket innebär en ökning med knappt 1 procent.

För många låntagare som får ett krav överlämnat till Kronofogden är det inte första gången detta sker. En del av de ärenden som överlämnas gäller dock låntagare som

¹¹⁴ Efter hänsyn till krediteringar i samband med nedsättningar av årsbelopp.

¹¹⁵ CSN. [Höjd påminnelseavgift – påverkan på låntagarna](#), 2017.

aldrig tidigare haft ett årsbelopp lämnat till Kronofogden. Under 2022 överlämnade CSN krav för 13 600 låntagare som inte haft något sådant krav sedan 2007.¹¹⁶

Tabell 6.7 Återbetalningsskyldiga låntagare med krav hos Kronofogden, 2018–2022¹
Fördelat efter kön, antal och andel i procent

	Kvinnor		Män		Totalt	
	Antal	Andel med krav ²	Antal	Andel med krav ²	Antal	Andel med krav ²
2018	40 760	5,2	40 158	7,3	80 918	6,0
2019	39 532	4,9	39 154	7,0	78 686	5,8
2020	36 733	4,5	36 830	6,5	73 563	5,4
2021	34 678	4,3	35 512	6,2	70 190	5,1
2022	34 593	4,2	36 145	6,0	70 735	4,9

¹ Den 31 december respektive år.

² Andel av totalt antal återbetalningsskyldiga låntagare.

En del av låntagarna reglerar sina betalningskrav relativt omgående, vilket innebär att det är färre låntagare som har kronofogdekrav vid utgången av året än antalet som har ett sådant krav någon gång under året. Totalt hade 5 procent av de återbetalningsskyldiga låntagarna krav hos Kronofogden den 31 december 2022. Antalet låntagare med krav hos Kronofogden vid utgången av året har ökat något mellan 2021 och 2022. Andelen av de återbetalningsskyldiga låntagarna som hade ett kronofogdekrav vid årets slut har dock minskat lite. Det beror på att det totala antalet återbetalningsskyldiga låntagare ökar mer än antalet med krav hos Kronofogden.

Män är överrepresenterade bland låntagare med kronofogdekrav. Överlag är män sämre betalare än kvinnor vilket även speglas i andelen med krav hos Kronofogden.

Annuitetslånet är den lånetyp där lägst andel av de återbetalningsskyldiga låntagarna, 5 procent¹¹⁷, har krav hos Kronofogden. Av låntagarna med lånetypen studielån hade 8 procent ett kronofogdekrav. Högst andel låntagare med kronofogdekrav finns inom lånetypen studiemedel, 9 procent.

Risken för att drabbas av betalningsproblem som leder till kronofogdekrav har genom åren visat sig vara högre för låntagare som har studerat på låg utbildningsnivå.

Låntagarnas skuld hos Kronofogden var drygt 1,2 miljarder kronor vid utgången av 2022 och minskade med knappt 27 miljoner kronor jämfört med 2021. Trots att antalet låntagare med en skuld hos Kronofogden ökat har alltså den sammanlagda skulden hos Kronofogden minskat.

Under 2022 ökade låneinbetalningarna via Kronofogden till 417 miljoner kronor, en ökning med knappt 18 miljoner kronor jämfört med föregående år.

¹¹⁶ Uppgifter om låntagare som tidigare haft krav hos Kronofogden finns endast tillgängliga från 2007.

¹¹⁷ Andelen avser annuitetslån utbetalda mellan 1 juli 2001 och 31 december 2021. Låntagare med annuitetslån utbetalda från och med 1 januari 2022 blir återbetalningsskyldiga tidigast 1 januari 2023 och kunde därför inte få kronofogdekrav under 2022.

6.6.3 Skuldsanering

För svårt skuldsatta personer kan det finnas möjlighet att ansöka om skuldsanering via Kronofogden. Skuldsanering innebär att en person betalar en andel av sina skulder¹¹⁸ under vanligtvis fem år och att skulderna som ingår i skuldsaneringen därefter skrivs av. För studielån som omfattas av skuldsanering ingår normalt sett endast obetalda belopp som är förfallna till betalning.

Antalet personer med skuldsanering har ökat kraftigt de senaste åren men minskade något under 2022. Vid utgången av 2022 var det 14 600 personer som hade en pågående skuldsanering där det ingick någon form av låneskuld från CSN. Detta kan jämföras med år 2015, då knappt 6 000 låntagare omfattades av skuldsanering. Den kraftiga ökningen som ägt rum beror främst på de regeländringar som trädde i kraft 2016, vilka dels gjort förfarandet kring skuldsanering enklare, dels inneburit att fler personer omfattas av rätten till skuldsanering.

Tabell 6.8 Antal låntagare och total fordran som omfattas av skuldsanering, 2017–2021

Miljoner kronor

	2018	2019	2020	2021	2022
Antal låntagare	9 718	11 762	14 073	15 122	14 584
Fordran	334	424	517	570	556

Den totala fordran för de lån som omfattas av skuldsaneringsbeslut uppgick vid årsskiftet till 556 miljoner kronor, vilket är en minskning med 14 miljoner kronor jämfört med 2021.

6.7 Reserveringar för låneförluster

Inom samtliga lånetyper finns trygghetsregler som gör det möjligt att få den årliga återbetalningen nedsatt till ett lägre belopp. I vissa fall kan hela eller delar av en studieskuld skrivas av. Trygghetsreglerna kan medföra att återbetalningstiden förlängs och att hela skulden inte hinner betalas tillbaka innan låntagaren når åldern för rätt till avskrivning. En annan orsak till att hela skulden inte hinner betalas tillbaka kan vara att låntagaren missköter sin betalning.

Vid varje årsskifte beräknar CSN storleken på reserveringar för låneförluster för samtliga lånetyper och återkrav. Beräkningen sker i huvudsak utifrån en individbaserad modell och utgår från bland annat skuld, betalning och inkomst för varje låntagare som varit återbetalningsskyldig i minst tre år. Den individuella beräkningsmodellen kompletteras med en generell prognos för de låntagare som befinner sig i studier eller varit återbetalningsskyldiga i kortare tid än tre år. Även dessa låntagare kan i framtiden förväntas missköta sina betalningar eller omfattas av trygghetsregler. Den generella prognosen bygger på antagandet att dessa låntagare kommer att missköta återbetalningen och omfattas av trygghetsregler i samma omfattning som låntagarna i den individbaserade beräkningsmodellen. Det görs också generella prognoser för

¹¹⁸ Om en person saknar betalningsutrymme kan Kronofogden även besluta att hen inte behöver betala något på sina skulder under skuldsaneringen.

framtida avskrivningar på grund av studier som ger högskolebehörighet och för avskrivningar med hänsyn till synnerliga skäl.

Reserveringarna delas in i tre övergripande kategorier:

- **Betalningsbenägenhet.** För de låntagare som inte betalat alls eller betalat mycket små belopp under tre års tid beräknas att en del av skulden kommer att behöva skrivas av i framtiden. Hur stor andel av skulderna som omfattas beror på låntagarens ålder. För en yngre låntagare anses risken inte vara lika stor som för en låntagare som närmar sig åldern för rätt till avskrivning.
- **Dödsfall.** Utifrån SCB:s statistik för dödsfallssannolikheter simuleras dödsfall för ett antal personer. Deras beräknade skuld vid den simulerade dödsfallsåldern reserveras.
- **Trygghetsregler.** För dem som betalar görs simulerade betalningsplaner utifrån skuldstorlek, ränta, inkomst, årsbelopp och återstående återbetalningstid. Vid beräkningen tas hänsyn till de nedsättningsregler som finns inom respektive lånetyp. Låntagaren förutsätts få nedsättning av årsbeloppet om inkomsten medger det. Den skuld som beräknas finnas kvar när åldern för rätt till avskrivning nås, reserveras.

6.7.1 Andelen reserveringar för låneförluster har minskat marginellt

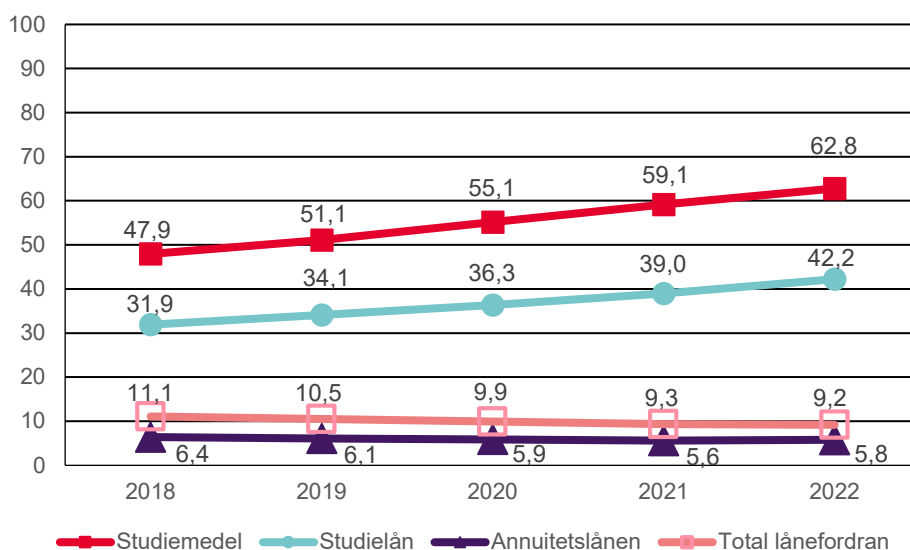
I årsbokslutet för 2022 är den totala utestående återkravs- och lånefordran 262,3 miljarder kronor.¹¹⁹ Av detta belopp har 24,6 miljarder kronor reserverats för låneförluster¹²⁰, vilket är en ökning med 0,6 miljarder kronor jämfört med 2021. Ökningen förklaras av en högre lånefordran och en höjd ränta. Räntan som ligger till grund för beräkningen av reservationen har höjts från 0,14 procent vid beräkningen 2021 till 0,56 procent vid beräkningen 2022, vilket innebär att reservationen ökar. Räntan har historiskt räknats fram via ett genomsnitt av de sex senaste räntesatserna för studielånen, inklusive den som gäller för det närmaste året framåt. Från och med årsbokslutet 2022-12-31 läggs ett räntepåslag motsvarande 0,45 procent till vid beräkning av räntan för att finansiera framtida kreditförluster.

Andelen av lånefordran som har reserverats har minskat under de senaste åren. Av total fordran för lån och återkrav har 9,4 procent reserverats för förluster, vilket är en minskning med 0,2 procentenhet jämfört med 2021. Av lånefordran exklusive återkrav har 9,2 procent reserverats, vilket är 0,1 procentenhet mindre än 2021. För låntagare bosatta utomlands reserverades 23 procent av lånefordran för låneförluster, jämfört med 24 procent året innan.

¹¹⁹ Den 31 december 2022 för lånetyperna studiemedel, studielån, annuitetslån utbetalda mellan 1 juli 2001 och 31 december 2021, annuitetslån utbetalda från och med 1 januari 2022, uppsagda lån samt för återkrav. Avgiftsfordran för dessa lånetyper och återkrav uppgår till 1,8 miljarder kronor och ingår inte i beloppet.

¹²⁰ Därutöver finns reserveringar för avgifter som uppgår till 1,0 miljarder kronor.

Diagram 6.9 Andel av lånefordran som reserverats för låneförluster¹ 2018-2022
Andel i procent, per lånetyp² och totalt

¹ Exklusive administrativa avgifter.

² I annuitetslånen ingår här både annuitetslån t.o.m. 2021 och annuitetslån fr.o.m. 2022.

Hur stor andel av fordringarna som har reserverats varierar mycket mellan de olika lånetyperna. För studiemedel har 62,8 procent av fordran reserverats. För studielån har 42,2 procent av fordran reserverats. För annuitetslånen¹²¹ har 5,8 procent av fordran reserverats, vilket är 0,2 procentenheter mer än 2021. Det innebär att annuitetslånen har de klart lägsta riskerna för kreditförluster. Låntagarna med annuitetslån är dock betydligt yngre än låntagarna med studiemedel och studielån. Även dessa yngre låntagare kan få mer utbredda betalningssvårigheter i framtiden.

Den andel som har reserverats för bristande betalning av annuitetslån har minskat över tid. Andelen reserverat för obetalda belopp vid 68 års ålder har ökat från 34 procent 2021 till 37 procent 2022. Det beror på en högre ränta, främst till följd av det räntepåslag som införts från och med 2023. Av de beräknade förlusterna för annuitetslånen på sammanlagt 13,7 miljarder kronor beror 7,2 miljarder kronor på trygghetsregler.

¹²¹ Inga låntagare med det nya annuitetslånet har varit återbetalningsskyldiga i minst tre år vilket innebär att reserveringar för låneförluster inte har beräknats genom den individuella beräkningsmodellen. Reserveringar för det nya annuitetslånet ingår dock i den generella prognosen för annuitetslån. Den generella prognosen utgår från antagandet låntagare som varit återbetalningsskyldiga i kortare tid än tre år kommer att missköta återbetalningen och omfattas av trygghetsregler i samma omfattning som låntagarna i den individbaserade beräkningsmodellen.

Tabell 6.9 Andel reserveringar för låneförluster för annuitetslånen^{1, 2} 2020–2022
Fördelat på orsak, andelar i procent

	2020	2021	2022
Bristande betalning	37	36	34
Avskrivning vid dödsfall	13	13	13
Avskrivning vid behörighetsgivande studier	2	2	2
Avskrivning med hänsyn till synnerliga skäl	8	8	8
Avskrivning inställda studier under covid-19-pandemin och sjukdom under studier	1	0	0
Nedsättning till 0 kronor	6	6	6
Obetalda belopp vid 68 års ålder ³	34	34	37
Totalt	100	100	100

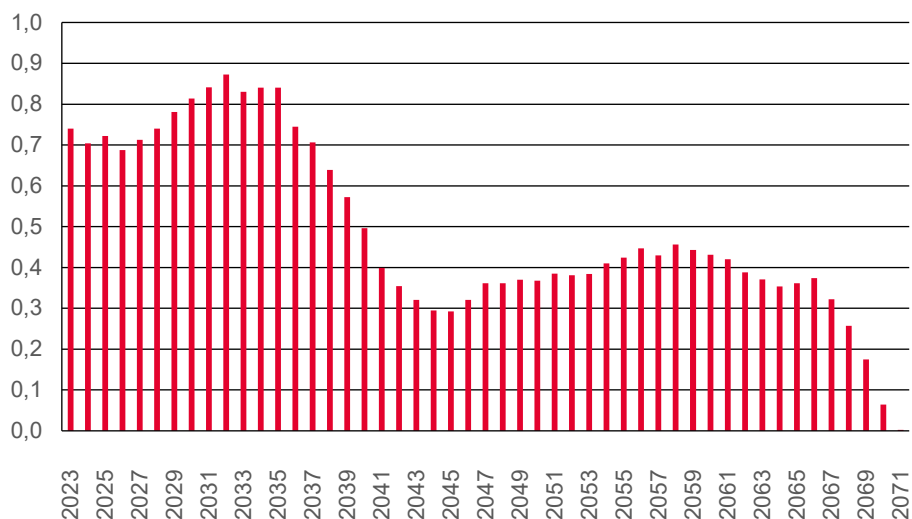
¹ I annuitetslånen ingår här både annuitetslån t.o.m. 2021 och annuitetslån fr.o.m. 2022.

² Reserveringar för låneförluster för uppsagda annuitetslån ingår under orsaken bristande betalning. I tidigare publikationer av Studiestödet har uppgifterna endast avsett ordinarie annuitetslån.

³ Modellens beräkningar visar, vid bokföringstidpunkten, att lånet inte kommer hinna betalas klart innan låntagare når 68 års ålder. Beräkningarna utgår från bland annat från låntagarens skuld, en fast framtida ränta, aktuell inkomstuppgift samt möjlighet till nedsättning av årsbeloppet.

Vid beräkningen av de framtida avskrivningarna antar vi att låntagarna betalar så lite som de har rätt till enligt regelverket. Många låntagare som har rätt till nedsättning använder dock inte denna möjlighet. Det innebär att de faktiska avskrivningarna av annuitetslånen kan bli lägre än vad som beräknas genom simuleringen.

Diagram 6.10 Beräknade framtida avskrivningar för utestående lånefordran^{1, 2} 2023-2071
Beräknad den 31 december 2022, miljarder kronor³

¹ Skuldstocken per den 31 december 2022.

² Exklusive administrativa avgifter.

³ Beloppen är beräknade i nuvärde för att kunna jämföras med dagens skulder.

Vi beräknar att avskrivningarna för den aktuella skuldstocken¹²² är högre nu och fram till 2030-talets slut. Det beror främst på åldersavskrivningar av lånetypen studielån.

¹²² Skuldstocken per den 31 december 2022.

Från mitten av 2040-talet och framåt är avskrivningarna lägre och avser enbart annuitetslånen. Återbetalningen av annuitetslånen är utformad utifrån att lånen ska hinna betalas tillbaka.

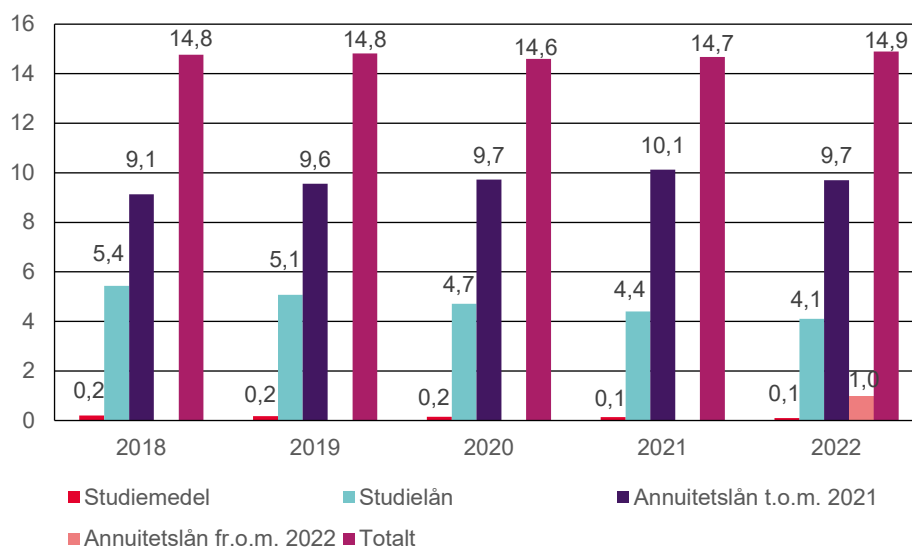
6.8 Låntagare bosatta utomlands

6.8.1 Fler låntagare bor utomlands

Under 2022 var 68 300 låntagare bosatta utomlands. Antalet har ökat något jämfört med 2021. Av låntagarna bosatta utomlands var 56 procent kvinnor och 44 procent män.

Vid utgången av 2022 bodde flest låntagare i Storbritannien, följt av Norge, USA, Danmark och Tyskland.

Diagram 6.11 Utestående fordran för bosatta utomlands 2018–2022¹
Miljarder kronor, fördelat efter lånetyp

¹ Den 31 december respektive år.

Vid utgången av 2022 hade låntagarna som var bosatta utomlands en total skuld på 14,9 miljarder kronor, vilket är en liten ökning jämfört med 2021.

Låntagare bosatta utomlands debiterades 665 miljoner kronor i årsbelopp för 2022, efter att hänsyn tagits till nedsättning, omprövning av årsbelopp, samordnad betalning och uppsägning av lån. Under 2022 betalade låntagare bosatta utomlands in 80,9 procent av det debiterade beloppet under betalningsåret. Det är en ökning med 0,9 procentenheter jämfört med betalningsåret 2021.

Många låntagare med okänd bosättning antas vara bosatta utomlands. Om låntagare med okänd bosättning räknas samman med låntagare som är bosatta utomlands blir andelen inbetalt av debiterat belopp 66,0 procent för denna grupp, vilket är en liten ökning jämfört med 2021.

Tabell 6.10 Återbetalningsgrad för bosatta utomlands 2022
Antal personer och andel i procent, fördelat på de tio länderna med flest återbetalningsskyldiga låntagare

Land	Antal återbetalningsskyldiga låntagare 2022 ^{1, 2}	Andel inbetalt 2020 (%)	Andel inbetalt 2021 (%)	Andel inbetalt 2022 (%)
Storbritannien	10 338	79,2	79,9	80,3
Norge	9 823	88,8	89,9	89,4
USA	9 566	70,8	74,7	77,1
Danmark	4 759	90,3	91,1	91,1
Tyskland	3 223	91,6	93,1	93,2
Finland	2 491	65,6	67,4	69,1
Australien	2 349	82,4	83,8	85,2
Spanien	2 080	75,3	76,7	78,4
Schweiz	1 801	93,8	94,9	94,9
Frankrike	1 705	88,8	88,9	88,7
Bosatta utomlands	63 684	78,2	80,0	80,9
Okänd bosättning	20 380	3,5	3,6	3,7
Totalt bosatta utomlands och okänd bosättning³	84 064	64,8	65,8	66,0
Sverige	1 347 940	94,3	94,4	94,4

¹ Per den 1 januari.

² Låntagare med uppsagda lån ingår i uppgift om antal återbetalningsskyldiga låntagare. De ingår dock inte i uppgiften om andel inbetalt av debiterat belopp eftersom de inte debiteras något årsbelopp.

³ I denna uppgift ingår dels de som är bosatta utomlands, dels de som CSN saknar adress till och där större andelen antas vara bosatta utomlands.

Låntagarna i Schweiz, Tyskland och Danmark betalade in mer än 90 procent av de debiterade beloppen, medan låntagarna i Finland bara betalade in drygt 69 procent av det belopp som debiterades. Skillnaderna mellan olika länder kan ha flera orsaker, bland annat låntagarnas ålder, deras inkomster och möjligheterna för CSN att driva in skulder.

Återbetalningsgraden har ökat i samtliga av de tio länder där CSN har flest återbetalningsskyldiga låntagare, med undantag för Schweiz där andelen minskat marginellt från en redan hög nivå. I USA ökade återbetalningsgraden med drygt 6 procentenheter jämfört med 2020. När återbetalningsgraden beräknas ingår inte uppsagda lån. Återbetalningsgraden kan därför påverkas i positiv riktning när utredningar om uppsägning av lån leder till att lånen sägs upp.

6.8.2 Uppsägning av lån till omedelbar betalning

För att effektivisera indrivningen av fordringar, främst för låntagare bosatta utomlands, infördes den 1 juli 2010 regler som gör det möjligt att säga upp studielån till omedelbar betalning. Vid utgången av 2022 fanns det 2 400 låntagare med uppsagda lån som tillsammans hade en skuld på 970 miljoner kronor.

Tabell 6.11 Uppsagt lån och utestående fordran 2020–2022¹
Antal personer och miljoner kronor, fördelat efter lånetyp och totalt

	2020		2021		2022	
	Antal personer	Utestående fordran	Antal personer	Utestående fordran	Antal personer	Utestående fordran
Studiemedel	30	2	45	3	56	4
Studielån	1 097	412	1 299	477	1 420	499
Annuitetslån t.o.m. 2021	1 262	393	1 405	440	1 535	467
Totalt²	1 915	807	2 215	919	2 445	970

¹ Den 31 december respektive år.

² Nettoräknat antal. Personer som har flera uppsagda lån räknas här bara en gång.

Både antalet personer och skuldens storlek har ökat under lång tid, vilket beror på att fler lån sägs upp och på att det tar lång tid innan uppsagda lån slutregleras. CSN har under 2022 sagt upp 340 lån till omedelbar betalning för 310 personer.¹²³

I slutet av 2022 var 53 procent av alla låntagare med uppsagda lån kvinnor och 47 procent var män. Det är en lägre andel kvinnor än män som har fått sitt lån uppsagt, jämfört med fördelningen bland alla återbetalningsskyldiga låntagare. Det beror på att män generellt är sämre på att betala tillbaka sina studielån än kvinnor.

Det var 680 personer som gjorde inbetalningar på sina uppsagda lån under 2022. Totalt betalade de in 34 miljoner kronor på sina uppsagda lån. Det var 70 personer som slutbetalade sitt uppsagda lån under året. Inbetalningarna från de slutbetalade lånen uppgick till 10 miljoner kronor. Av statens fordran för uppsagda lån var det alltså en relativt liten andel som betalades in under 2022, ett mönster som är liknande jämfört med tidigare år. Arbetet med uppsagda lån har visat att det tar tid innan uppsägning ger effekt, i synnerhet i de fall med låntagare bosatta utomlands där CSN måste vidta rättsliga åtgärder.¹²⁴

Tabell 6.12 Inbetalt belopp på uppsagda lån 2022
Antal personer och miljoner kronor, fördelat på alla uppsagda lån och slutreglerade lån

	Alla uppsagda lån		varav lån som slutbetalats	
	Antal personer	Inbetalt belopp	Antal personer	Inbetalt belopp
Studiemedel	12	0,3	4	0,1
Studielån	365	21	36	6
Annuitetslån t.o.m. 2021	322	13	42	4
Totalt¹	682	34	67	10

¹ Nettoräknat antal. Personer som har flera uppsagda lån räknas här bara en gång.

Det har visat sig att möjligheterna att driva in skulder tycks betyda ganska mycket för låntagarnas agerande när ett lån sägs upp. Det är också relativt vanligt att det görs inbetalningar på skulden under utredningen, så att lånet inte behöver sägas upp.

¹²³ CSN. *Årsrapport Rättsliga gruppen 2022*. 2023.

¹²⁴ CSN. *Uppsagda lån – tio år efter införandet*. 2022.

6.8.3 Ärenden till inkasso

När en låntagare som bor utomlands inte betalat trots två påminnelser och ett betalningskrav skickas ärendet vidare till inkasso i utlandet. Under 2022 skickade CSN 9 800 ärenden till inkasso, till ett värde av 438 miljoner kronor. Totalt betalades knappt 33 miljoner kronor in efter inkassokrav under 2022.

Jämfört med 2021 skickades 80 fler ärenden till inkasso. Samtidigt minskade inbetalningarna efter inkassokrav med 656 000 kronor eller 2 procent. Det beror främst på att det kan ta lång tid innan inkassoarbetet ger effekt.

6.9 Låntagare som saknar känd adress

För att låntagarna ska ha rätt förutsättningar att ta ansvar för sin återbetalning behöver CSN ha korrekta kontaktuppgifter. En låntagare är skyldig att meddela korrekta adressuppgifter till CSN, om dessa inte redan finns i folkbokföringen.

6.9.1 Oförändrad andel låntagare saknar känd adress

Vid utgången av 2022 saknade CSN giltig adress¹²⁵ till 20 900 låntagare. Det är 450 personer fler än året innan. Andelen låntagare som CSN saknade giltig adress till är dock oförändrad, 1 procent.

Inom lånetyperna annuitetslån utbetalda mellan den 1 juli 2001 och den 31 december 2021 och studielån saknades känd adress till 1 respektive 4 procent av låntagarna.¹²⁶

Inom den äldsta lånetypen studiemedel saknades känd adress till 23 procent av låntagarna. Denna andel har ökat under många år. Det beror på att det totala antalet låntagare med denna lånetyp minskar kontinuerligt, samtidigt som antalet låntagare som saknar känd adress är relativt oförändrat. Även om låntagare med lånetypen studiemedel är kraftigt överrepresenterade bland dem som saknar känd adress, är deras genomsnittliga skulder låga eftersom lånetypen är på väg att fasas ut.

Män är också kraftigt överrepresenterade bland låntagare utan känd adress. Andelen män utgör 65 procent av dem som saknar känd adress, trots att de utgör 42 procent av samtliga låntagare.

Den totala utestående fordran för låntagare som saknar känd adress var 2,3 miljarder kronor vid utgången av 2022. Deras fordran ökade med 55 miljoner kronor jämfört med året innan.

¹²⁵ Med giltig adress menas att CSN har en registrerad adress och att de utskick myndigheten gör inte kommer i retur.

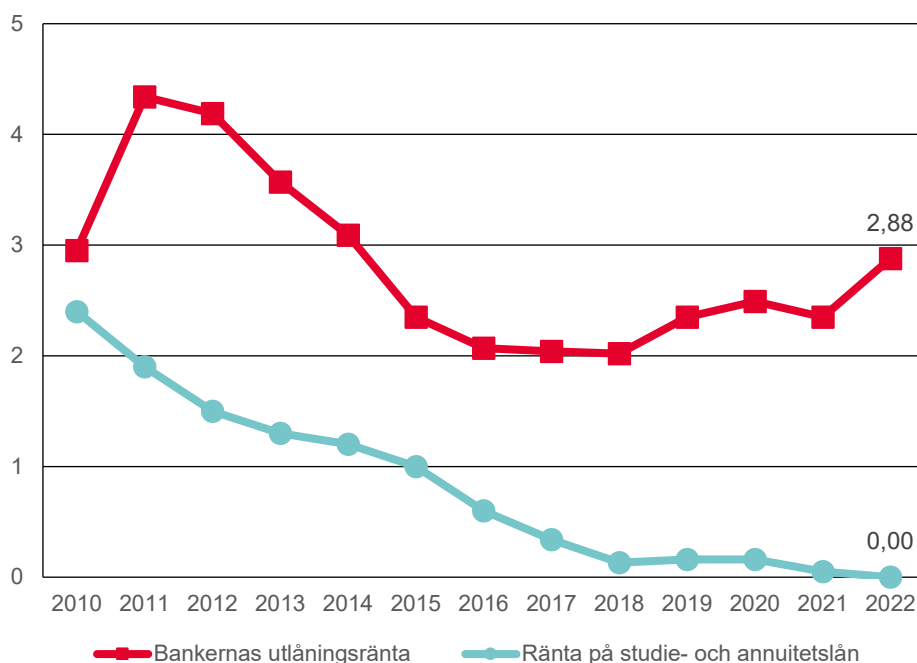
¹²⁶ Inom lånetypen annuitetslån utbetalda från och med 1 januari 2022 saknade CSN giltig adress till 92 låntagare.

6.10 Ränteutveckling

Räntan på studielån och annuitetslån fastställs varje år av regeringen och beräknas på ett genomsnitt av statens upplåningskostnad de senaste tre åren. Räntan minskar med 30 procent för att anpassas till rätten till avdrag för kapitalkostnader som finns för andra lån. Räntan är därför inte avdragsgill.

Motivet för att beräkna räntan som ett genomsnitt av statens upplåningskostnader är att ränteutvecklingen inte ska vara allt för hastig. Räntan ska ändras långsammare än på ett marknadsmässigt lån för att på så sätt vara mer förutsägbar. Räntesättningen ska bidra till att individer vågar börja studera med studielån.

Diagram 6.12 Ränta på studielån och annuitetslån samt bankernas genomsnittliga utlåningsränta¹
Procent, 2010–2022

¹ Med bankernas utlåningsränta menas här bankernas genomsnittliga utlåningsränta vid lån till svenska hushåll, utestående avtal och medelvärde för 12 månader. Källa: SCB. Det ska observeras att denna ränta i motsats till räntan på annuitetslån är avdragsgill, vilket det inte har korrigerats för i diagrammet.

Räntan på studielån och annuitetslån har varit mer trögrörlig än bankernas utlåningsränta¹²⁷. De flesta år har räntan varit 1–3 procentenheter lägre än bankernas genomsnittliga utlåningsränta. Eftersom räntan på banklån är avdragsgill vid inkomsttaxering, är ränteskillnaden i praktiken inte fullt så stor som diagrammet visar. Under 2010 var räntesatsen för ett genomsnittligt banklån nästan densamma som på ett studielån eller

¹²⁷ Statistiska centralbyrån. Tabell: *Utlåningsräntor till hushåll och icke-finansiella företag fördelat på räntebindningstid*. <http://www.statistikdatabasen.scb.se>. (Hämtad 2023-02-07) (Finansmarknad/Finansmarknadsstatistik/In- och utlåningsräntor)

annuitetslån. År 2011 återgick ränteskillnaderna till ett mer normalt läge genom att räntan på studielånen sjönk samtidigt som bankernas genomsnittliga utlåningsräntor steg.

Under 2022 ökade skillnaden mycket till följd av flera kraftiga höjningar av Riksbankens styrränta, för att motverka den höga inflationen. Medelvärde för 2022 blev 2,88 procent skillnad och vid slutet av året var skillnaden mellan räntan på studielån och bankernas genomsnittliga utlåningsräntor nästan 4 procentenheter. Effekten av styrräntans höjningar är fördröjd på studielåneräntan. Under 2022 var det nollränta på studielånen, vilket inte inträffat förut. Från och med 2023 har ett räntepåslag införts med avsikten att finansiera förluster på utlåningen.

6.11 Återbetalning av återkrav

Studiestöd som betalas ut felaktigt kan krävas tillbaka. CSN fattar i regel beslut om återkrav per kalenderhalvår. Den som får ett återkrav ska betala det omedelbart men CSN medger betalningsplaner om det finns skäl för detta. På återkrav av studiemedel utgår ränta från den dag pengarna betalas ut. Under 2022 var räntan på återkrav 2,03 procent.

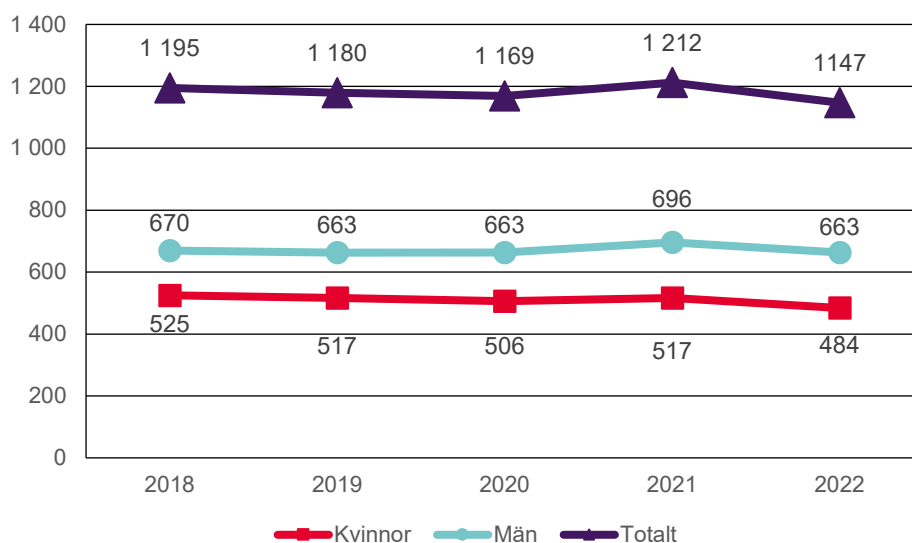
6.11.1 Återkravsskulder

Den utestående fordran på återkrav var 1,1 miljarder kronor den 31 december 2022. Fordran har minskat med 5 procent jämfört med 2021. Minskningen beror till stor del på att inga beslut om återkrav på grund av efterkontrollerad inkomst har fattats under 2022. Det beror i sin tur på att riksdagen och regeringen beslutade att slopa inkomstprövningen för studiemedel under 2020 på grund av covid-19-pandemin. Om inte ändringen införts skulle efterkontrollen av inkomst för 2020 skett under 2022.

Männens andel av återkravsfordran var 58 procent, vilket är en ökning med 1 procentenhet jämfört med föregående år.

Diagram 6.13 Återkravsfordran, 2018–2022

Fördelat efter kön och totalt, per den 31 december, miljoner kronor

Vid utgången av 2022 fanns det 78 400 återkravsskulder med ett genomsnittligt skuldbelopp på 14 600 kronor. Genomsnittsbeloppet har minskat med 200 kronor sedan 2021.

Återkravsskulderna var fördelade på 58 000 personer. Det är en minskning med 2 500 personer sedan 2021. Av personerna som hade en återkravsskuld 2022 var 48 procent kvinnor och 52 procent män.

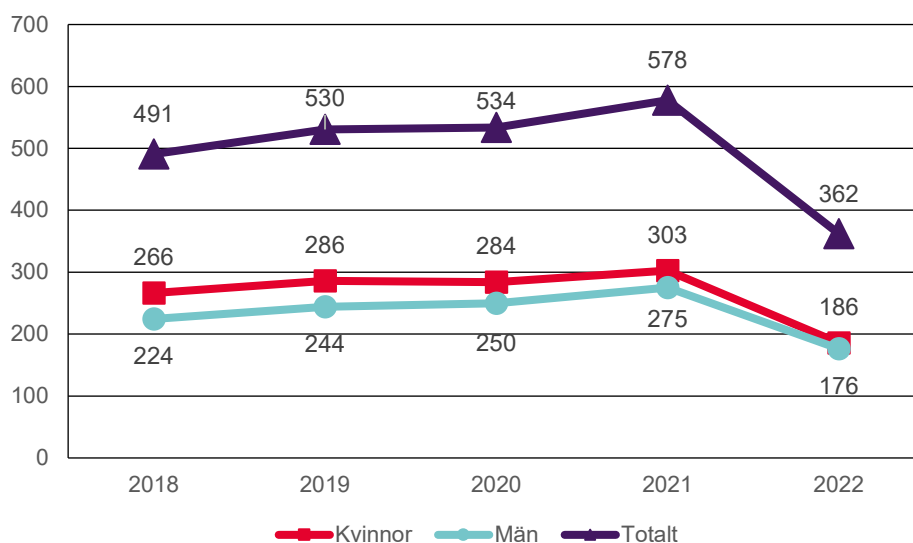
Den genomsnittliga återkravsskulden per person var 19 800 kronor vid utgången av 2022, vilket var 200 kronor mindre än året innan. Återkravsskulderna är avsevärt högre än de genomsnittliga skulder som har beslutats. Detta beror på att vissa personer har flera återkravsskulder, att lägre skulder oftare betalas omgående samt att många återkravsskulder är gamla och på att ränta har tillkommit under många år. Vid utgången av 2022 var 44 procent av återkraven minst tio år gamla. Gamla återkravsskulder är i genomsnitt högre än nya återkravsskulder. Den genomsnittliga återkravsskulden är 10 600 kronor bland de återkrav som är upp till ett år gamla. För de återkrav som är 21 år eller äldre är den genomsnittliga skulden 23 300 kronor.

CSN beräknar årligen reserveringar för förluster för återkrav. De väntade kreditförlusterna för återkrav belastar anslaget för konstaterade förluster för återkrav först det år då avskrivning av återkravet sker. Av den utestående fordran för återkrav har 619 miljoner kronor reserverats 2022, vilket är 17 miljoner kronor mindre jämfört med 2021. Det belopp som har reserverats utgör 56 procent av den totala fordran för återkrav, vilket är en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2021. Reserveringar görs i huvudsak för äldre skulder och ökade eftersom det inte skedde något nytillskott av nya återkrav på grund av hög inkomst under året.

6.11.2 Betalning av återkrav

Under 2022 betalade personer med återkrav in 362 miljoner kronor på sina återkrav. Detta är en kraftig minskning jämfört med 2021 då 578 miljoner kronor betalades in. Minskningen förklaras främst av att inga beslut om återkrav på grund av efterkontrollerad inkomst fattades under 2022. De som får återkrav på grund av inkomst över inkomstgränsen betalar ofta återkravet direkt.

Diagram 6.14 Inbetalt belopp på återkrav, 2018–2022
Fördelat efter kön och totalt, miljoner kronor

Män betalar in ett lägre belopp än kvinnor, trots att männens andel av den totala återkravsfordran är högre än kvinnornas. Under 2022 stod män för 49 procent av inbetalningarna, medan deras andel av återkravsfordran vid årets slut var 58 procent.

Fördelningen av antalet återkrav per återkravsorsak skiljer sig åt mellan de obetalda återkravsskulderna och de beslut som fattats under året.

Personer som fått återkrav på grund av studieavbrott är överrepresenterade sett till andel av den totala återkravsfordran. Det finns därmed en särskilt stor risk att de som avbryter sina studier med återkrav som följd, inte betalar sitt återkrav omedelbart. De som får återkrav på grund av inkomst över inkomstgränsen betalar däremot ofta återkravet direkt.

Under 2022 slutreglerades 56 900 återkravsskulder, fördelade på 50 000 personer. Antalet återkrav som slutreglerades minskade kraftigt jämfört med 2021, vilket främst beror på den slopade inkomstprövningen av studiemedel. Av personerna som slutreglerade sina återkrav var 57 procent kvinnor och 43 procent män.

Av återkravsskulderna den 31 december 2022 fanns 24 procent hos Kronofogden eller hos ett inkassoföretag. Det är en ökning med 1 procentenhet jämfört med år 2021.

6.12 Utvecklingen för indikatorerna inom återbetalningsområdet

6.12.1 Indikator för att mäta effekten på samhällsekonomin

För att mäta effekten på samhällsekonomin tar indikatorerna sin utgångspunkt i att studiestödssystemet ska säkerställa att lån ska återbetalas i sin helhet. Utgångspunkten tar sikte på att systemet ska vara hållbart dels ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, dels ur den enskildes perspektiv.

Förväntade förluster

En indikator som används för att mäta effekten på samhällsekonomin är andelen förväntade förluster av den totala studieskulden.

Andelen av den totala återkravs- och lånefordran som har reserverats är 9,4 procent, vilket är en minskning med 0,2 procentenheter jämfört med 2021. Av lånefordran exklusive återkrav har 9,2 procent reserverats, vilket är en minskning med 0,1 procentenheter. Indikatorn ger alltså vid handen att studiemedelssystemets effekt på samhällsekonomin är marginellt förbättrad.

Kreditförlusterna har dock inte längre en lika direkt påverkan på samhällsekonomin. Sedan 2014 har förväntade förluster i nyutlåning samt konstaterade förluster för utlåning före 2014, finansierats via anslag. Från och med 2023 finansieras dessa kreditförluster istället via ett räntepåslag för låntagare.

Andel inbetalt av debiterat belopp

Andel inbetalt årsbelopp för samtliga låntagare, fördelat efter bosättning, är också en av indikatorerna som används för att mäta hur väl målet att studielån ska betalas tillbaka i sin helhet är uppfyllt.

Betalningsgraden var oförändrad under 2022, efter en lång tids ökning. Att andelen har ökat under lång tid innebär en långsiktigt positiv utveckling ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Under 2022 ökade återbetalningsgraden för låntagare bosatta utomlands, vilket till stor del bedöms bero på insatser från CSN för att öka inbetalningarna från denna grupp.¹²⁸

När återbetalningsgraden beräknas ingår inte uppsagda lån. Återbetalningsgraden kan därför påverkas i positiv riktning när utredningar om uppsägning av lån leder till att lånen sägs upp för låntagare som inte betalar sina debiterade årsbelopp. Att antalet låntagare som har uppsagda lån ökar kan därför också vara en bidragande orsak till ökningen av återbetalningsgraden bland utlandsbosatta låntagare.

¹²⁸ CSN. [Årsredovisning 2022](#). 2023. S.56-58.

Andel med nedsättning och nedsatt belopp

Studiestödet ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tid. Systemet ska vara hållbart ur både ett samhällsekonomiskt perspektiv och ur den enskildes perspektiv. Därför används också andelen av låntagarna som har beviljats nedsättning av årsbeloppet vid årets slut, samt totalt värde på nedsättningen, i bedömningen av studiestödets måluppfyllelse.

Av samtliga återbetalningsskyldiga låntagare hade 12,5 procent nedsättning av årsbeloppet vid utgången av 2022. Det är en förhållandevis stor minskning jämfört med de två föregående åren då 13,5 respektive 13,9 procent av låntagarna hade nedsättning. Andelen låntagare som hade nedsättning 2022 var fortfarande något högre än innan covid-19-pandemin. Det beror framförallt på att det fortfarande var fler som studerade och fick nedsättning med hänsyn till studier, jämfört med innan pandemin. Däremot var andelen låntagare som hade nedsättning med hänsyn till sin inkomst den lägsta på många år.

Även det nedsatta beloppet minskade, med 71 miljoner kronor, eller med 4 procent. Det nedsatta beloppet vid årets slut var drygt 1,6 miljarder kronor.

Att det nedsatta beloppet och andelen låntagare som har nedsättning av årsbeloppen har minskat kan anses vara positivt för både samhällsekonomin och för låntagarna. Det minskar risken för framtida avskrivningar av lån och minskar dessutom kostnaderna för enskilda låntagare. Det är dock negativt om låntagare som har betalningsproblem och rätt till nedsättning inte ansöker om det. Vår bedömning är ändå att den relativt stora minskningen av nedsättningar under 2022 har en positiv effekt på samhällsekonomin.

Antal avskrivningar och avskrivna belopp

Antal beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl och totalt avskrivet belopp är en annan indikator som används för att mäta hur väl målet att studielån ska betalas tillbaka i sin helhet har uppfyllts.

Antalet beviljade avskrivningsärenden ökade förhållandevis kraftigt under 2022. Ökningen beror dock främst på att CSN flyttade fram prövningen av avskrivning med hänsyn till behörighetsgivande studier under 2021 och att dessa avskrivningar istället skedde under 2022.¹²⁹ Ökningen är därför väntad och den totala effekten på samhällsekonomin bedöms vara liten.

Även det avskrivna beloppet ökade, till 858 miljoner kronor under 2022. Detta kan också förklaras med att betydligt fler fått avskrivning med hänsyn till behörighetsgivande studier. Att det avskrivna beloppet ökar är negativt för samhällsekonomin. Men eftersom ökningen av det avskrivna beloppet nästan helt beror på den försenade prövningen av avskrivning vid behörighetsgivande studier, bedöms ökningen ha liten effekt på samhällsekonomin över tid.

¹²⁹ Under 2021 prioriterade CSN utbetalning av studiemedel med anledning av den väsentligt ökade efterfrågan under covid-19-pandemin, vilket innebar att bland annat avskrivning på grund av behörighetsgivande studier sköts fram.

Total fordran på utomlands bosatta återbetalare, varav andel reserveringar för låneförluster, tidigare kallade osäkra fordringar.

Effekten på samhällsekonomin mäts också med hjälp av total fordran för utomlands bosatta återbetalare och andelen som reserveras för låneförluster.

Den 31 december 2022 var utestående fordran på låntagare bosatta utomlands 14,9 miljarder kronor. Av denna reserverades 3,5 miljarder för framtida låneförluster. Det reserverade beloppet svarar mot 23 procent av fordran, jämfört med 24 procent året innan. Fordran för låntagare bosatta utomlands har ökat med 0,3 miljarder kronor, medan den del av fordran som reserverats för framtida förluster har minskat med 0,1 miljarder kronor mellan 2021 och 2022. Vår bedömning är därför att systemet blivit något mer hållbart.

Total fordran för låntagare med saknad adress var 2,3 miljarder kronor den 31 december 2022, vilket är ökning med 0,1 miljarder kronor jämfört med året innan. Vi antar att en hög andel av de låntagare som CSN saknar adress till, befinner sig utomlands. Det är därför intressant att mäta utvecklingen i gruppen bosatta utomlands tillsammans med gruppen som saknar känd adress.

Den 31 december 2022 var total fordran för låntagare bosatta utomlands eller som saknar känd adress 17,2 miljarder kronor, varav 5,4 miljarder kronor reserverades. Fordran för denna grupp har ökat med 0,3 miljarder kronor sedan 2021, medan den andel av fordran som reserverats för framtida förluster har minskat från 32 procent till 31 procent. Vår bedömning – att systemet blivit något mer hållbart – gäller därmed också summan av låntagare bosatta utomlands och låntagare som saknar känd adress.

7 Studiestödets måluppfyllelse

7.1 Att mäta måluppfyllelsen genom indikatorer

CSN har till uppgift att följa och analysera studiestödets utveckling och effekter. Denna uppföljning och analys ska bland annat öka kunskapen om hur studiestödet utvecklas i förhållande till målen för studiestödet. Regeringen har fastställt ett antal indikatorer som används för att dra slutsatser om studiestödets måluppfyllelse. Dessa indikatorer använder vi som utgångspunkt för bedömningen.

Indikatorerna är dock inte alltid entydiga. En indikator handlar exempelvis om andelen låntagare som får nedsättning av sitt årsbelopp. Andelen låntagare som får nedsättning, och förändringen av värdet av nedsättningen, kan på en och samma gång vara både positiv och negativ för samhällsekonomin. Att många ansöker om nedsättning är negativt eftersom det då tar längre tid för dem att betala tillbaka sina skulder. Det är dock positivt att personer som har betalningsproblem ansöker om nedsättning.

Indikatorerna ger oss en del av sanningen, men för att bedömningen av utvecklingen i förhållande till målen ska bli rättvisande behöver de ofta sättas in i ett större sammanhang. Att en hög andel av de studerande väljer att använda studiemedlen tyder på att studiestödet är rekryterande. Det finns dock även andra faktorer som påverkar andelen studerande med studiemedel, till exempel arbetsmarknadsläget och den nyligen passerade pandemin, andelen som studerar på deltidsutbildningar, andelen som studerar på distans, de studerandes ålderssammansättning, med flera.

På motsvarande sätt är andelen inbetalt årsbelopp fördelat efter bosättning inte någon entydig indikator. Om låntagare bosatta utomlands betalar in en högre andel av vad som debiterats, kan det antingen bero på att de betalar bättre eller på att CSN blivit bättre på att driva in skulder. Men en annan förklaring kan vara att CSN har sagt upp fler lån, vilka inte räknas in när återbetalningsgraden beräknas.

De resonemang vi för, och den bedömning vi gör i detta avsnitt, använder indikatorerna och indikatormått som grund. Vi väljer dock att vidga perspektivet något och redovisar därför även en lite bredare diskussion om vad som är rekryterande, utjämnande, respektive samhällsekonomiskt hållbart.

7.2 Studiestödet ska rekrytera till studier

Studiestödet ska verka rekryterande för både kvinnor och män och ska därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning.

Som nämnts tidigare i rapporten har vi ännu inte tillgång till uppgifter om andelen studerande som använde studiemedel under 2022. Uppgifter om nyttjandet av

studiemedel under 2022, fördelat efter bland annat kön, skolform och utbildningsnivå, kommer att finnas tillgängliga den 20 augusti 2023.

Andelen av de studerande som har studiemedel minskade inom flera skolformer under åren i slutet av 2010-talet. Genom att fler studerande tog studiemedel under pandemin var dock andelen som tog studiemedel under 2021 tillbaka på nivåer i paritet med studiemedelsnyttjandet före nedgången. Långsiktigt har därmed studiemedlens rekryterande effekt bibehållits.

Andelen av samtliga studiemedelstagare som studerar utomlands, vilket är en annan av indikatorerna, var oförändrad på gymnasienivå men ökade med 1 procentenhet på eftergymnasial nivå. Utvecklingen gällde både kvinnor och män. Ökningen på eftergymnasial nivå speglar sannolikt inte studiemedlens rekryterande effekt, utan visar att fler var intresserade av att studera utomlands när världen öppnades upp igen efter pandemin. Före pandemin minskade andelen utlandsstuderande. Om den vändning som skedde 2022 är en del i ett mer långsiktigt ökat intresse för utlandsstudier, återstår att se.

Lånebenägenheten visar andelen av studiemedelstagarna som tar något lån och är en annan indikator. Lånebenägenheten minskade både på grundskole- och gymnasienivå under 2022. Men på båda nivåerna ökade lånebenägenheten bland kvinnor medan den minskade bland män. Att kvinnor i högre utsträckning än tidigare väljer att använda studiemedlens lånedel kan tyda på att studiemedlens rekryterande effekt ökade något för dem. Männen minskade intresse för lån tyder dock på en minskande rekryterande effekt. På eftergymnasial nivå ökade dock lånebenägenheten bland både kvinnor och män. Den höga och ökande lånebenägenheten visar att studiemedel är en betydelsefull försörjningskälla för dessa studerande och kan tyda på att studiemedlens rekryterande effekt har ökat. Även andelen som tar tilläggs lån ökar något, vilket också visar på lånets värde för de studerande. Den höga inflationen, under framför allt hösten 2022, kan ha bidragit till utvecklingen och kan ha inneburit att fler tog både grundlån och tilläggs lån.

Studiemedlens köpkraft i förhållande till konsumentprisindex (KPI) är ett någorlunda objektiva mått på hur studiemedlens värde står sig i förhållande till kostnadsutvecklingen i samhället. Köpkraften kan sägas spegla studiemedlens attraktivitet bland dem som funderar på att börja studera.

Under främst hösten 2022 minskade studiemedlens köpkraft relativt mycket. Köpkraften återgick till de värden som gällde under 2014, före höjningarna av studiemedelsbeloppen 2015 respektive 2018. Den 1 januari 2023 räknades dock studiemedlen upp med närmare 9 procent och studiemedlen återgick därmed till den tidigare köpkraften. Utvecklingen var således tillfällig, förutsatt att inflationen sjunker under 2023. Om studiemedlens köpkraft tolkas som ett tecken på studiemedlens attraktivitet, minskade studiemedlens rekryterande effekt under 2022.

7.3 Studiestödet ska utjämna skillnader

Studiestödet ska utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Det kan röra sig om att individer av olika kön ska ha samma möjligheter att studera eller om att utjämna geografiska eller sociala skillnader.

Studiehjälpens inackorderingstillägg syftar till att undanröja geografiska hinder att studera. Av samtliga som fick studiehjälp för studier i Sverige eller utomlands under 2022 hade knappt 2 procent inackorderingstillägg, vilket var en lika hög andel som under 2021. En lika stor del av de studerande använder därmed tillägget för att kunna läsa en utbildning på annan ort än hemorten. Av dem som fick inackorderingstillägg var majoriteten kvinnor, vilket tyder på att stödet är viktigare för kvinnor än för män. Studiestödets utjämnande effekt bedöms vara oförändrad mot bakgrund av andelen som studerar med inackorderingstillägg.

Det extra tillägget inom studiehjälp ska ha en utjämnande effekt genom att det ger bättre ekonomiska möjligheter till gymnasiestudier för studerande som kommer från hushåll med låga inkomster. Under 2022 minskade andelen av dem som studerade med studiehjälp och som hade extra tillägg med drygt en procentenhet. Andelen har på några år minskat från cirka 7 procent till 2,5 procent. Därmed kan det extra tilläggets bidrag till studiestödets utjämnande effekt anses ha minskat. Många av de som tidigare fått extra tillägg har varit studerande i nyanlända familjer eller ensamkommande flyktingbarn. Att färre får extra tillägg förklaras därför till stor del av att många ensamkommande nu har gått över till annan sysselsättning. En orsak som också bidrar är att inkomstgränsen för rätt till extra tillägg inte har ändrats sedan 1994.

Det högre bidraget riktar sig främst till studerande med studiemedel som har kort utbildning och stora utbildningsbehov och ges främst till vuxenstuderande på grundskole- eller gymnasienivå. Det högre bidraget ska fungera selektivt rekryterande och ska därmed vara utjämnande. Andelen som fick det högre bidraget ökade både på grundskole- och gymnasienivå under 2022. Ökningen skedde både bland kvinnor och män, men var något större bland männen. Sammantaget kan det konstateras att det högre bidraget fortfarande fungerar utjämnande och att den utjämnande effekten ökade. Särskilt män med kort utbildning fick i ökad utsträckning del av det högre bidraget.

Tilläggsbidraget förväntas ha en utjämnande effekt på så sätt att det ska underlätta för föräldrar att studera med studiemedel. Därmed bidrar tilläggsbidraget också till att hjälpa barn i ekonomiskt utsatta familjer. Om fler föräldrar väljer att studera med anledning av tilläggsbidraget är bidraget selektivt rekryterande. Andelen som hade tilläggsbidrag ökade under 2022 på grundskole- och gymnasienivå, men var oförändrad på eftergymnasial nivå. Detta tyder på att den utjämnande effekten av tilläggsbidraget ökade något. Även barnen till dem som får tilläggsbidrag får då en förbättrad ekonomisk situation. Att kvinnliga föräldrar studerar i mycket högre utsträckning än manliga tyder på att tilläggsbidraget främst undanröjer studiehinder för kvinnliga föräldrar.

Studiestartsstöd är ett bidrag som riktar sig till personer som har stort behov av utbildning. Stödet ges för att fler i målgruppen ska studera för att stärka sina

möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Antalet kvinnor och män som studerar på grundskolenivå och gymnasienivå med studiestartsstöd ger en indikation på om studiestartsstödet fungerar utjämnande. Antalet studerande med studiestartsstöd minskade under 2022, både på grundskole- och gymnasienivå och både bland kvinnor och män. Minskningen hängde sannolikt samman med att villkoret för arbetslöshet justerades tillbaka till det som gällde före pandemin och på att anslaget för studiestartsstöd sänktes. Att anslaget sänktes fick effekt i de kommuner som tidigare utnyttjade anslaget helt, och påverkade därmed antalet studerande i de kommunerna. Studiestartsstödet bidrar till att utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen, men effekten minskade under 2022.

7.4 Studiestödet ska ha en god effekt på samhällsekonomin

Studiestödet ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tid, vilket innebär att systemet ska vara hållbart både ur ett samhällsekonomiskt perspektiv och ur den enskildes perspektiv. Det är viktigt att det finns trygghetsregler i lånesystemet som gör att alla vågar börja studera med studielån. Samtidigt är det också av stor vikt, ur både samhällets och den enskildes perspektiv, att studielån betalas tillbaka i sin helhet. Om så inte sker riskerar samhället att gå miste om inkomster samtidigt som räntan på lånen på sikt kan behöva höjas.¹³⁰

En av indikatorerna som används för att mäta studiestödets effekt på samhällsekonomin är andelen förväntade förluster av den totala studieskulden. Indikatorn är ett tecken på om studiestödet är samhällsekonomiskt hållbart eller inte. CSN beräknar varje år ett belopp som reserveras för att täcka framtida förluster. Andelen av den totala återkravs- och lånefordran som har reserverats är 9,4 procent, vilket är en marginell minskning jämfört med 2021. Av den samlade studieskulden har 9,2 procent reserverats, även det är en liten minskning. Indikatorn ger alltså vid handen att studiemedelssystemets effekt på samhällsekonomin har förbättrats. Den reserverade andelen av lånefordran för annuitetslånen¹³¹ ökade dock marginellt, vilket kan kopplas till den högre räntesats som har använts i beräkningen av reservationen. Mot bakgrund av de generellt höjda räntorna kan denna tendens hålla i sig framöver.

En annan indikator handlar om andelen inbetalt årsbelopp för samtliga låntagare, fördelat efter bosättning. Återbetalningsgraden var oförändrad under 2022. Det tyder på att lånets samhällsekonomiska effekter var oförändrade. För låntagare som bor utomlands ökade dock andelen som betalades in. Detta bedöms bero på CSN:s insatser i förhållande till dessa låntagare. Att återbetalningsgraden ökade för utomlands bosatta, vilket den gjort under flera år, bedöms vara positivt för lånets långsiktiga hållbarhet.

Samtidigt är det värt att notera att uppsagda lån inte ingår i beräkningen av återbetalningsgraden. Det innebär att återbetalningsgraden kan påverkas i positiv

¹³⁰ Från och med 2023 betalar samtliga låntagare en räntesats som även ska täcka framtida förluster på utlåningen.

¹³¹ I annuitetslånen ingår här både annuitetslån t.o.m 2021 och annuitetslån fr.o.m 2022.

riktning när utredningar om uppsägning av lån leder till att lånen sägs upp för låntagare som inte betalar sina debiterade årsbelopp.

Utvecklingen av andelen låntagare som beviljats nedsättning av årsbeloppet vid årets slut, samt det totala värdet på nedsättningen, är indikatorer som används i bedömningen av studiestödets måluppfyllelse. Av samtliga återbetalningsskyldiga låntagare beviljades 12,5 procent nedsättning av årsbeloppet. Andelen minskade ganska mycket vid en jämförelse med 2020 och 2021, men var fortfarande något högre än före covid-19-pandemin. Även det nedsatta beloppet minskade. Andelen som fick nedsättning med hänsyn till studier är fortfarande förhållandevis hög, men andelen som fick nedsättning med hänsyn till inkomst var lägre än på flera år.

Att både det nedsatta beloppet och andelen låntagare som har nedsättning av årsbeloppen minskade kan anses vara positivt för både samhällsekonomin och för låntagarna. Det minskar risken för framtida avskrivningar av lån och minskar dessutom kostnaderna för enskilda låntagare eftersom räntepåslaget då minskar. Det är dock negativt om låntagare som har betalningsproblem och rätt till nedsättning inte ansöker om det. Vår bedömning är ändå att den relativt stora minskningen av nedsättningar under 2022 har en sammantaget positiv effekt på samhällsekonomin.

Antal beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl och totalt avskrivet belopp är en annan av de indikatorer som används för att mäta hur väl målet att studielån helt ska betalas tillbaka, har uppfyllts. Både antalet beviljade avskrivningsärenden och det avskrivna beloppet ökade förhållandevis mycket under 2022. Ökningen beror dock främst på att CSN flyttat fram prövningen av avskrivning med hänsyn till behörighetsgivande studier under 2021 och att dessa avskrivningar istället genomfördes under 2022. Ökningen var i paritet med det antal och belopp som kunde förväntas – den totala effekten på samhällsekonomin bedöms därför vara liten.

Den sista indikatorn som används för att mäta effekten på samhällsekonomin är total fordran för återbetalare bosatta utomlands och andelen av den fordran som reserveras för låneförluster. Den del av fordran för låntagare bosatta utomlands som reserverats för framtida förluster minskade något mellan 2021 och 2022 och även andelen av den totala fordran som reserverades minskade något. Även när CSN summerar den reserverade fordran för låntagare bosatta utomlands och reservationen för låntagare CSN saknar adress till, uppnås motsvarande resultat.

Att andelen av fordran som reserveras för framtida förluster minskar har dels att göra med att de äldre typerna av studielån är på väg att fasas ut, dels med att CSN de senaste åren har arbetat aktivt med att höja återbetalningsgraden. Vår bedömning är att detta har bidragit till att systemet i detta avseende blivit något mer samhälls-ekonomiskt hållbart.

Referenser

CSN. *Användning och återbetalning av tilläggs lån*. 2023. Rapport 2023:01. Dnr ADM/2023:49.

CSN. *Högskolestuderandes ekonomiska och sociala situation 2020*. 2021. Rapport 2021:1 Dnr. ADM/2020:630.

CSN. *Högskolestuderandes inkomster och utgifter 2020*. 2021. Rapport 2021:3. Dnr ADM/2021:274.

CSN. *Höjd påminnelseavgift – påverkan på låntagarna*. 2017. Rapport 2017:8. Dnr 2017-219-8449.

CSN. *Kommun- och folkhögskolestuderandes ekonomiska och sociala situation 2021*. 2021. Rapport 2021:4. Dnr ADM/2021:344.

CSN. *Resterande slutliga årsbelopp – en genomlysning*. Rapport 2018:5. Dnr 2018-213-4582.

CSN. *Studerandes ekonomiska och sociala situation 2017*. 2018. Rapport 2018:3. Dnr 2018-219-2451.

CSN. *Studerande med extra tillägg – en grupp i förändring*. 2012. Dnr 2012-522-4905.

CSN. *Studiestartsstöd – slutrapport*. 2019. Rapport 2019:1. Dnr 2018-100-9150.

CSN. *Studiestödet 2021: En uppföljning av studiestödets utveckling och effekter*. 2022. Rapport 2022:3. Dnr ADM/2022:52.

CSN. *Uppsagda lån – tio år efter införandet*. 2022. Artikel 2022:1. Dnr ADM/2022:559.

CSN. *Vilka återgår till studier*. 2021. Dnr ADM/2021:265.

CSN. *Yrkeshögskolestuderandes ekonomiska och sociala situation 2022*. 2022. Rapport 2022:7. Dnr ADM/2022:378.

CSN. *Årsrapport Rättsliga gruppen 2022*. 2023. Intern rapport.

CSN. *Årsredovisning 2022*. 2023. Dnr ADM/2023:128.

Migrationsverket. Statistik om asylsökningar. Tabell: Asylsökande till Sverige under 2000–2021. *Migrationsverket*. 2023. <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Asyl.html> (Hämtad 2023-03-06)

Migrationsverket. Öppna data. Tabell: Beviljade uppehållstillstånd 2009-2020. *Migrationsverket*. 2023. <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Vart-uppdrag/Oppna-data.html> (Hämtad 2023-02-17)

Proposition 2020/21:122. *Bättre studiestöd högre upp i åldrarna.*

Statistiska centralbyrån. Statistikdatabasen – Folkmängden efter ålder och kön. År 1860–2021. *SCB*. 2023.

https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101A/BefolkningR1860N/ (Hämtad 2023-02-28)

Statistiska centralbyrån. Statistikdatabasen – Utlåningsräntor till hushåll och icke-finansiella företag fördelat på räntebindningstid. *SCB*. 2023.

https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_FM_FM5001_FM5001C/RantaT01N/ (Hämtad 2023-02-07)

Vi gör studier möjligt.